

SÖKANDE

Boliden Mineral AB, 556231-6850
932 81 Skelleftehamn

Ombud: Advokaterna [REDACTED]
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
111 87 Stockholm

SAKEN

Tillstånd (ändringstillstånd) till brytning av malm och gråberg i dagbrottet Liikavaara vid Aitikgruvan, Gällivare kommun

Avrinningsområde: Kalixälven (04)

Koordinater (SWEREF 99 TM): N:7 452 970 E:762 380 (Liikavaara dagbrott)

DOMSLUT**Miljökonsekvensbeskrivning**

Mark- och miljödomstolen godkänner den miljökonsekvensbeskrivning som har getts in i målet.

Tillstånd

Mark- och miljödomstolen avslår framställda yrkanden om att ansökan ska avvisas och lämnar, med ändring av domstolens deldom den 3 oktober 2014 i mål nr M 3093-12, Boliden Mineral AB tillstånd enligt miljöbalken till brytning av malm och gråberg även i dagbrottet Liikavaara vid Aitikgruvan i Gällivare kommun.

Boliden Mineral AB ges tillstånd att anlägga och driva de anläggningar och i övrigt vidta de förändringar som behövs och som redovisats i ansökan eller i övrigt beskrivits i målet för dagbrottet Liikavaara, innefattande

- a) brytning av malm och gråberg i dagbrottet Liikavaara,
- b) lagring av potentiellt syrabildande gråberg inom sedan tidigare tillståndsgiven mängd på befintliga upplag vid Aitik samt lagring av miljögråberg intill en mängd om 15 miljoner ton på ett nytt gråbergsupplag vid Liikavaara (avfalls-kategori 01 01 01, avfall från brytning av metallhaltiga mineral),
- c) anläggning av avskärmande diken runt verksamheten,
- d) anläggning av uppsamlingsdiken och uppsamlingsbassäng,
- e) att för anläggande av nya transportvägar korsar bäcken Myllyjoki och ett till Myllyjoki anslutande dike samt fylla ut en myrgöl, och
- f) länshållning av dagbrottet samt överledning av vatten till Aitikgruvans vattenhanteringssystem.

Verksamheten ska bedrivas inom det verksamhetsområde som Boliden Mineral AB har angett i ansökan (domsbilaga 1).

Ianspråktagande av tillståndet

Tillståndet får tas i anspråk tidigast den 29 april 2022.

Tidsbegränsning av tillståndet

Brytning i dagbrottet får pågå i högst tolv år efter det att Boliden Mineral AB anmäler till bergmästaren enligt 57 § mineralförordningen att gruvarbete påbörjas.

Natura 2000

Boliden Mineral AB lämnas tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken att bedriva den verksamhet som tillståndsgivits genom denna dom och som på ett betydande sätt kan påverka på Natura 2000-området Kalix och Torne älvsystem (SE0820430).

Artskyddsdispens

Boliden Mineral AB meddelas dispens från förbuden i 4, 6, 7, 8 och 9 §§ artskyddsförordningen (2007:845) för följande arter som kan påverkas inom området för den verksamhet som ges tillstånd genom denna dom

- åkergroda (*Rana arvalis*) och bred gulbrämrad dykare (*Dytiscus latissimus*) (4 §),
- huggorm (*Vipera berus*), skogsödla (*Lacerta vivipara*), vanlig groda (*Rana temporaria*) och vanlig padda (*Bufo bufo*) (6 §),
- lappranunkel (*Coptidium lapponicum*) (7§),
- fläcknycklar (*Dactylorhiza maculata*), brudsporre (*Gymnadenia conopsea*), knärot (*Goodyera repens*), korallrot (*Corallorhiza trifida*), spindelblomster (*Neottia cordata*), ängsnycklar (*Dactylorhiza incarnata*), och höstlåsbräken (*Botrychium multifidum*) (8§) och
- lopplummer (*Huperzia selago*), mattlummer (*Lycopodium clavatum*), plattlummer (*Diphasiastrum complanatum*) och revlummer (*Lycopodium annotinum*) (9§).

Villkor

Tidigare meddelade villkor m.m.

För detta tillstånd ska i tillämpliga delar enligt nedan gälla de villkor som redan gäller för det tillstånd som lämnats för Aitikverksamheten i mark- och miljödomstolens deldom den 3 oktober 2014 i mål nr M 3093-12 och i Mark- och miljööverdomstolens dom den 22 januari 2016 i mål nr M 10031-14 med följande förtydliganden och ändringar.

Villkor 1, 2, 7, 13, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22 och 41 ska gälla oförändrade även för den tillkommande verksamheten.

Följande villkor ska gälla med angivna justeringar (ändringen har kursiverats).

Utsläpp till luft

4. Boliden Mineral AB ska utföra mätningar av PM10 i byarna Sakajärvi och Liikavaara samt av PM2,5 i Sakajärvi så länge det finns boende i byarna. Från

och med när brytning i Liikavaaradagbrottet inleds ska mätningar av PM10 och PM2,5 utföras även i Laurajärvi och Keskijärvi.

5. Stoftnedfall från verksamheten (mätt med NILU-provtagare) får som årsmedelvärde för respektive mätpunkt inte överstiga 200 g/100 m² och kalendermånad vid mätpunkterna S10, S11, S12, S13, S14 och S15, *så länge det finns boende i de byar där dessa mätpunkter finns. Från och med när den tillkommande verksamheten i Liikavaaradagbrottet inleds får stoftnedfall från verksamheten (mätt med NILU-provtagare) som årsmedelvärde för mätpunkterna S26 och Leipojärvi inte överstiga 200 g/100 m² och kalendermånad. Årsmedelvärdet ska beräknas utifrån månadsvärdena för respektive mätpunkt.*

Buller

11. Buller från verksamheten får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå vid bostäder än

dagtid (kl. 07–18) 50 dB(A)

kvällstid (kl. 18–22) 45 dB(A)

nattetid (kl. 22–07) 40 dB(A)

För Sakajärvi och Liikavaara får ovan angiven ljudnivå nattetid överskridas med maximalt 5 respektive 2 dB(A). *För Laurajärvi får under Liikavaaradagbrottets drifttid ovan angiven ljudnivå nattetid överskridas med maximalt 5 dB(A).*

Arbetsmoment som typiskt sett kan medföra momentana ljudnivåer över 58 dB(A) vid bostäder får inte utföras nattetid.

Buller från verksamheten ska kontrolleras genom mätningar (immissionsmätningar) eller närfältsmätningar och beräkningar. Kontroll ska ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, dock minst vart tredje år.

Vibrationer och luftstöt vågor

14. Sprängningar i dagbrotten ska genomföras så att vibrationer i närmaste bostäder minimeras. Högsta svängningshastigheten i bostäder till följd av sprängning i

dagbrotten får inte överstiga 5 mm/s vid mer än 5 % av sprängtillfällena per år och får aldrig överstiga 7 mm/s, allt mätt enligt SS 4604866. *Så länge byarna Sakajärvi och Liikavaara är bebodda ska kontroll ske genom mätning vid minst en bostad i vardera byn vid varje sprängtillfälle. Från och med när den tillkommande verksamheten i Liikavaaradagbrottet påbörjas och så länge det finns boende i byn Laurajärvi, ska kontroll ske genom mätning vid minst en bostad även i Laurajärvi vid varje sprängtillfälle.*

15. Luftstöt vågor till följd av sprängningarna i dagbrotten får vid bostäder inte överstiga 100 pascal frifältsvärde vid mer än 5 % av sprängtillfällena och får aldrig överstiga 200 pascal, allt mätt enligt SS 025210. *Så länge byarna Sakajärvi och Liikavaara är bebodda ska kontroll ske genom mätning vid minst en bostad i vardera byn vid varje sprängtillfälle. Från och med när den tillkommande verksamheten i Liikavaaradagbrottet påbörjas och så länge det finns boende i byn Laurajärvi, ska kontroll ske genom mätning vid minst en bostad även i Laurajärvi vid varje sprängtillfälle.*

24. Boliden Mineral AB ska anmäla till tillsynsmyndigheten när detta tillstånd tas i anspråk.

Nya villkor för den tillkommande verksamheten

För verksamheten ska följande tillkommande villkor också gälla.

Naturmiljö

42. Vid korsande av vattendrag genom anläggande av rörbro eller valvbro, ska
- passagen utformas så att den inte utgör vandringshinder för fiskar och andra vattenlevande organismer;
  - vattendragets naturliga bredd bevaras;
  - vattenhastigheten inte förändras nämnvärt;
  - om passagen utformas som en rörbro, ska rörbrons botten läggas minst 30 cm under vattendragets botten;
  - djurpassage utförs i form av strandpassage i huvudtrumman och torrlagd trumma vid sidan om huvudtrumman; samt

- f) lämpligt erosions skydd användas varvid det översta lagret inte får vara skarpkantat.

Ekonomisk säkerhet

43. För fullgörandet av efterbehandlingen av verksamheten vid Liikavaara ska Boliden Mineral AB ställa en ekonomisk säkerhet om sammanlagt sextio (60) miljoner kronor. Säkerheten ska senast fyra månader från lagakraftvunnen tillståndsdom ges in till mark- och miljödomstolen för prövning.

Skyddsåtgärder för rennäring

44. Boliden Mineral AB ska vidta följande försiktighetsåtgärder för att minska påverkan på rennäringen.

Boliden Mineral AB ska:

- innan riskområdet för stenkast stängs in säkerställa att det finns ett skrämselsystem för ren på plats för att undvika att ren tar sig in i korridoren längs väg E10,
- i samråd med Gällivare skogssameby och tillsynsmyndigheten utforma skyddsstängsel kring riskområdet för stenkast och därefter kontrollera stängslet minst två gånger per år,
- i samråd med Gällivare skogssameby genomföra åtgärder för att möjliggöra flytt av ren under Liikavaaradagbrottets drifttid samt under den tid som behövs efter avslutad brytning,
- under Liikavaaradagbrottets drifttid samråda med representanter för Gällivare skogssameby minst en gång per år, såvida inte bolaget och samebyn är överens om att samråd inte behövs.

Väg E10, detaljplan och skyddsåtgärder vid sprängning

45. Sprängning av berg i Liikavaaradagbrottet som kan påverka väg E10 får utföras först sedan den nya sträckningen av vägen efter omledning har tagits i drift.
46. Sprängning av berg i Liikavaaradagbrottet får utföras först sedan boende inom riskområdet för stenkast (1 000 meter från dagbrottets kant) har avflyttat och

byggnadsplanen för fritidshusbebyggelse i Laurajärvi har upphävts eller ersatts genom att ny detaljplan som medger verksamheten har vunnit laga kraft.

47. Boliden Mineral AB ska sträva efter regelbundenhet avseende tidpunkterna för produktionssprängning och så långt det är möjligt ha fasta skjuttider. Sprängning får endast utföras efter tydlig hörbar varningssignal. Vid sprängning där väg E10 ligger inom säkerhetszonen ska skyddsåtgärder vidtas med avstängning av vägen och signalreglering, posteringar vid avstängningarna, kontroll av närområdet före och efter sprängning m.m.
48. Boliden Mineral AB ska fastlägga rutiner som ska gälla vid sprängningar som medför hinder för trafiken på väg E10. Rutinerna ska framtas i samverkan med Trafikverket, Gällivare kommun och SOS Alarm i god tid innan sprängningar utförs.

Kompensation

49. Boliden Mineral AB ska genomföra kompensationsåtgärder i huvudsaklig överensstämmelse med och av minst den omfattning som redovisats i den kompensationsutredning och kompensationsplan för Liikavaara (version 2) som givits in i målet den 16 oktober 2020, aktbilaga 179. Kompensationsåtgärder ska inledas så snart som möjligt efter det att detta tillstånd vunnit laga kraft.
50. Avverkning inom verksamhetsområdet för det nya dagbrottet Liikavaara och transportvägen till Aitik får inte ske under häckningsperioderna för de vilda fåglar som konstaterats förekomma eller bedöms kunna förekomma inom området. Anläggningsarbeten inom området ska inledas utanför fåglarnas häckningsperiod.

Överledning av vatten

51. Allt förorenat vatten, innefattande allt länshållningsvatten från dagbrottet och allt vatten från uppsamlingsdikena runt miljögråbergssupplag och industriområde, ska överledas till Aitiks vattenhanteringssystem och hanteras där.

Delegation

För detta tillstånd gäller delegationerna D1–D8, D10 och D12 som meddelats i miljödomstolens deldomar den 3 oktober 2014 i mål M 3093-12 och den 22 maj 2020 med ändring endast av delegation D7 till följande lydelse (ändringen kursiverad).

D7. Åtgärder för att begränsa *dels* diffus damning och *dels* stoftutsläpp från krossar, malmmagasin och kvarnhall *samt* vid behov mätning av PM_{2,5} i Liikavaara (villkor 2, 3 och 4).

Mark- och miljödomstolen överlåter dessutom med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken till tillsynsmyndigheten att meddela de villkor och föreskrifter om försiktighetsmått som kan behövas i följande avseende.

D13. Slutlig utformning och genomförande av de kompensationsåtgärder som Boliden Mineral AB har åtagit sig att genomföra samt i förekommande fall hur berörda områden långsiktigt ska skyddas (villkor 49).

Igångsättning

Den miljöfarliga verksamhet som tillståndsgivits i denna dom ska ha satts igång senast den 19 februari 2026, annars förfaller tillståndet.

Arbetstid

De arbeten avseende vattenverksamhet som omfattas av tillstånd i denna dom ska vara utförda senast den 19 februari 2026, annars förfaller tillståndet.

Oförutsedd skada

Om de vattenverksamheter som avses med tillståndet medför skador som mark- och miljödomstolen inte förutsett får den skadelidande framställa anspråk på ersättning. Sådant anspråk ska framställas till domstolen senast den 19 februari 2036.

Verkställighet

Mark- och miljödomstolen avslår Boliden Mineral AB:s begäran om att tillståndet ska få tas i anspråk omedelbart även om domen inte har vunnit laga kraft.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen fastställer prövningsavgiften till samma belopp som tidigare bestämts, det vill säga 140 000 kronor.

Övrigt

Yrkanden som inte behandlats särskilt i det föregående lämnas utan bifall.

DOMSLUT	1
Miljökonsekvensbeskrivning.....	1
Tillstånd	1
Ianspråktagande av tillståndet	2
Tidsbegränsning av tillståndet	2
Natura 2000	2
Artskyddsdispens	3
Villkor	3
Tidigare meddelade villkor m.m.....	3
Nya villkor för den tillkommande verksamheten	5
Delegation	8
Igångsättning	8
Arbets tid.....	8
Oförutsedd skada	8
Verkställighet	9
Prövningsavgift.....	9
Övrigt	9
BAKGRUND.....	15
Gällande tillstånd till gruvverksamheten vid Aitik	15
Uppskjutna frågor i gällande tillstånd	15
Målets handläggning.....	15
YRKANDEN M.M.	16
Bolagets yrkanden.....	16
Tidsbegränsning av tillståndet	18
Bolagets slutliga villkorsförslag	18
Allmänt villkor	18
Utsläpp till luft.....	18
Utsläpp till vatten.....	19
Buller	19
Vibrationer och luftstöt vågor	20
Efterbehandling m.m.	20
Kontroll	21
Energihushållning.....	21
Naturmiljö	22
Ekonomisk säkerhet.....	22
Skyddsåtgärder för rennäring	22
Detaljplan och vägplan	23
Bolagets förslag till delegationer	24

Tillkommande åtaganden vid huvudförhandlingen	25
Motparternas och remissinstansernas inställning.....	26
Havs- och vattenmyndigheten	26
Kammarkollegiet	26
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.....	26
Naturvårdsverket	26
Länsstyrelsen i Norrbottens län	27
Sametinget.....	27
Sveriges geologiska undersökning	27
Trafikverket	27
Miljö-, bygg- och räddningsnämnden, Gällivare kommun	27
Älvräddarnas Samorganisation.....	28
Samverkansgruppen för Sakajärvi, Liikavaara och Laurajärvi (samverkansgruppen) 28	
.....	28
.....	28
.....	28
.....	29
.....	29
.....	29
ANSÖKAN	29
Inledning	29
Ansökans omfattning och prövningens avgränsning	30
Ansökans disposition	31
Nollalternativet	32
Omgivningsbeskrivning	32
Allmänt	32
Planförhållanden.....	33
Riksintresseområden.....	33
Höjdsystem.....	34
Verksamhetsbeskrivning	34
Översikt.....	34
Hantering av malm	35
Hantering av gråberg	35
Vattenhantering	35
Industriområden, infrastruktur och övriga anläggningar.....	36
Energianvändning.....	36

Avfall	37
Villkorsdiskussion	37
Utsläpp till luft.....	37
Utsläpp till vatten.....	39
Påverkan på grundvatten.....	39
Naturmiljö	39
Vibrationer och luftstöt vågor	40
Stenkast.....	40
Buller	41
Övrig påverkan på närboende.....	42
Transporter	42
Energiushållning.....	42
Avfall	43
Sprängämne.....	43
Efterbehandling	43
Kontroll av verksamheten	44
Ekonomisk säkerhet.....	44
Säkerhetsrapport	44
Särskilt om vattenverksamheten	45
Rådighet	45
Berörda fastigheter.....	45
Oförutsedd skada	46
Tillåtlighetsfrågor	46
Tillåtlighet enligt 2 kap. miljöbalken.....	46
Tillåtlighet enligt 3 och 4 kap. miljöbalken	47
Tillåtlighet enligt 7 kap. miljöbalken.....	49
Tillåtlighet enligt 8 kap. miljöbalken.....	50
Tillåtlighet enligt 11 kap. miljöbalken.....	62
Tillåtlighet enligt 16 kap. miljöbalken.....	63
Sammanfattning tillåtlighet	63
Ekologisk kompensation	63
Tidplan och verkställighetsförordnande.....	64
YTTRANDEN FRÅN MOTPARTER, REMISSMYNDIGHETER M.FL.	64
Havs- och vattenmyndigheten	64
Kammarkollegiet	65
MSB.....	66
Naturvårdsverket.....	66
Länsstyrelsen i Norrbottens län	69

Hushållning med mark- och vatten (3 och 4 kap. miljöbalken).....	69
Miljöprövning (9 kap. 6 § miljöbalken) – tillåtlighet och tillstånd.....	78
Sametinget.....	82
SGU.....	83
Trafikverket.....	83
Miljö-, bygg- och räddningsnämnden, Gällivare kommun.....	83
Samverkansgruppen.....	84
Åtgärder mot damning.....	85
Mätning av PM10 och PM2,5.....	85
Stoftnedfall.....	85
Påverkan på grundvatten.....	85
Stenkast, vibrationer och luftstöt vågor.....	85
Buller.....	86
Övrigt.....	86
Ekonomisk säkerhet.....	87
Påverkan på naturmiljö, kulturmiljö och Natura 2000-område.....	87
[REDACTED].....	87
[REDACTED].....	87
[REDACTED].....	88
[REDACTED].....	88
[REDACTED].....	89
[REDACTED].....	89
[REDACTED].....	89
[REDACTED].....	90
BOLIDENS BEMÖTANDE.....	91
Ansökans avgränsning – ändringstillstånd.....	91
Samband med tidigare uppskjutna frågor m.m.	92
Prövningen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken.....	93
Riksintresse för värdefulla ämnen och material.....	93
Riksintresse för kommunikationer.....	94
Riksintresse för rennäringen.....	94
Intresseavvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken.....	96
Natura 2000.....	98
Artskydd och grundvattenpåverkan.....	99
Utsläpp till vatten – miljökvalitetsnormer.....	100
Sociala konsekvenser, boende och livsmiljö.....	101
Inlösenfrågor.....	102
Planfrågor.....	102

DOMSKÄL.....	103
TILLSTÅND M.M.....	103
Ansökans omfattning och avgränsning	103
Miljökonsekvensbeskrivning och den specifika miljöbedömningen	104
Tillåtlighet	105
Natura 2000.....	105
Artskyddsdispens.....	106
Miljökvalitetsnormer	106
Prövning av 3 och 4 kap. miljöbalken	115
Riksintressen	116
Rådighet	124
Överensstämmelse med planer	125
Säkerhetsrapport.....	126
Avfallshanteringsplan	126
Påverkan på hälsa och miljö.....	127
Tidigare regel om vattenverksamhet.....	130
Natura 2000 – Torne och Kalix älvsystem	130
Artskydd.....	135
Sammanfattande bedömning av tillåtlighet m.m.	141
Kompensation.....	141
VILLKOR M.M.	145
Befintliga och tillkommande villkor	145
Utsläpp till luft.....	146
Utsläpp till vatten.....	147
Avfallshanteringsplan och efterbehandling	151
Ekonomisk säkerhet	152
Kontroll	154
Energi.....	155
Naturmiljö	155
Rennäring	156
Sprängning i förhållande till väg E10	157
Sprängning i förhållande till boende och byggnadsplan	157
Skyddsåtgärder vid avstängning av väg E10 m.m.	158
Kompensation.....	159
Delegation	159
Igångsättningstid och arbetstid	160
Oförutsedd skada	160
Verkställighet	161
Prövningsavgift.....	161

BAKGRUND

Gällande tillstånd till gruvverksamheten vid Aitik

Genom deldom den 3 oktober 2014 i mål M 3093-12 lämnade mark- och miljödomstolen Boliden Mineral AB (Boliden) tillstånd enligt miljöbalken till gruvverksamhet vid Aitik (inklusive dagbrottet i Salmijärvi) i Gällivare kommun avseende brytning och anrikning av malm till en mängd av 45 Mton per år. Deldomen omfattade även tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken avseende Natura 2000-området Kalix och Torne älvsystem. Mark- och miljööverdomstolen ändrade genom dom den 22 januari 2016 i mål nr M 10031-14 mark- och miljödomstolens deldom avseende vissa villkorsfrågor och den domen vann laga kraft den 19 februari 2016. Vad Mark- och miljööverdomstolens dom innebar och vilka övriga domar som fastställts för verksamheten vid Aitik framgår av bilaga 1 till Bolidens ansökan.

Uppskjutna frågor i gällande tillstånd

I gällande tillstånd blev sammanlagt åtta frågor uppskjutna varav den uppskjutna frågan om utsläpp av kväve till vatten (U4) och frågan om energieffektiviseringsåtgärder (U8) är avgjorda. De övriga frågorna är ännu inte slutligt avgjorda.

Målets handläggning

Boliden lämnade den 28 september 2018 in aktuell ansökan. Bolaget har ansökt om tillstånd till viss ändrad verksamhet vid Aitikgruvan omfattande att få bryta malm och gråberg även i dagbrott i Liikavaara enligt vad som anges närmare nedan. Efter kompletteringar kungjordes ansökan den 27 november 2019 med en tilläggs-kungörelse den 10 december 2019. Yttranden efter kungörelsen har inkommit från myndigheter och organisationer samt från enskilda som berörs av ansökan. Bolaget har getts tillfälle att bemöta dessa. Syn genomfördes vid Liikavaara och Aitik den 21 oktober 2020. Kallelse till huvudförhandling kungjordes den 17 december 2020. Huvudförhandling hölls den 25–29 januari 2021.

YRKANDEN M.M.

Bolagets yrkanden

1. Boliden Mineral AB (Boliden) yrkar att mark- och miljödomstolen, med ändring av mark- och miljödomstolens deldom den 3 oktober 2014 i mål M 3093-12, meddelar bolaget tillstånd enligt miljöbalken (1998:808) till brytning av malm och gråberg även i dagbrottet Liikavaara vid Aitikgruvan i Gällivare kommun.
2. Boliden yrkar att mark- och miljödomstolen lämnar tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken att, inom ramen för vad tillståndet i övrigt medger, bedriva verksamhet som på ett betydande sätt kan påverka Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem (SE0820430).
3. Boliden yrkar att mark- och miljödomstolen meddelar bolaget tillstånd att anlägga och driva de anläggningar och i övrigt vidta de förändringar som behövs för dagbrottet Liikavaara, innefattande
  - a) brytning av malm och gråberg i dagbrottet Liikavaara;
  - b) lagring av potentiellt syrabilddande gråberg inom sedan tidigare tillståndsgiven mängd på befintliga upplag vid Aitik samt lagring av miljögråberg intill en mängd om 15 miljoner ton på ett nytt gråbergsupplag vid Liikavaara (avfallskategori 01 01 01, avfall från brytning av metallhaltiga mineral);
  - c) anläggning av avskärmande diken runt verksamheten;
  - d) anläggning av uppsamlingsdiken och uppsamlingsbassäng;
  - e) att för anläggande av nya transportvägar korsar bäcken Myllyjoki och ett till Myllyjoki anslutande dike samt fylla ut en myrgöl; och
  - f) länshållning av dagbrottet samt överledning av vatten till Aitikgruvan.
4. Boliden yrkar vidare
  - a) att tiden för igångsättande av den miljöfarliga verksamheten i Liikavaara dagbrott ska löpa till och med den 19 februari 2026;

- b) att arbetstiden för den tillkommande vattenverksamheten ska löpa till och med den 19 februari 2026;
- c) att mark- och miljödomstolen bestämmer att tiden för anmälan av anspråk på ersättning för oförutsedda skador av vattenverksamheten bestäms till fem år räknat från utgången av arbetstiden;
- d) att mark- och miljödomstolen förordnar att blivande tillstånd får tas i anspråk omedelbart även om domen inte vunnit laga kraft (verkställighetsförordnande);
- e) att villkor föreskrivs respektive ändras i enlighet Bolidens förslag; samt
- f) att mark- och miljödomstolen godkänner den till tillståndsansökan bifogade miljökonsekvensbeskrivningen.

Boliden yrkar härutöver att mark- och miljödomstolen meddelar dispens från förbuden i 4, 6, 7, 8 och 9 §§ artskyddsförordningen (2007:845) för följande arter som kan påverkas inom området för den verksamhet som avses med det sökta ändringstillståndet

- åkergroda (*Rana arvalis*) och bred gulbrämrad dykare (*Dytiscus latissimus*) (4 §),
- huggorm (*Vipera berus*), skogsödla (*Lacerta vivipara*), vanlig groda (*Rana temporaria*) och vanlig padda (*Bufo bufo*) (6 §),
- lappranunkel (*Coptidium lapponicum*) (7§),
- fläcknycklar (*Dactylorhiza maculata*), brudsporre (*Gymnadenia conopsea*), knärot (*Goodyera repens*), korallrot (*Corallorhiza trifida*), spindelblomster (*Neottia cordata*), ängsnycklar (*Dactylorhiza incarnata*), och höstlåsbräken (*Botrychium multifidum*) (8§) och
- lopplummer (*Huperzia selago*), mattlummer (*Lycopodium clavatum*), plattlummer (*Diphasiastrum complanatum*) och revlummer (*Lycopodium annotinum*) (9§).

För det fall mark- och miljödomstolen skulle anse att dispens behövs för någon fågelart av vilda fåglar yrkar Boliden reservationsvis att sådan dispens meddelas.

Tidsbegränsning av tillståndet

Bolaget godtar att tillståndet tidsbegränsas enligt följande: Brytning i Liikavaara-dagbrottet får pågå i tolv år efter det att Boliden anmäler till bergmästaren enligt 57 § mineralförordningen (1992:285) att gruvarbete påbörjas. Boliden åtar sig att underrätta tillsynsmyndigheten när sådan anmälan sker.

Bolagets slutliga villkorsförslag

Boliden har sammanställt samtliga villkor som bolaget föreslår ska gälla för det sökta ändringstillståndet. Villkorsförslagen framgår i detta avsnitt. Befintliga villkor för Aitikgruvans verksamhet föreslås att föreskrivas även för den tillkommande verksamheten i Liikavaara. Därtill har Boliden föreslagit några särskilda villkor för det nu sökta ändringstillståndet och att några befintliga villkor ska justeras. Detta förtydligas också nedan.

Allmänt villkor

1. Om inte annat framgår av nedan angivna villkor och, i tillämpliga delar, av gällande tillstånd avseende vattenverksamheter, ska anläggningar m.m. utföras och verksamheten – inklusive åtgärder för att minska vatten- och luftföroreningar och andra störningar för omgivningen – bedrivs i huvudsaklig överensstämmelse med vad Boliden Mineral AB i ansökningshandlingarna och i övrigt i målet angett eller åtagit sig. *(befintligt villkor)*

Utsläpp till luft

2. Boliden Mineral AB ska vidta åtgärder för att motverka störande damning. *(befintligt villkor)*
4. Boliden Mineral AB ska utföra mätningar av PM10 i byarna Sakajärvi och Liikavaara samt av PM2,5 i Sakajärvi så länge det finns boende i byarna. Från och med när brytning i Liikavaaradagbrottet inleds ska mätningar av PM10 och PM2,5 utföras även i Laurajärvi och Keskijärvi. *(justerat villkor)*

5. Stoftnedfall från verksamheten (mätt med NILU-provtagare) får som årsmedelvärde för respektive mätpunkt inte överstiga 200 g/100 m² och kalendermånad vid mätpunkterna S10, S11, S12, S13, S14 och S15, så länge det finns boende i de byar där dessa mätpunkter finns. Från och med när den tillkommande verksamheten i Liikavaaradagbrottet inleds får stoftnedfall från verksamheten (mätt med NILU-provtagare) som årsmedelvärde för mätpunkterna S26 och Leipojärvi inte överstiga 200 g/100 m² och kalendermånad. Årsmedelvärdet ska beräknas utifrån månadsvärdena för respektive mätpunkt. *(justerat villkor)*

Utsläpp till vatten

7. Nya avskärmande diken som mynnar i naturliga vattendrag ska utföras med utrymme för sedimentering före utloppet. *(befintligt villkor)*

Buller

11. Buller från verksamheten får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå vid bostäder än
dagtid	(kl. 07–18)	50 dB(A)
kvällstid	(kl. 18–22)	45 dB(A)
nattetid	(kl. 22–07)	40 dB(A)

För Sakajärvi och Liikavaara får ovan angiven ljudnivå nattetid överskridas med maximalt 5 respektive 2 dB(A). För Laurajärvi får under Liikavaaradagbrottets drifttid ovan angiven ljudnivå nattetid överskridas med maximalt 5 dB(A).

Arbetsmoment som typiskt sett kan medföra momentana ljudnivåer över 58 dB(A) vid bostäder får inte utföras nattetid.

Buller från verksamheten ska kontrolleras genom mätningar (immissionsmätningar) eller närfältsmätningar och beräkningar. Kontroll ska ske så snart det skett förändringar i verksamheten som kan medföra ökade bullernivåer, dock minst vart tredje år. *(justerat villkor)*

Vibrationer och luftstöt vågor

13. Boliden Mineral AB ska så långt det är möjligt undvika sprängningar vardagar kl. 22–06 samt under lördagar, söndagar och helgdagar. Bolaget ska sträva efter regelbundenhet avseende tidpunkterna för sprängningarna. *(befintligt villkor)*
14. Sprängningar i dagbrotten ska genomföras så att vibrationer i närmaste bostäder minimeras. Högsta svängningshastigheten i bostäder till följd av sprängning i dagbrotten får inte överstiga 5 mm/s vid mer än 5 % av sprängtillfällena per år och får aldrig överstiga 7 mm/s, allt mätt enligt SS 4604866. Så länge byarna Sakajärvi och Liikavaara är bebodda ska kontroll ske genom mätning vid minst en bostad i vardera byn vid varje sprängtillfälle. Från och med när den tillkommande verksamheten i Liikavaaradagbrottet påbörjas och så länge det finns boende i byn Laurajärvi, ska kontroll ske genom mätning vid minst en bostad även i Laurajärvi vid varje sprängtillfälle. *(justerat villkor)*
15. Luftstöt vågor till följd av sprängningarna i dagbrotten får vid bostäder inte överstiga 100 pascal frifältsvärde vid mer än 5 % av sprängtillfällena och får aldrig överstiga 200 pascal, allt mätt enligt SS 025210. Så länge byarna Sakajärvi och Liikavaara är bebodda ska kontroll ske genom mätning vid minst en bostad i vardera byn vid varje sprängtillfälle. Från och med när den tillkommande verksamheten i Liikavaaradagbrottet påbörjas och så länge det finns boende i byn Laurajärvi, ska kontroll ske genom mätning vid minst en bostad även i Laurajärvi vid varje sprängtillfälle. *(justerat villkor)*

Efterbehandling m.m. (befintliga villkor)

16. Deponering av gråberg ska ske i enlighet med vid var tid gällande landskapsplan.
17. Upplag av sådant gråberg som i ett långtidsperspektiv inte bedöms kunna ge upphov till surt och metallhaltigt dränagevatten (miljögråberg) ska, för att underlätta växtetablering, påföras ett minst 0,3 m tjockt lager av morän och/eller jordförbättrande material.

18. Gråbergssupplagen ska så snart som möjligt efter täckning gröngöras med sprut-sådd eller liknande för att minska risken för damning och motverka erosion i slänter.
19. Boliden Mineral AB ska senast ett år innan gruvdriften upphör lämna in ett förslag till program för utsläpps- och recipientkontroll för tiden efter avslutning till tillsynsmyndigheten.
20. Avrymningsmassor av morän och morän som på annat sätt tas ut i gruv-verksamheten ska lagras för att användas vid efterbehandlingen av verk-samhetsområdet.
21. Rötat slam ska vid förvaring och utläggning hanteras så att olägenheter för omgivningen minimeras och spridning av patogener förhindras.

Kontroll (*befintligt villkor*)

22. För verksamheten ska finnas ett kontrollprogram som möjliggör en bedömning av om villkoren följs och som visar hur verksamhetens påverkan på hälsa och miljö undersöks. I kontrollprogrammet ska anges mätmetoder, mätfrekvens och utvärderingsmetoder. Vidare ska anges hur det ska säkerställas att eventuella läckage i distributionsledningar för slurry på dammkrönen upptäcks tidigt.

Energihushållning (*befintligt villkor*)

41. Åtgärder ska i skäligen utsträckning successivt vidtas för att minska energianvändningen.

Åtgärderna ska utgå från bolagets energikartläggning som redovisar energi-användningen och hur den kan effektiviseras. En energihushållningsplan ska tas fram i samråd med tillsynsmyndigheten och ges in till tillsynsmyndigheten vart fjärde år med början den 31 mars 2022.

Av planen ska åtminstone följande framgå.

- a) Vilka åtgärder som är tekniskt möjliga och realistiska att genomföra, samt kostnaderna och energibesparingen för dessa.

- b) Kostnadskalkyler omfattande minst total investeringskostnad och återbetalningstid, grundad på åtgärdens livscykelkostnader.
- c) Vilka åtgärder som har genomförts och bedömning av vilka åtgärder som är skäligen att genomföra kommande fyraårsperiod samt en motivering av varför övriga åtgärder inte bedöms skäligen.

Naturmiljö (nytt villkor)

42. Vid korsande av vattendrag genom anläggande av rörbro eller valvbro, ska

- a) passagen utformas så att den inte utgör vandringshinder för fiskar och andra vattenlevande organismer;
- b) vattendragets naturliga bredd bevaras;
- c) vattenhastigheten inte förändras nämnvärt;
- d) om passagen utformas som en rörbro, ska rörbrons botten läggas minst 30 cm under vattendragets botten;
- e) djurpassage utförs i form av strandpassage i huvudtrumman och torrlagd trumma vid sidan om huvudtrumman; samt
- f) lämpligt erosionskydd användas varvid det översta lagret inte får vara skarpkantat.

Ekonomisk säkerhet (nytt villkor)

43. För fullgörandet av efterbehandlingen av verksamheten vid Liikavaara ska

Boliden ställa en ekonomisk säkerhet om sammanlagt fyrtiosju (47) miljoner kronor. Säkerheten ska senast fyra månader från lagakraftvunnen tillståndsdom ges in till mark- och miljödomstolen för prövning.

Skyddsåtgärder för rennäring (nytt villkor)

44. Boliden ska vidta följande försiktighetsåtgärder för att minska påverkan på rennäringen.

Boliden ska därför:

- innan riskområdet för stenkast stängslas in säkerställa att det finns ett skrämssystem för ren på plats för att undvika att ren tar sig in i korridoren längs väg E10,

- i samråd med Gällivare skogssameby och tillsynsmyndigheten utforma skyddsstängsel kring riskområdet för stenkast och därefter kontrollera stängslet minst två gånger per år,
- i samråd med Gällivare skogssameby genomföra åtgärder för att möjliggöra flytt av ren under Liikavaaradagbrottets drifttid samt under den tid som behövs efter avslutad brytning,
- under Liikavaaradagbrottets drifttid samråda med representanter för Gällivare skogssameby minst en gång per år, såvida inte bolaget och samebyn är överens om att samråd inte behövs.

Detaljplan och vägplan (nya villkor)

45. Sprängning av berg i dagbrottet som kan påverka väg E10 får utföras först sedan vägplan för omledning av vägen har vunnit laga kraft samt den nya sträckningen av vägen har tagits i drift.

46. Sprängning av berg i Liikavaaradagbrottet får utföras först sedan boende inom riksområdet för stenkast (1 000 meter från dagbrottets kant) har avflyttat.

Bolaget har tidigare under handläggningen föreslagit följande villkor, och har därefter anfört att det inte finns någon erinran mot villkoret för det fall det behövs: Sprängning av berg i dagbrottet får utföras först sedan byggnadsplanen för fritidshusbebyggelse i Laurajärvi har upphävts eller ersatts genom att ny detaljplan som medger verksamheten har vunnit laga kraft.

47. Boliden ska sträva efter regelbundenhet avseende tidpunkterna för produktions-
sprängning och så långt det är möjligt försöka ha fasta skjuttider. Sprängning får endast utföras efter tydlig hörbar varningssignal. Vid sprängning där väg E10 ligger inom säkerhetszonen ska skyddsåtgärder vidtas med avstängning av vägen och signalreglering, posteringar vid avstängningarna, kontroll av när-
området före och efter sprängning m.m.

48. Boliden ska fastlägga rutiner som ska gälla vid sprängningar som medför hinder för trafiken på väg E10. Rutinerna ska framtas i samverkan med Trafikverket, Gällivare kommun och SOS Alarm i god tid innan sprängningar utförs.
49. Boliden ska genomföra kompensationsåtgärder i huvudsaklig överensstämmelse med vad som redovisats i aktbilaga 179.

Bolagets förslag till delegationer

Boliden föreslår att mark- och miljödomstolen med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken överlåter åt tillsynsmyndigheten att meddela de villkor och föreskrifter om försiktighetsmått som kan behövas i följande avseenden.

1. Hanteringen av dag- och dränagevatten från gråbergsupplag eller område för malm- eller gråbergshantering.
2. Kriterier för särhållning av gråberg av olika kvaliteter och detaljföreskrifter för täckning av gråbergsupplagen.
3. Etablering av växtlighet på gråbergsupplagen och gruvområdet (villkor 18).
4. Utformning och tätning av uppsamlingsdiken för dränagevatten.
5. Kontroll av utförandet av moräntäckning.
6. Ändring av landskapsplanen.
7. Åtgärder för att begränsa diffus damning och stoftutsläpp från krossar, malmmagasin och kvarnhall och vid behov mätning av PM_{2,5} i Liikavaara (villkor 2, 3 och 4).
8. Hantering av icke-branschspecifikt avfall inom anläggningen.
10. Detaljutformning och genomförande av efterbehandling i enlighet med godkänd avslutnings- och efterbehandlingsplan.
12. Vilka energihushållningsåtgärder, framtagna inom ramen för energihushållningsplanen enligt villkor 41, som ska genomföras och inom vilken tid.

Tillkommande åtaganden vid huvudförhandlingen

Boliden åtar sig att underrätta tillsynsmyndigheten när anmälan enligt 57 § mineralförordningen till bergmästaren görs om att gruvarbete påbörjas.

Boliden åtar sig att inom ramen för egenkontrollprogrammet mäta nedfallande stoft i byn Sakajärvi (mätpunkt S10) även om det inte längre finns boende i byn.

Boliden åtar sig att se över möjligheten att rikta om/sänka ljudnivån på de sirener som är närmast byarna.

Boliden åtar sig att verka för att inlösen av bostadsfastigheter i Sakajärvi och Liikavaara sker i enlighet med bolagets erbjudande som beskrivits i målet, vilket i korthet innebär att berörd permanentboende får välja mellan

- a. en ny bostadsfastighet som är jämförbar* med berörd fastighetsägares fastighet i Sakajärvi eller Liikavaara, eller
- b. att bolaget köper fastigheten för ett pris motsvarande marknadsvärdet plus 25 %, varvid marknadsvärdet bestäms som om fastigheten vore belägen nära Gällivare.

*Med jämförbar avses att den nya bostadsfastigheten inte exakt kan efterlikna den man har, men den ska vara jämförbar och ha samma funktion.

Fritidshus inlöses till marknadsvärdet + 25 %.

Åtagandet omfattar följande fastigheter i Sakajärvi:

Gällivare Sakajärvi 1:4

Gällivare Sakajärvi 1:12

Gällivare Sakajärvi 1:19

Gällivare Sakajärvi 1:20

Gällivare Sakajärvi 1:24

Åtagandet omfattar följande fastigheter i Liikavaara:

Gällivare Liikavaara 5:2

Gälllivare Liikavaara 2:10

Gälllivare Liikavaara 3:4

Gälllivare Liikavaara 4:31

Gälllivare Liikavaara 2:12

Gälllivare Liikavaara 2:8

Motparternas och remissinstansernas inställning

Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten anser att det finns frågetecken kring kumulativa följd effekter på närliggande Natura 2000-område då efterbehandling av dagbrott kommer innebära en belastning på lång sikt.

Kammarkollegiet

Kammarkollegiet yrkar att ansökan i första hand ska avvisas och i andra hand att ansökan ska avslås. Kammarkollegiet avstår att yttra sig över bolagets villkorsförslag. Slutligen motsätter sig Kammarkollegiet bolagets yrkande om verkställighetsförordnande.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) tillstyrker bolagets villkorsförslag 47 och 48 för reglering av de skyddsåtgärder som behövs för avstängning av väg E10 vid sprängning m.m. och har i övrigt inget att erinra mot att det sökta ändringstillståndet ges.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverkets inställning i första hand är att den planerade verksamheten vid Liikavaaradagbrottet inte kan prövas som en ansökan om ändringstillstånd kopplat till grundtillståndet för Aitikgruvan, och att ansökan därför bör avvisas alternativt avslås.

Naturvårdsverkets inställning i andra hand är att detta mål bör handläggas gemensamt med ovan nämnda frågor i villkorsprövningen avseende Aitikgruvan för att

undvika risk för motstridiga domslut, alternativt vilandeförklaras i avvaktan på att dessa frågor avgörs.

Naturvårdsverket avstår att yttra sig över bolagets villkorsförslag.

Länsstyrelsen i Norrbottens län

Länsstyrelsen motsätter sig bifall till bolagets ansökan och yrkar, på de skäl som anges nedan under rubriken Yttranden, avslag alternativt att ansökan avvisas såvitt avser den miljöfarliga verksamheten.

Sametinget

Sametinget anser att tillstånd inte kan meddelas för ansökt verksamhet. Verksamheten kommer medföra påtaglig skada på renskötseln och riskerar att omöjliggöra en ekonomisk bärkraftig och traditionell naturbetesbaserad renskötsel för berörd sameby. Rennäringen ska ges företräde, då det är det intresse som på lämpligast sätt främjar en långsiktig hushållning av mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt.

Sveriges geologiska undersökning

Sveriges geologiska undersökning (SGU) har inte något att erinra mot verksamheten.

Trafikverket

Trafikverket ser inget hinder mot ett dagbrott vid Aitikgruvan i Liikavaara.

Miljö-, bygg- och räddningsnämnden, Gällivare kommun

Nämnden avstår från att ta ställning i tillståndsfrågan då frågan är komplex och har både för- och nackdelar för orten. Nämnden yrkar att brytningen tidsbegränsas till max 12 år från det att tillståndet är taget i anspråk. Nämnden är fortsatt kritisk till en avstängning av E10 och yrkar att frågan om inlösen av berörda fastigheter ska vara löst, förslagsvis genom överenskommelse, innan tillståndet får tas i anspråk. För det fall att frågan om inlösen inte villkoras bör åtminstone krav ställas så att närboendes livsmiljö inte försämras ytterligare.

Älvräddarnas Samorganisation

Älvräddarnas Samorganisation (Älvräddarna) ansluter till de yttranden som Kammarkollegiet gett in i målet. Älvräddarna yrkar att ansökan ska avvisas alternativt avslås.

Samverkansgruppen för Sakajärvi, Liikavaara och Laurajärvi (samverkansgruppen)

Samverkansgruppen yrkar att ansökan ska avslås i sin helhet. Om tillstånd beviljas yrkar de att innan givet tillstånd får tas i anspråk, och verksamheten får påbörjas i Liikavaaradagbrottet, ska inlösen av samtliga berörda fastighetsägare vara genomförd, och samtliga fast boende i byarna Sakajärvi och Liikavaara ska ha flyttat. Med berörd fastighetsägare avses dels den som äger en fastighet inom det område, som kommer att inhägnas och bli det nya gruvområdet. Dels den som äger en fastighet i nära anslutning till området, där Bolidens verksamhet påverkar fastighetens framtida värde ekonomiskt och/eller möjlighet till användningsområde.

[REDACTED]
[REDACTED] har samma inställning och yrkande som samverkansgruppen
samt har [REDACTED]

[REDACTED]
[REDACTED], delägare i [REDACTED] (berörd fastighet
[REDACTED] yrkar att Boliden ska tydliggöra sin ansökan om hur ersättning/
inlösen (modell) av den typen av fastighet ser ut (småhusenhet/tomtmark utan
byggnader) och tidplanen för det med skriftliga förslag till berörda på hur tidplan/
ersättning/inlösen ser ut.

[REDACTED]
[REDACTED], som även står bakom yttrandet från samverkansgruppen,
yrkar ansökan ska avslås i sin helhet. Om domstolen ändå finner det lämpligt att ge
tillstånd yrkar de att innan Boliden får påbörja något arbete med Liikavaara-
dagbrottet, och därmed ta tillståndet i anspråk, ska Boliden ha klart med samtliga
berörda fastighetsägare vad gäller inlösen. Fastighetsägarna ska antingen ha kommit

överens med Boliden om en köpesumma för fastigheten, eller ha kommit överens om en likvärdig ersättningsfastighet som till storlek och funktion motsvarar det fastighetsägaren har i dag. Det bör beslutas ett villkor som innefattar att bolaget tvingas lösa ut deras och övriga berörda fastigheter.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED] m.fl. har framfört att innan ansökan godkänns måste alla fastigheter i alla berörda byar (Liikavara, Sakajärvi, Laurajärvi och byarnas närhet) som önskar inlösen ha fått en plan/inlösenplan från Boliden om vad som kommer att gälla för berörda fastigheter.

[REDACTED]

[REDACTED] m.fl. har samma inställning och yrkande som samverkansgruppen.

[REDACTED]

[REDACTED]

[REDACTED] m.fl. yrkar att domstolen avslår ansökan för ändringstillstånd i sin helhet med anledning av att Boliden inte har löst in alla fastigheter som berörs direkt av det nya dagbrottet. Om tillstånd meddelas yrkar de att Boliden inte får tillstånd att anlägga och driva de anläggningar och i övrigt vidta de förändringar som behövs för dagbrottet i Liikavaara innan de löst boendesituationen och markfrågorna för de som fortfarande äger och bor på fastigheter i Liikavaara.

ANSÖKAN

Inledning

Boliden bedriver gruvverksamhet i Aitik strax utanför Gällivare. Boliden upptäckte mineraliserade block i Liikavaara by utanför Gällivare redan år 1930. Genom fortsatt prospektering fram till 1936 lokaliserades två impregnationsmineraliseringar med kopparkis, Liikavaara västra och Liikavaara östra.

I Aitikdagbrottet utvinns mineraliseringen Liikavaara västra. Aitikdagbrottet, som är Europas största dagbrott för kopparbrytning, togs i produktion år 1968 och verksamheten har cirka 700 anställda. Verksamheten vid Aitik omfattar även dagbrottet

Salmijärvi, ett anrikningsverk, utvinningsavfallsanläggningar i form av gråbergs-upplag och sandmagasin samt infrastruktur t.ex. för vattenhantering.

I Gällivare kommun utgör Boliden en stor och viktig arbetsgivare och cirka 8 procent av den arbetsföra befolkningen är anställda av Boliden. Räknas även de indirekta och inducerade arbetstillfällena som Boliden genererar blir andelen långt större. Utöver arbetstillfällena bidrar bolaget även med engagemang för lokalsamhället genom stöd och sponsring till lokala aktiviteter, projekt, föreningar och organisationer.

Aitik är ett av världens mest produktiva koppardagbrott tack vare stora volymer, hög automatiseringsgrad och rationella metoder. Verksamheten är därav av stor betydelse även i ett globalt perspektiv. Det är av stor vikt att samhället får ta del av de metaller som kan brytas vid Liikavaara. Metaller fyller en viktig funktion i välfärdsutvecklingen och används i bland annat infrastruktur, fordon, elektronik, kraftstationer och tele- och datakommunikation.

Boliden har innehaft gruvrättigheter för Liikavaarafyndigheten sedan den upptäcktes. År 2000 omvandlades dessa till en bearbetningskoncession, Liikavaara K nr 1, som täcker de centrala delarna av mineraliseringen i Liikavaara östra och som gäller till år 2025.

Ytterligare undersökande borrhningar har utförts varvid ytterligare mineraltillgångar identifierats. I mars 2018 ansökte Boliden om ytterligare en bearbetningskoncession, Liikavaara K nr 2, i direkt anslutning till det nuvarande koncessionsområdet i syfte att täcka hela den kända mineraliseringen. Brytningen av malmen i Liikavaarafyndigheten planeras ske i ett nytt dagbrott och kommer att rymmas inom den totala tillståndsgivna mängden för Aitik som omfattar brytning och anrikning av 45 miljoner ton ("Mton") malm/år. Optimering och design av dagbrottet visar att det finns ca 58 Mton malm som skulle kunna brytas med lönsamhet och att förhållandet malm/gråberg är nära 1:1.

Liikavaaradagbrottet planeras att vara i drift under en period då de planerade metallhalterna i Aitikdagbrottet är låga. Genom en parallell produktion i Liikavaaradagbrottet under den tiden kan nedgången reduceras och medelhalten för bruten malm höjas.

Ansökans omfattning och prövningens avgränsning

Bolidens gruvverksamhet i Aitik är idag koncentrerad till Aitikdagbrottet och Salmijärvidagbrottet. För att brytning ska kunna ske av fyndigheten i Liikavaara östra krävs det att verksamheten utökas med ett nytt dagbrott i Liikavaara. För en sådan utökning av verksamheten krävs tillstånd enligt miljöbalken.

Enligt 16 kap. 2 § första stycket miljöbalken får ett tillstånd vid ändring av en miljöfarlig verksamhet begränsas till att endast avse ändringen. Bestämmelsen syftar till att förenkla för en verksamhetsutövare att ändra eller utöka sin verksamhet, utan att prövningen belastas med frågor som gäller miljökraven på anläggningsdelar som inte berörs av ändringen.

I förarbetena till bestämmelsen (prop. 2004/05:129, En effektivare miljöprövning, sid 62 ff.) anges att förutsättningarna för ändringstillstånd är störst vid mindre och väl avgränsade ändringar av en verksamhet. Det som främst avgör om ett ändringstillstånd är lämpligt i det enskilda fallet är ändringens omfattning och miljöpåverkan, men även ändringens betydelse för verksamheten som helhet. Andra faktorer att väga in i lämplighetsbedömningen är hur lång tid som förflutit sedan tillstånd meddelades, om flera ändringstillstånd meddelats tidigare, hur snabb den tekniska och miljömässiga utvecklingen är i branschen, vilka förändringar som skett i företaget och dess omgivning sedan grundtillståndet samt omfattningen av de störningar som förekommer. Prövningens omfattning bör bestämmas utifrån vad som från miljösynpunkt är nödvändigt med anledning av den avsedda ändringen.

Boliden anser att frågan om en utökning av verksamheten till att omfatta ett dagbrott i Liikavaara lämpligen hanteras som ett ändringstillstånd och har därför begränsat ansökan till att enbart omfatta det planerade dagbrottet. Det planerade dagbrottet i Liikavaara är självständigt i så mån att det inte påverkar brytningen i de två befintliga dagbrotten och det kommer att vara geografiskt avgränsat från dem. I förhållande till nuvarande verksamhet är omfattningen av ändringen och dess miljöpåverkan liten, och brytningen sker inom produktionsmängderna i det befintliga tillståndet enligt miljöbalken. Även det faktum att hela verksamheten, inklusive brytning i Aitikdagbrottet och Salmijärvidagbrottet, meddelades ett nytt tillstånd så sent som år 2014 talar för att utökningen bör hanteras i form av ett ändringstillstånd som endast avser verksamheten vid det nya dagbrottet. Boliden anser det ur miljösynpunkt lämpligt att prövningen begränsas till att avse verksamheten vid det nya dagbrottet.

Boliden lämnade den 16 mars 2018 in en ansökan om bearbetningskoncession för området Liikavaara K nr 2 till Bergsstaten. Området Liikavaara K nr 2 ligger i direkt anslutning till koncessionsområdet Liikavaara K nr 1 som Boliden redan innehar bearbetningskoncession för. Enligt 4 kap. 2 § tredje stycket minerallagen (1991:45) ska 3 och 4 kap. och 5 kap. 15 § miljöbalken tillämpas i ärenden om beviljande av koncession. Om ett ärende om beviljande av koncession avser en verksamhet som senare kommer att prövas även enligt miljöbalken föreskrivs det i 4 kap. 2 § fjärde stycket minerallagen att 3 och 4 kap. miljöbalken endast ska tillämpas vid den prövning som sker i koncessionsärendet.

När det gäller Liikavaara K nr 2 har en ansökan om bearbetningskoncession lämnats in till Bergsstaten men en prövning hade ännu inte skett när ändringsansökan ingavs till domstolen. Ansökan inkluderar därför ett underlag för en fullständig prövning även enligt 3 och 4 kap. miljöbalken.

Ansökans disposition

Till ansökan har fogats ett antal bilagor. Tekniska frågor redovisas i en teknisk beskrivning ("TB"), Bilaga A med underbilagor. Omgivningsförhållanden och miljökonsekvenserna beskrivs närmare i miljökonsekvensbeskrivningen, Bilaga B, med underbilagor. Den avfallshantering som tillkommer i anledning av brytningen i

Liikavaara beskrivs närmare i avfallshanteringsplanen, Bilaga C, medan säkerhetsfrågor behandlas i den uppdaterade säkerhetsrapporten, Bilaga D. Dessa bilagor utgör integrerade delar av ansökan och åberopas generell.

Nollalternativet

Miljökonsekvensbeskrivningen utgår från ett nollalternativ. Nollalternativet innebär att ingen gruvverksamhet bedrivs vid Liikavaara. Naturmiljön i området kommer därigenom att bestå och skogsbruk, renskötsel, friluftsliv m.m. kommer att fortsätta att kunna bedrivas. Nollalternativet innebär också att samtliga fastigheter i Sakajärvi omfattas av erbjudande om inlösen, eftersom detta sker till följd av verksamheten i Aitik. Inlösen av fastigheter i byarna Liikavaara och Laurajärvi ingår däremot inte i nollalternativet eftersom dessa sker till följd av det planerade dagbrottet i Liikavaara.

Omgivningsbeskrivning

Allmänt

Aitikgruvan är belägen i Gällivare kommun, Norrbottens län, och ligger cirka 15 km sydost om Gällivare samhälle. Verksamhetsområdet upptar cirka 38 km².

Liikavaaradagbrottet kommer att öppnas cirka 3,5 km nordost om Aitikdagbrottet och fyndigheten sträcker sig från cirka 100 meter norr om väg E10 till cirka 700 meter söderut mot Aitik.

Sju av de fastigheter som berörs av det planerade dagbrottsområdet ägs av Boliden.

Norr om dagbrottet kommer ett plank eller en moränvall att anläggas. Riskområdet för stenkast bedöms till cirka 1 000–1 200 m från dagbrottskanten och området innanför det avståndet kommer att inhägnas.

Området kring fyndigheten karaktäriseras av flack terräng med skogar och större våtmarksområden. Skogarna är till största delen brukade produktionsbarrskogar i olika stadier, med både kalhyggen, ungskogar och äldre produktionsskog. Våtmarksområdena är stora och sammanhängande med omväxlande öppna och träd bärande myrar. Myrarna utgörs av både mossar och kärr.

Bygden kring fyndigheten utgörs av byarna Liikavaara, Sakajärvi och Laurajärvi. Liikavaara är störst av de tre byarna med drygt 20 permanentbebodda hus och ett antal fritidsfastigheter, baserat på siffror från år 2017. Sakajärvi består av cirka 14 permanentbebodda hus. I Laurajärvi finns sju permanent bebodda hus och cirka 20 fritidsfastigheter.

Området för det planerade dagbrottet i Liikavaara ligger på vattendelaren mellan sjöarna Sakajärvi i väst och Laurajärvi i öst, båda belägna inom Kalix älvs avrinningsområde. Det största vattendraget i närheten av den planerade verksamheten är bäcken Myllyjoki som avvattnar myrområdet Kilkankaltiokumpo norr om Leipipiområdet sydöst om Gällivare. Längre nedströms avvattnar Myllyjoki även en del av området kring Aitik och rinner sedan i en meandrande bäge genom mark-

erna öster om Aitik och mynnar till slut i sjön Sakajärvi. Väster om det planerade dagbrottet finns en mindre bäck som också mynnar i Sakajärvi. Från sjön Sakajärvi rinner Sakajoki. Efter att Sakajoki har passerat väg E10 mynnar bäcken i Lina älv, som så småningom mynnar i Kalix älv. Kalix älv och dess biflöden inklusive Lina älv ingår i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem, liksom Myllyjoki källflöden. Sjön Sakajärvi och de delar av Myllyjoki som berörs av de nya transportvägarna för truckar respektive persontransporter ingår inte i Natura 2000-området.

Kring sjön Lompolojärvi, norr om väg E10 strax nedströms Sakajärvi, finns djur- och växtskyddsområdet Sakalombolo. Norr om sjön Laurajärvi, cirka 1,2 km öster om det planerade dagbrottet, ligger ett naturminne som utgörs av en suptall. Bolidens bedömning är att den planerade verksamheten inte kommer att påverka dessa två skyddade områden.

Planförhållanden

Området för det planerade dagbrottet är inte detaljplanerat. En process för detaljplan med avseende på den planerade verksamheten har dock initierats. Den sydligaste delen av transportvägen ligger inom det detaljplanelagda området vid Aitik. I Laurajärvi finns en äldre byggnadsplan för fritidsbebyggelse, vilken delvis berörs väster om sjön Laurajärvi. En process avseende upphävande av hela eller del av planområdet har inletts med Gällivare kommun och har nått sitt slutskede. Enligt uppgift från kommunen kommer upphävande av den äldre byggnadsplanen och antagande av ny detaljplan inte att ske förrän efter att mark- och miljödomstolen har avgjort frågan om Natura 2000-tillstånd. Den nya detaljplanen kan förväntas antas inom kort efter att frågan om Natura 2000-tillstånd har avgjorts av domstol. För det fall domstolen finner det nödvändigt kan ett s.k. planvillkor meddelas.

Gällivare kommun har upprättat en översiktsplan år 2014. Där planen specifikt rör Liikavaara beskrivs att Bolidens fortsatta utvinning i Aitik på sikt kommer att påverka byarna Liikavaara och Sakajärvi samt väg E10 och att det kan bli nödvändigt att ge väg E10 en ny sträckning förbi Aitik.

Riksintresseområden

Det finns sju områden som berörs av riksintressen, inklusive Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem, inom 10 km från den planerade verksamheten.

Det planerade verksamhetsområdet i Liikavaara ligger inom ett område som är av riksintresse för värdefulla ämnen och material.

Väg E10 är av riksintresse och ligger inom den norra delen av det planerade verksamhetsområdet. I den kommunala översiktsplanen anges att väg E10 är ett prioriterat vägstråk för förstärkt kollektivtrafik med koppling till kärnbyarna samt ett viktigt stråk för mellankommunala resor och transporter. Vid Liikavaara finns i översiktsplanen en vägutredningskorridor för en ny sträckning av väg E10 till följd av en fortsatt brytning. Det planerade dagbrottsområdets placering innebär att väg E10 måste få en ny sträckning förbi det framtida dagbrottet. Det innebär att vägen

flyttas maximalt cirka 200 meter norrut (som minst 100 m från dagbrottets kant) och den nya sträckningen kommer att bli cirka 2 000 meter. Väg E10 kommer att stängas av för trafik när sprängning sker för att inte riskera att trafikanter utsätts för stenkast. I Gällivare kommuns aktuella översiktsplan beskrivs att det kan bli nödvändigt att ge väg E10 en ny sträckning till följd av Bolidens fortsatta utvinning i Aitik.

Mindre än 10 km öster om det planerade verksamhetsområdet går Malmbanan som är av riksintresse för järnväg.

Gällivare flygplats är av riksintresse och ligger mindre än 8 km västerut från verksamhetsområdet. Influensområdet för flyghinder, som är avgränsat i höjddled, sträcker sig över det planerade verksamhetsområdet. Vid Gällivare flygplats finns även ett område som är av riksintresse för framtida/planerad flygplats.

Det planerade verksamhetsområdet ligger inom ett område som är av riksintresse för rennärning, Leipojärvi. Det tilltänkta etableringsområdet för verksamheten och dess närområde ligger inom samebyns vinterbetesområde. Området är delvis utpekade som både kärn- och nyckelområde. Samebyn är indelad i fyra betesgrupper och området mellan Aitik och Gällivare används av Ratukkavaara betesgrupp. Området används året runt men är speciellt viktigt som vinterland, kalvningsland och vid passage mellan markerna norr och söder om Aitik samt mellan vinterlandet norr om väg E10 och åretruntlandet söder om väg E10.

Som ovan beskrivits finns vattendrag som ingår i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem i närheten av det planerade verksamhetsområdet.

Höjdsystem

I Aitik används ett lokalt system för att ange höjder och plankoordinater. Systemet är kopplat till det nationella höjdsystemet RH00. Den lokala 0-nivån ligger på +360 meter i RH00. Det lokala systemet för plankoordinater är korrelerat med det nationella koordinatsystemet RT90 2,5 gon väst. I denna ansökan med bilagor anges höjder i det nationella höjdsystemet RH00 och plankoordinater i Aitik's lokala system, såvida inte annat särskilt framgår.

Verksamhetsbeskrivning

Översikt

Nedanstående beskrivning utgör en sammanfattning av den verksamhet som ansökan avser. En mer detaljerad beskrivning av verksamheten finns i den tekniska beskrivningen.

Genom att öppna Liikavaaradagbrottet kan en ny front för produktion av malm skapas. Verksamheten kommer att bestå av brytning av malm och gråberg. Mineraliseringen går från dagen och är relativt brant stående. Den är uppborrad ner till cirka 400 m under markytan och den är inte avgränsad mot djupet. För att bereda tillträde till malmen måste morän som överlagrar fyndigheten transporteras bort. Den av-

banade moränen och vegetationen kommer att läggas på ett upplag öster om dagbrottet, som även kommer att utgöra en bullerdämpande vall mot byn Laurajärvi.

Den årliga malmbrytningen i det nya dagbrottet planeras bli cirka 1–15 Mton under en brytningstid av cirka åtta år. Endast storskalig dagbrottsbrytning är aktuell som brytningsmetod till följd av malmvärdet. Totalt beräknas cirka 58 Mton malm att brytas. Malmproduktionen i dagbrotten i Aitik och Salmijärvi kommer under den tid som produktionen i Liikavaara bedrivs att gå ner.

Borring av produktionsborrhål sker med hjälp av eldrivna bormaskiner för roterande och krossande borring. Sprängningen sker genom att borrhålen laddas med sprängämne som främst består av emulsionssprängämne. Sprängning sker ovan jord och den årliga användningen av ammoniumnitratbaserade sprängämne beräknas som mest bli drygt 10 000 ton.

Hantering av malm

Efter sprängningen lastas malmen på bergtruckar och transporteras till Aitik's kross i dagen, KiD2. När malmen har krossats, transporteras den vidare på transportband till anrikningsverket i Aitik där den blandas med malm från Aitikdagbrottet. Den sammanblandade malmen mals till finkornig sand och genom flotation avskiljs sedan värdeminerallerna. Förutom utvinning av värdeminerall sker även en separering av svavelbärande mineraler (avsvavling) i anrikningsprocessen. Processerna vid kross och anrikningsverk omfattas av Aitik's befintliga tillstånd och kommer inte att påverkas av att malmen från Liikavaara tas in i anrikningsverket. Efter processen vid anrikningsverket transporteras det producerade koncentratet med järnväg till Bolidens smältverk Boliden Rönnskär i Skelleftehamn.

Hantering av gråberg

Under dagbrottets drifttid kommer nästan lika mycket gråberg som malm att brytas, cirka 50–55 Mton gråberg. Fördelningen mellan de två gråbergstyperna bedöms utifrån nuvarande kunskap vara cirka 13 Mton miljögråberg och cirka 40 Mton potentiellt syrabildande gråberg.

Miljögråberget som transporteras upp ur dagbrottet kommer att placeras omedelbart väster om dagbrottet i Liikavaara. Miljögråberget kan komma att användas för anläggningsändamål inom dagbrottsområdet eller för andra ändamål.

Det potentiellt syrabildande gråberget kommer att transporteras med bergtruckar till Aitik där det läggs på befintliga gråbergupplag.

Vattenhantering

Dagbrottet kommer att länshållas på inläckande grundvatten och direkt nederbörd genom kontinuerlig pumpning. Inläckaget till dagbrottet kommer att öka med brytningsdjupet eftersom tillströmningen av grundvatten ökar med den ökade lokala avsänkningen av grundvattnets trycknivå i jord och berg.

Vatten från uppsamlingsdiken runt miljögråbergsupplaget och industriområdet kommer tillsammans med länshållningsvatten från dagbrottet att ledas till en uppsamlingsbassäng där en stor del av medföljande slam avskiljs. Från uppsamlingsbassängen kommer vattnet att ledas och/eller pumpas in i Aitik's befintliga system för hantering av påverkat vatten.

Runt verksamhetsområdet kommer avskärmade diken att anläggas för att samla upp ytvatten. Vattnet som samlas upp i de avskärmade diken kommer inte ha påverkats av verksamheten och kan därför, efter att ha passerat slamfällor, ledas för infiltration i mark.

Dikessystemet kan komma att anpassas varefter verksamheten utvecklas.

Industriområden, infrastruktur och övriga anläggningar

Ett mindre industriområde med några mobila manskapsbodas kommer att anläggas sydväst om Liikavaaradagbrottet. Sanitärt avloppsvatten från mobila manskapsbodas kommer att samlas upp i slutna tankar. Ingen tankningsplats för fordon kommer att uppföras då tankningsplatser vid Aitik kommer att nyttjas.

Två nya transportvägar, en för truckar och en för persontransporter, kommer att anläggas från Liikavaaradagbrottet till Aitik. Transportvägen för truckar kommer att korsa Myllyjoki på två ställen och transportvägen för persontransporter kommer att korsa Myllyjoki på ett ställe. Transportvägen för truckar kommer även att korsa ett till Myllyjoki anslutande mindre dike en gång. Trucktransportvägen kommer även att dras in på en mindre myrgöl som kommer att fyllas ut. Vid dessa passager kommer rörbroar med stenlagd botten att anläggas för att säkerställa att strömsträckor och strömmiljöer upprätthålls. För att arbetet ska kunna ske i torrhet kommer de nya passagera att placeras en bit ifrån befintligt vattendrag och senare anslutas till vattendraget genom en nyanlagd bäckfåra. Även en djurpassage i form av ett rör kommer att anläggas. En ledstruktur för att leda in djur i trumman kommer att konstrueras vid sidan om trumman.

Energianvändning

Energibehovet avser främst diesel, som kommer att användas till att driva bergtruckarna för transporten av malm och gråberg. Mängden diesel korrelerar med mängden transporterat berg och lyfthöjd, varför behovet kommer att variera mellan åren. Som en konsekvens av dagbrottets relativt korta drifttid samt då transporten till Aitik i huvudsak är horisontell, har hittills genomförda utredningar inte bedömt att eldrift av bergtruckarna är motiverat. En ytterligare översyn kommer dock att göras innan produktionsstart.

Till driften av lastmaskiner och borrhöggregat, pumpning av vatten, belysning och uppvärmning av personalutrymmen kommer elektrisk energi att användas. Den årliga användningen kommer att variera beroende på produktionsvolym, dagbrottets djup och vatteninflöde.

Effektbehovet bedöms till maximalt 9 MW och för att täcka detta behov anläggs en högspänningsledning från Aitik. Vid verksamhetsområdet byggs nödvändiga transformatorstationer för utgående 6 kV och 0,4 kV spänning.

Avfall

Det branschspecifika avfallet från Liikavaaradagbrottet utgörs av gråberg och anrikningssand. Anrikningssanden uppkommer när malmen anrikas i Aitiks anrikningsverk. Hanteringen av anrikningssanden regleras genom Aitiks befintliga tillstånd och den tillkommande malmen från Liikavaara kommer inte att påverka karaktäriseringen av anrikningssanden som magasineras i sandmagasinet. Vid losshållning av malm i Liikavaaradagbrottet uppkommer gråberg, vilket delas in i potentiellt syrabildande gråberg och miljögråberg. Det potentiellt syrabildande gråberget som uppkommer vid brytningen i Liikavaara kommer att transporteras till och läggas på Aitiks upplag inom ramen för befintligt tillstånd samt den avfallshanteringsplan som finns upprättad för verksamheten vid Aitik. Miljögråberget kommer att läggas på ett upplag väster om dagbrottet i Liikavaara. Upplagsytorna i Liikavaara kommer att byggas ut i den takt som produktionen kräver.

En mindre mängd icke branschspecifikt avfall (hushållsavfall, brännbart avfall och metallskrot) kommer att genereras från den planerade verksamheten i Liikavaara. Aitiks rutiner gällande avfallshantering kommer att tillämpas. Dessa ses regelbundet över och revideras. Målet är bland annat att skapa ökad källsortering och ökad återvinningsgrad av allt fler materialslag. Det icke branschspecifika avfall som uppkommer kommer att sorteras och avsändas för omhändertagande av auktoriserat företag.

Villkorsdiskussion

Boliden föreslår att mark- och miljödomstolen föreskriver att det allmänna villkoret som gäller för verksamheten i Aitik enligt befintligt tillstånd (villkor 1) ska gälla även för den tillkommande verksamheten i Liikavaara.

Nedan återfinns en genomgång av de särskilda villkor i befintligt tillstånd som är relevanta även för den tillkommande verksamheten. Vidare redogörs för förslag till två nya särskilda villkor.

Utsläpp till luft

Allmänt

Utsläpp till luft från den planerade verksamheten i Liikavaara består i första hand av damning och stofnedfall.

Inlösen i byarna Sakajärvi, Liikavaara och Laurajärvi har påbörjats för sådana fastigheter där Boliden bedömer att den planerade (och i vissa fall befintliga) verksamheten inte är förenlig med en godtagbar boendemiljö. Bedömningen av konsekvenser av damning har därför fokuserat på området öster om det planerade verksamhetsområdet, där delar av Laurajärvi, Keskijärvi och Leipojärvi bedöms kunna

bli kvar. Den förhärskande vindriktningen gör att det främst är dessa byar som kan komma att påverkas av damning från verksamheten i Liikavaara.

Enligt Bolidens damningsutredning är det troligt att mängden nedfallande stoft kommer att öka något i Laurajärvi och Keskijärvi, då dagbrott, upplag och transportvägar kommer att ligga närmare med Liikavaaradagbrottet än vad som är fallet med befintlig verksamhet. Däremot kommer avståndet för närboende till några av de anläggningar som utgör de största riskobjekten ur damnings synpunkt, krossar och sandmagasin, inte att förändras eftersom det inte tillkommer några nya sådana anläggningar utan befintliga anläggningar i Aitik nyttjas. Damningen från befintliga anläggningar bedöms inte öka till följd av verksamheten vid Liikavaara. I övrigt hänvisas till den damningsutredning som genomförts.

Åtgärder mot damning

Boliden ska enligt befintligt villkor 2 vidta åtgärder för att motverka störande damning. Boliden föreslår att mark- och miljödomstolen föreskriver att detta villkor ska gälla även för den tillkommande verksamheten i Liikavaara. Boliden föreslår också att tillsynsmyndigheten på samma sätt som för den befintliga verksamheten får en delegation att meddela närmare föreskrifter i denna fråga.

Mätning av PM10 och PM2,5

Boliden utför i enlighet med villkor 4 i gällande tillstånd mätningar av luftburet stoft i form av inandningsbara partiklar. PM10 mäts i byarna Sakajärvi och Liikavaara och i Sakajärvi mäts även PM2,5. Så småningom kommer alla fastigheter i Liikavaara att behöva lösas in som en följd av den tillkommande verksamheten. I Sakajärvi finns det ett behov av inlösen till följd av den redan tillståndsgivna verksamheten vid Aitik och Boliden kommer att erbjuda inlösen för samtliga fastigheter i Sakajärvi. Boliden avser att fortsätta mätningarna av PM2,5 och PM10 i byarna fram tills att det inte längre finns boende i byarna, varefter det inte längre finns skäl att fortsätta med mätningarna.

Laurajärvi kommer att vara den by som är närmast belägen verksamheten vid Aitik efter det att fastigheterna i Liikavaara och Sakajärvi har lösts in. Dock finns det även i Laurajärvi ett behov av att lösa in vissa fastigheter till följd av den tillkommande verksamheten och Boliden avser att erbjuda inlösen för alla fastigheter. Boliden avser att utföra mätningar av PM10 och PM2,5 även i Laurajärvi och Keskijärvi.

Stoftnedfall

Enligt befintligt villkor 5 får stoftnedfall från verksamheten som årsmedelvärde inte överstiga 200 g/100 m² vid mätpunkterna S10, S11, S12, S13, S14 och S15. Alla dessa mätpunkter utom S15 ligger på platser som kommer att eller redan har påverkats av inlösen till följd av den tillkommande verksamheten och den redan befintliga verksamheten. Boliden avser att utföra mätningar vid dessa mätpunkter så länge som det finns boende i byarna där mätpunkterna är placerade. Boliden åtar sig dock att inom ramen för egenkontrollprogrammet mäta nedfallande stoft i byn Sakajärvi (mätpunkt S10) även om det inte längre finns boende i byn.

Utsläpp till vatten

Allt potentiellt förorenat vatten från den planerade verksamheten i Liikavaara kommer att tas om hand och ledas till Aitik's vattenhanteringssystem. Omhändertagandet av vattnet från Liikavaara i Aitik's vattenhanteringssystem kommer att innebära en total ökning av vattenhanteringen i Aitik med cirka 3 Mm³ per år. Vatten som passerat igenom Aitik's system släpps ut till recipienten Leipojoki via klarningsmagasinet. En stor del av vattnet som hanteras i Aitik's vattenhanteringssystem recirkuleras i anrikningsprocessen och det är i huvudsak endast vid vårflod och när det är kraftig nederbörd som vatten bräddas från klarningsmagasinet till Leipojoki.

Allt potentiellt förorenat vatten kommer alltså att hanteras inom ramen för Aitik's vattenhanteringssystem som redan är reglerat av befintliga villkor. Det behövs därför ingen särskild villkorsreglering avseende utsläpp till vatten till följd av den sökta verksamheten.

Villkor 7 i befintligt tillstånd föreskriver att nya avskärmande diken som mynnar i naturliga vattendrag ska utföras med utrymme för sedimentering före utloppet. Boliden föreslår att mark- och miljödomstolen föreskriver att detta villkor ska gälla även för den tillkommande verksamheten i Liikavaara.

Påverkan på grundvatten

Det teoretiska influensområdets utbredning för grundvatten i berg har beräknats till omkring 1 km från dagbrottets mitt. Erfarenheter från tidigare dagbrott och verksamheter i berg har visat att grundvattensänkningen är som allra störst i dagbrottets närhet, medan de yttre områdena inom influensområdet inte påverkas i någon större utsträckning.

Risken för att infiltration från Myllyjoki till dagbrottet ska ske på grund av grundvattennivåsänkning anses vara liten på grund av jordlagrens sammansättning, stort avstånd till dagbrottet och god tillgång på vatten. Effekten på vattendraget, i det föga troliga fallet att infiltration sker, blir försumbar.

Vad gäller sjön Laurajärvi så är den belägen relativt långt bort från dagbrottet. Påverkan på grundvattennivåer i berg bedöms inte nå fram till Laurajärvi. Möjligen kan en begränsad påverkan på vattenståndet noteras i Laurajärvi under perioder med låg grundvattenbildning.

Risken för grundvattenpåverkan bedöms vara begränsad och något villkor avseende påverkan på grundvatten är därför inte påkallat. I befintligt tillstånd finns inte heller något sådant villkor.

Naturmiljö

Som beskrivits ovan kommer två nya transportvägar, en för truckar och en för persontransporter, att anläggas från Likkavaaradagbrottet till Aitik. Transportvägen för truckar kommer att korsa Myllyjoki på två ställen och transportvägen för persontransporter kommer att korsa Myllyjoki på ett ställe. Transportvägen för

truckar kommer även att korsa ett till Myllyjoki anslutande mindre dike en gång och vägen kommer också att dras inpå en mindre myrgöl som därmed kommer att fyllas ut. Till skydd av naturmiljön vid alla dessa passager föreslår Boliden att följande villkor ska gälla:

Vid korsande av vattendrag genom anläggande av rörbro, ska

- (i) rörbron utformas så att den inte utgör vandringshinder för fiskar och andra vattenlevande organismer,
- (ii) vattendragets naturliga bredd bevaras,
- (iii) vattenhastigheten inte förändras nämnvärt,
- (iv) rörbrons botten läggs minst 30 cm under vattendragets botten,
- (v) djurpassage utförs i form av strandpassage i rörbron och torrlagd trumma vid sidan om huvudtrumman, samt
- (vi) lämpligt erosionskydd användas varvid det översta lagret inte får vara skarpkantat.

Vibrationer och luftstötståg

För att uppfylla krav avseende vibrationer och luftstötståg för denna typ av verksamhet rekommenderas att inga bostäder finns inom riskområdet för stenkast, luftstötståg och vibrationer. Luftstötståg kommer att märkas för boende även utanför riskområdet för stenkast, luftstötståg och vibrationer, men då medför det ingen risk för skador på människor eller byggnader. I övrigt hänvisas till den utredning avseende vibrationer, luftstötståg och stenkast som genomförts (bilaga B5 till miljökonsekvensbeskrivningen).

Med anledning av störningar och olägenheter för boende i form av vibrationer och luftstötståg från verksamheten kommer bostadsfastigheter inom riskområdet för stenkast, luftstötståg och vibrationer att lösas in. Boende i Laurajärvi som bor utanför riskområdet för stenkast, luftstötståg och vibrationer kommer därtill att erbjudas frivillig inlösen. Efter genomförd inlösen av fastigheter kommer närmaste bebodda fastighet att ligga utanför riskområdet för stenkast, luftstötståg och vibrationer, och en godtagbar boendemiljö kommer att kunna upprätthållas.

Boliden föreslår att mark- och miljödomstolen föreskriver att befintligt villkor 13, avseende tid för sprängningar, ska gälla även för den tillkommande verksamheten vid Liikavaara.

Boliden föreslår också att villkor 14 och 15 ska gälla även för den tillkommande verksamheten vid Liikavaara så länge som det finns boende i byarna Sakajärvi och Liikavaara. När verksamheten i Liikavaaradagbrottet påbörjats bör mätningar enligt villkor 14 och 15 ske även i Laurajärvi, så länge det finns boende där.

Stenkast

Boliden planerar att använda minst den dubbla normala kastlängden framåt som säkerhetsavstånd vid sprängning, vilket får anses vara väl tilltaget och ge tillfredställande säkerhetsmarginaler. Säkerhetsavståndet vid sprängning i dagbrottet planeras vara 1 000–1 200 meter och ett stängsel kommer att omgärda riskområdet

för stenkast för att förhindra att någon ovetandes kommer in i området. Se vidare i den utredning avseende vibrationer, luftstöt vågor och stenkast som genomförts (bilaga B5 till miljökonsekvensbeskrivningen).

Det kortaste avståndet från planerad dagbrottskant till väg E10 efter omledning är ca 100 meter, varför väg E10 kommer att hamna inom riskområdet vid sprängning i delar av dagbrottet. Det har bedömts som orimligt att flytta väg E10 utanför riskområdet och det bedöms inte heller finnas några effektiva, praktiska och ekonomiskt genomförbara metoder att minska risken för stenkast så mycket att väg E10 hamnar utanför säkerhetsavståndet vid sprängning. Boliden kommer därför att i samråd med bl.a. Trafikverket och Räddningstjänsten ta fram lämpliga skyddsåtgärder för sprängning i de delar av dagbrottet som ligger närmast väg E10.

Villkor beträffande stenkast finns inte i det befintliga tillståndet och bedöms inte heller behöva föreskrivas till följd av verksamheten vid Liikavaara.

Buller

Boliden har låtit genomföra beräkningar av det externa bullret från det planerade dagbrottet vid Liikavaara under uppstartsskedet, som är den tid då bullerpåverkan i omgivningen förväntas bli som störst. Beräkningarna har utförts med den beräkningsmodell som har utvecklats för driften vid Aitik och med de uppgifter som har redovisats för den tillkommande verksamheten i Liikavaara. Beräkningarna inkluderar buller från truckar, bormaskiner, grävmaskiner, skuttransporter och transporterna av malm mellan dagbrottet och anrikningsverket.

Utredningen visar att för de flesta av husen i Liikavaara skulle den ekvivalenta bullernivån överstiga 50 dB(A) under uppstartsskedet av den planerade verksamheten i Liikavaara. Vid husen i Sakajärvi skulle de ekvivalenta ljudnivåerna ligga mellan 40 och 45 dB(A) i dagbrottets uppstartsskede, med tillfällen då ljudnivåerna även skulle kunna överstiga 55 dB(A) momentant.

I Laurajärvi kommer de ekvivalenta ljudnivåerna att ligga mellan 40-50 dB(A) och vid de bostäder i Laurajärvi som ligger närmast verksamhetsområdet beräknas ljudnivån tillfälligt kunna överstiga 55 dB(A). I övrigt hänvisas till den utredning avseende buller som genomförts (bilaga B4 till miljökonsekvensbeskrivningen).

På grund av riskområdet för stenkast vid sprängning kommer samtliga fastigheter i byn Liikavaara att lösas in. Samtliga fastigheter i byn Sakajärvi kommer också att erbjudas inlösen. För att tillgodose en acceptabel ljudnivå för de kvarvarande fastigheterna i Laurajärvi kommer en bullervall att anläggas som medför att den ekvivalenta ljudnivån kring Laurajärvi minskar till under 40 dB(A) och momentana ljudnivåer beräknas understiga 55 dB(A).

Boliden föreslår mark- och miljödomstolen föreskriver att befintligt villkor 11 ska gälla även för den tillkommande verksamheten vid Liikavaara dock med ett tillägg om att ljudnivån nattetid även i Laurajärvi får överskridas med 5 dB(A).

Övrig påverkan på närboende

Som en följd av den planerade gruvverksamheten i Liikavaara har Boliden inlett en process med att förvärva fastigheter inom riskområdet för stenkast, luftstöt vågor och vibrationer. Vad gäller Liikavaara är hela byn belägen inom riskområdet för stenkast, luftstöt vågor och vibrationer. För Laurajärvi är det endast bebyggelsen kring den västra delen av sjön som ligger inom riskområdet. Oavsett detta har Boliden erbjudit inlösen för samtliga bostäder kring sjön Laurajärvi. Boliden erbjuder de permanentboende antingen ett likvärdigt boende någon annanstans eller ett köp av fastigheten med en förhöjd värdering. Fritidshusägare erbjuds ett köp av fastigheten med en förhöjd värdering. Ett tiotal fastigheter i Liikavaara och ett par fastigheter vid Laurajärvi är redan förvärvade. Påverkan från den befintliga gruvverksamheten i Aitik innebär att det finns ett behov av att lösa in fastigheter i Sakajärvi.

Att fastigheter i Liikavaara, Sakajärvi och Laurajärvi löses in får sociala konsekvenser för människor i byarna. Att husen och bymiljön tas bort innebär att de kulturella och sociala värden som finns i bebyggelsen försvinner. Vissa av dessa värden kan hittas eller skapas i de nya boendemiljöer som ordnas som ersättning medan andra värden inte kan ersättas genom de nya boendelösningar som erbjuds. Även vetskapen om att en inlösenprocess är pågående kan innebära en påverkan på människorna i byarna. Konsekvenserna av inlösenprocessen för de som behöver flytta beroende på den planerade verksamheten bedöms variera på en skala från positiva till stora negativa beroende på respektive individs förutsättningar och förhållande till platsen.

Med anledning av de synpunkter som inkommit från närboende har Boliden genomfört en social konsekvensanalys avseende Aitiks samlade verksamhet. Något villkor avseende övrig påverkan på närboende bedöms inte behövt och finns inte heller i det befintliga tillståndet.

Transporter

De dieseldrivna fordon och maskiner som kommer att användas vid Liikavaara-dagbrottet och för transporter till Aitik kommer att medföra utsläpp av koldioxid, kväveoxider och partiklar till luft. Sammanfattningsvis beräknas transportererna för den planerade verksamheten vid Liikavaara resultera i utsläpp av 12 430 ton CO₂, 131 ton NO_x och 18 ton HC. Omräknat till koldioxidekvivalenter innebär det totalt ca 58 000 ton CO₂.

Några särskilda villkor beträffande transporter finns inte i det befintliga tillståndet och bedöms inte heller behöva föreskrivas för verksamheten i Liikavaara.

Energiushållning

En redogörelse för bedömd framtida energianvändning för verksamheten vid Liikavaaradagbrottet finns ovan. I befintligt tillstånd föreskrevs att frågan om slutliga villkor avseende energieffektivisering skulle skjutas upp under en provotid.¹

---

¹ Mark- och miljööverdomstolens dom 2016-01-22 i mål nr M 10031-14.

Boliden har redovisat genomförda utredningar enligt utredningsvillkoret U8 till mark- och miljödomstolen den 12 februari 2018. Den tillkommande verksamheten i Liikavaara påverkar inte de slutsatser som Boliden framfört i provotidsredovisningen. (*Domstolens anmärkning*: Frågan är numera avgjord, genom en dom den 22 maj 2020 i mål nr M 3093-12.)

Avfall

Det branschspecifika avfallet utgörs av gråberg från brytning och anrikningssand från anrikning. För en utförligare beskrivning av avfallshanteringen hänvisas till avfallshanteringsplanen (bilaga C till ansökan). Villkor avseende efterbehandling av miljögråbergsupplag behandlas nedan.

För det icke branschspecifika avfallet föreslår Boliden att mark- och miljödomstolen föreskriver att den befintliga delegationen D8 föreskrivs att gälla även för den tillkommande verksamheten vid Liikavaara.

Sprängämne

De sprängämnen som behövs för verksamheten i Liikavaara kommer att hanteras inom ramen för Aitik's befintliga sprängämneshantering. Sprängämne och tändare kommer att transporteras från befintligt sprängämnesförråd till dagbrottet i Liikavaara. Inget separat sprängämnesförråd kommer att anläggas i Liikavaara.

Några särskilda villkor om sprängmedelshantering finns inte enligt befintligt tillstånd och anses av Boliden inte heller påkallat för verksamheten vid Liikavaara-dagbrottet.

Efterbehandling

Boliden har tagit fram en avfallshanteringsplan som redovisar hur efterbehandlingen av den planerade verksamheten ska ske. I avfallshanteringsplanen regleras hur verksamheten ska säkerställa efterlevnad av riktlinjer för miljöskydd, markanvändning och miljö kvalitetsnormer för vatten i enlighet med utvinningsavfallsförordningen (SFS 2013:319). Avfallshanteringsplanen har tagits fram mot bakgrund av den avfallshanteringsplan som finns för Aitik's verksamhet.

Liikavaaradagbrottet kommer, på samma sätt som Aitikdagbrottet och Salmijärvdagbrottet, att efterbehandlas genom att det på naturlig väg vattenfylls och bildar en sjö. Villkor för efterbehandling av dagbrottet behöver inte föreskrivas.

Det upplag av miljögråberg som tillskapas vid Liikavaara kommer att efterbehandlas enligt samma metod som gäller för efterbehandling av upplag av miljögråberg i Aitik. Boliden föreslår att mark- och miljödomstolen föreskriver att de befintliga villkoren 16, 17, 18, 19, 20 och 21 ska gälla även för detta miljögråbergsupplag. Vidare bör delegationerna D1–D6 samt D10 föreskrivas att gälla även för detta miljögråbergsupplag.²

---

² Mark- och miljödomstolen har i dom 2018-05-18 i mål nr M 727-18 beslutat om viss ändring av de delegationer som avser efterbehandlingsfrågor. Domen har ännu inte vunnit laga kraft, varför

Allt potentiellt syrabildande gråberg kommer att transporteras till Aitik och placeras på befintliga upplag. Efterbehandling av dessa gråbergsupplag omfattas av prövotidsförfaranden som ännu inte är avslutade. Gråberget från Liikavaara kommer inte att påverka av Boliden föreslagen efterbehandling för befintliga gråbergsupplag eller de slutliga villkor som kan komma att föreskrivas för detta.

När slutliga villkor för efterbehandlingen av potentiellt syrabildande gråberg och sandmagasinet har fastställts och vunnit kraft, avseende de uppskjutna frågor som mark- och miljödomstolen beslutade i mål M 3093-12, kommer avfallshanteringsplanen för den planerade verksamheten vid Liikavaara att inkorporeras med avfallshanteringsplanen för verksamheten vid Aitik.

Kontroll av verksamheten

Boliden utför egenkontroll enligt miljöbalken, förordningen (1998:901) om verksamhetsutövarens egenkontroll samt tillämpliga föreskrifter. Den tillkommande verksamheten vid Liikavaara kommer att ingå i och följas upp av Bolidens egenkontroll för Aitik. I samband med att tillstånd meddelas kommer befintligt kontrollprogram att revideras. Boliden föreslår att mark- och miljödomstolen föreskriver att befintligt villkor 22 ska omfatta även verksamheten vid Liikavaara.

Ekonomisk säkerhet

För fullgörandet av de skyldigheter som följer av efterbehandlingsplanen och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda avser Boliden att ställa en ekonomisk säkerhet. Denna ekonomiska säkerhet ställs utöver vad som redan är föreskrivet respektive under prövning avseende den befintliga verksamheten vid Aitik. Boliden föreslår att följande villkor föreskrivs för verksamheten:

- För fullgörandet av efterbehandlingen av verksamheten vid Liikavaara ska Boliden ställa en ekonomisk säkerhet om sammanlagt fyrtiosju (47) miljoner kronor. Säkerheten ska senast fyra månader från lagakraftvunnen tillståndsdom ges in till mark- och miljödomstolen för prövning. (*Domstolens anmärkning: Angivet belopp efter bolagets slutliga justering i aktbilaga 173*)

Säkerhetsrapport

Verksamheten i Aitik omfattas av Sevesolagens högre kravnivå bland annat med hänsyn till användningen av sprängmedel i dagbrottet. Bolidens säkerhetsrapport har uppdaterats med hänsyn till den kommande brytningen i Liikavaaradagbrottet och har bifogats ansökan. (bilaga D till ansökan).

Särskilt om vattenverksamheten

Rådighet

Länshållning av dagbrottet

Länshållningen av dagbrottet innebär att inläckande grundvatten kommer att ledas bort. Den plats där bortledningen kommer att ske ligger inom bearbetningskoncessionen Liikavaara K nr 1, vilket innebär att Boliden genom koncessionen har rådighet med stöd av 2 kap. 2 § och 9 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.³

Korsande av Myllyjoki samt ett till Myllyjoki mindre anslutande dike

Transportvägen för truckar kommer att korsa Myllyjoki på två ställen och transportvägen för persontransporter kommer att korsa Myllyjoki på ett ställe. Transportvägen för truckar kommer även att korsa ett till Myllyjoki anslutande mindre dike en gång och vägen kommer också att dras inpå en mindre myrgöl som därmed kommer att fyllas ut. Dessa passager ligger på fastigheterna Gällivare Sakajärvi 2:1 och Gällivare Sakajärvi 2:4.

Boliden äger fastigheten Gällivare Sakajärvi 2:4. Vad gäller fastigheten Gällivare Sakajärvi 2:1 så har avtal träffats med fastighetsägaren som medger Boliden rådighet att förfoga över vattnet. Boliden har genom ägandet och rådighetsmedgivandet erforderlig vattenrättslig rådighet över vattnet där passagera kommer att vara placerade.

Diken och uppsamlingsbassäng

Boliden kommer att anlägga ett dikessystem och en uppsamlingsbassäng för att ta hand om länshållningsvatten från dagbrottet och annat uppsamlat vatten som avrinner från verksamhetsområdet, samt för att hindra att opåverkat ytvatten blir påverkat av verksamheten. Enligt 2 kap. 4 § 5 p lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ska den som vill bedriva vattenverksamhet anses ha rådighet om vattenverksamheten behövs för att motverka förorening genom avloppsvatten. Boliden har därmed erforderlig vattenrättslig rådighet för att anlägga ett dikessystem med uppsamlingsbassäng.

Berörda fastigheter

Länshållning av dagbrottet kommer att ske på fastigheterna Gällivare Liikavaara 3:2, 3:3, 2:5, 2:4 och 1:2.

Passager över Myllyjoki samt ett till Myllyjoki anslutande mindre dike kommer att utföras på fastigheterna Gällivare Sakajärvi 2:1 och Gällivare Sakajärvi 2:4.

Ett dikessystem med uppsamlingsbassäng kommer att anläggas på fastigheterna Gällivare Sakajärvi 2:1, Gällivare Liikavaara 1:17, 1:10, 4:2, 5:2, 4:7, 4:27, 3:4, 1:2 och 4:3.

---

³ Se även Mark- och miljödomstolen vid Växjö tingsrätts mellandom den 16 september 2016 i mål nr M 1180-14 samt Mark- och miljödomstolen vid Östersund tingsrätts dom den 17 mars 2015 i mål nr M 1754-10.

Oförutsedd skada

Någon skada till följd av den nu sökta vattenverksamheten kan inte förutses. Boliden föreslår att tiden för anmälan av anspråk på ersättning för oförutsedd skada bestäms till 5 år från utgången av arbetstiden.

Sakägare för vattenverksamheten har listats i ingiven bilaga. För grundvattenbortledningen har Boliden identifierat ett influensområde. Sakägarförteckningen omfattar, utöver ägarna till de fastigheter som listas i avsnittet ovan och som inte ägs av Boliden, även ägarna till fastigheterna inom influensområdet.

Tillåtlighetsfrågor

Tillåtlighet enligt 2 kap. miljöbalken

Kunskapskravet (2 kap 2 § miljöbalken)

Boliden har lång erfarenhet av gruvverksamhet och inom bolaget finns även en särskild organisation för miljöfrågor. I den mån kompetens för en fråga saknas inom bolaget anlitas utomstående experter som har efterfrågad kompetens. Boliden besitter således de kunskaper som krävs för att bedöma miljöpåverkan av den sökta verksamheten. Boliden har i miljökonsekvensbeskrivningen identifierat de miljö- och hälsorisker som den planerade verksamheten vid Liikavaaradagbrottet kan tänkas ge upphov till.

Försiktighetsprincipen, principen om bästa möjliga teknik (2 kap. 3 § miljöbalken)

Alla nödvändiga försiktighetsmått iakttas och kommer att iakttas vid verksamheten i Liikavaara. Som framgår av miljökonsekvensbeskrivningen arbetar Boliden enligt skadelindringshierarkin, att i första hand undvika skada, i andra hand minimera och i tredje hand återställa skada, vilket visar på att Boliden har beaktat försiktighetsprincipen. Boliden kommer att tillämpa bästa tillgängliga teknik vid utformningen av verksamheten och vid efterbehandling efter att verksamheten har avslutats.

Produktvalsprincipen (2 kap. 4 § miljöbalken)

Kemikalier kommer att användas i huvudsak för sprängning och transporter. I valet av dessa beaktas respektive kemikalies farlighet. Eftersom verksamheten omfattas av Sevesolagstiftningen har Boliden särskilda rutiner för hantering av farliga och miljöpåverkande kemikalier. Boliden har uppdaterat säkerhetsrapporten för verksamheten i Aitik till att även omfatta den tillkommande verksamheten vid Liikavaaradagbrottet (bilaga D till ansökan).

Hushållnings- och kretsloppsprincipen (2 kap. 5 § miljöbalken)

Boliden har ständigt pågående utvecklingsprojekt för att finna de mest resurssnåla och de minst miljöpåverkande alternativen. Den sökta verksamheten innebär att en fyndighet av riksintresse kan nyttiggöras, vilket i sig utgör en god hushållning med naturresurser. Miljögråberg och avbaningsmassor kommer så långt möjligt att användas i verksamheten för anläggningsändamål inom dagbrottsområdet och för efterbehandling.

Val av plats (2 kap. 6 § första stycket miljöbalken)

Den avgörande faktorn för lokalisering av ett dagbrott är tillgången till brytvärd mineral. Förutsättningarna för brytning av fyndigheten vid Liikavaara är välkända efter Bolidens prospektering, förprojektering och förstudie av området. En brytvärd mineralhalt finns endast vid den planerade lokaliseringen av dagbrottet och några alternativa lokaliseringar av dagbrottet har därför inte utretts.

En utredning har genomförts avseende lokalisering för upplag av potentiellt syrabildande gråberg, miljögråberg och avbaningsmassor. Utredningen har utvärderat lokaliseringen utifrån flera aspekter, varav de viktigaste var påverkan på närliggande byar, transporteffektivitet, påverkan på naturvärden, påverkan på vatten, markåtgång, markförutsättningar och multifunktionalitet, och kommit fram till det alternativ som bäst tillgodoser alla aspekter. Även en utredning avseende lokalisering av industriområde har genomförts. Boliden har genom dessa utredningar tillsett att de platser som är lämpligast har valts.

Planenlighet (2 kap 6 § tredje stycket miljöbalken)

Verksamheten överensstämmer med de planförhållanden som gäller för det planerade området. Vad gäller den äldre byggnadsplanen för fritidsbebyggelse i Laurajärvi pågår en process avseende upphävande av hela eller del av planområdet med Gällivare kommun. Planområdet ligger i vilket fall utanför verksamhetsområdet.

Miljö kvalitetsnormer (2 kap. 7 § miljöbalken)

Enligt Bolidens bedömning kommer verksamheten inte att medverka till att någon tillämplig miljö kvalitetsnorm överskrids. Vad gäller miljö kvalitetsnormer för vatten efter avslut av verksamheten har modelleringar utförts avseende vattenkvaliteten i ett långtidsperspektiv för Myllyjoki, Sakajärvi, Sakajoki och Lina älv. Resultaten visar att relevanta ämnen i ett långtidsperspektiv kommer att understiga tillämpliga gränsvärden och bedömningsgrunder i Havs- och vattenmyndighetens föreskrift HVMFS 2013:19. Vad gäller bedömningsgrunden för uran ska hänsyn tas till naturlig bakgrundshalt, vilken bedöms vara naturligt förhöjd i området.

Tillåtlighet enligt 3 och 4 kap. miljöbalken

Som beskrivits ovan finns sju områden som berörs av riksintressen, inklusive Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem, inom 10 km från den planerade verksamheten.

Riksintresse för värdefulla ämnen och mineral

Den planerade verksamheten ligger i sin helhet inom riksintresse för värdefulla ämnen eller material. Riksintresseområdet bedöms innehålla en sammantaget mycket stor och omfattande malmpotential och Sveriges geologiska undersökning har konstaterat att malmfyndigheterna i gruvfältet kring Aitik är mycket viktiga ur försörjningssynpunkt. Den planerade verksamheten innebär en god hushållning av resurser genom att möjliggöra utvinning av en fyndighet av riksintresse.

Riksintresse för kommunikation

Väg E10 är av riksintresse och ligger inom den norra delen av det planerade verksamhetsområdet. Vägen kommer att dras om i en flack båge norrut för att ge plats för det planerade dagbrottet och en dialog om detta pågår med Trafikverket och andra berörda parter. Även om en ny dragning av vägen görs kommer vägtrafiken tillfälligt att stoppas när sprängning pågår. Trafikverket har vid samråd och i ett skriftligt yttrande angett att en avstängning av vägen i samband med sprängning är möjlig. För att minimera trafikstörningar är det Bolidens ambition att sprängningar ska ske under tider då trafikintensiteten är låg. En avvägning kommer dock att behöva göras för att även tillgodose flygtrafikens samt närboendes behov. Sammantaget bedöms konsekvenserna för riksintresset att bli små och den planerade verksamheten bedöms inte påtagligt försvåra utnyttjandet av riksintresset väg E10.

Malmbanan, som är av riksintresse för järnväg, är belägen 13 km öster om det planerade verksamhetsområdet och bedöms inte påverkas på ett sätt som påtagligt försvårar utnyttjandet.

Gällivare flygplats som ligger väster om Liikavaara är av riksintresse för luftfart. Riksintresset preciserades år 2016 av Trafikverket, bland annat mot bakgrund av utvecklingen av verksamheten i Aitik och den pågående stadsomvandlingen i Gällivare, Koskullskulle och Malmberget. I preciseringen avgränsades riksintresset på marken till en yta med måtten 500 meter i bredd och 1 500 meter i längd från landningsbanans ytterkant. I riksintresset ingår också influensområden med hänsyn till flyghinder, influensområden med hänsyn till flygbuller och influensområden med hänsyn till elektromagnetisk störning. Den hinderfria ytan är 446 meter över havet ovanför Liikavaara, eller ca 140 meter ovan mark. Vid Gällivare flygplats finns även ett område som är av riksintresse för framtida/planerad flygplats.

Verksamheten kommer inte att anläggas med en sådan höjd på byggnader eller upplag att den påverkar de hinderfria ytorna för Gällivare flygplats och konsekvenserna för riksintresset Gällivare flygplats bedöms därav bli obetydliga. Den planerade verksamheten bedöms således inte påtagligt försvåra utnyttjandet av varken riksintresset Gällivare flygplats eller riksintresset för en framtida/planerad flygplats.

Riksintresse för rennäring

Det planerade dagbrottet berör området Leipojärvi som är utpekat som riksintresse för rennäringen (kärnområde). Totalt innebär den planerade verksamheten att ca 4 % av riksintresseområdet inte kommer att kunna nyttas för renskötsel under drifttiden. Den påverkan som tillkommer i och med den planerade verksamheten är främst indirekt och direkt betesbortfall, påverkan på rörelsemönster och betesro samt ökad arbetsbelastning och kostnader.

Den transportväg som ska möjliggöra transport mellan Aitik och det planerade dagbrottet medför att nyttjandet av samebyns flyttled, som förbinder åretruntmarkerna och vinterbetesmarkerna, försvåras betydligt under driftperioden. Verksamheten kommer att innebära en kumulativ effekt på flyttleden vilket, tillsammans med verksamheten vid Aitik, orsakar en sådan påverkan på rennäringens riksintresse att

dess funktion avsevärt försämras. En av de föreslagna skadeförebyggande åtgärderna innebär att Boliden kommer att säkerställa att flyttleden kan nyttjas och att renar kan drivas förbi det planerade dagbrottet i Liikavaara och Aitik.

Bolidens bedömning är att den planerade verksamheten medför konsekvenser för rennäringen i ett kortsiktigt perspektiv. Påverkan berör både nyckel- och kärnområden samt en flyttled vars funktion avsevärt försämras. Verksamheten kommer även att försämra en av betesgruppernas möjlighet att passera och använda viktiga områden, vilket i sin tur medför en negativ påverkan på samebyn som helhet.

Betesbortfallet kommer att minska efter det att verksamheten har avslutats eftersom stängslet runt verksamhetsområdet och längs transportvägen kommer att tas bort. På längre sikt kommer betesbortfallet att minska ytterligare eftersom verksamhetsområdet kommer att efterbehandlas med fokus på att skapa värden för rennäring och biologisk mångfald. Dock kommer delar av verksamhetsområdet inte att kunna återställas, vilket därmed även i framtiden medför ett direkt betesbortfall. Barriäreffekterna kommer också att minska avsevärt när stängslet tas bort. Verksamhetsområdet kommer dock, efter drifttiden, till viss del att medföra en barriäreffekt. Undvikelseeffekterna kommer att minska när verksamheten upphör, stängslet tas bort och byarna Sakajärvi, Liikavaara och delar av Laurajärvi har avvecklats. I takt med att verksamhetsområdet efterbehandlas kommer undvikelseeffekterna att sjunka ytterligare. När markerna öppnas upp i och med att stängslet runt verksamhetsområdet tas bort kommer trycket mot väg E10 att minska och därmed kommer även risken för att renar förolyckas att avta. Bolidens bedömning är att den planerade verksamheten medför små konsekvenser för rennäringen i ett långsiktigt perspektiv.

Med hänsyn till beskrivna effekter, skadelindrande åtgärder och konsekvenser är Bolidens bedömning att den planerade gruvverksamheten medför små konsekvenser för rennäringen i ett långsiktigt perspektiv och ingen påtaglig skada på de utpekade riksintressena. Utvinningen av fyndigheten vid Liikavaara, som är av riksintresse för värdefulla ämnen eller material, är därmed förenlig med riksintresset för rennäring.

Natura 2000-område

Beträffande tillåtlighet enligt 4 kap 8 § miljöbalken hänvisas till avsnittet nedan.

Tillåtlighet enligt 7 kap. miljöbalken

Aitikdagbrottet ligger i avrinningsområdet till Torne och Kalix älvsystem, som är ett Natura 2000-område som sträcker sig från Treikersröset och nordvästra Lappland ned till Bottenviken.

Boliden har genom mark- och miljödomstolens deldom den 3 oktober 2014 i mål nr M 3093-12 meddelats ett s.k. Natura 2000-tillstånd, dvs. tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken att bedriva den verksamhet som tillståndsgivits genom deldomen och som på ett betydande sätt kan inverka på Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem (SE0820430).

Även Liikavaara ligger i avrinningsområdet till Natura 2000-området, som omfattar dels Lina älv nedströms Myllyjoki och Sakajärvi, dels Laurajärvi och dess in- och utlopp.

Boliden har tidigare gjort bedömningen att det inte är nödvändigt med ett Natura 2000-tillstånd för verksamheten i Liikavaara. För att tillgodose de synpunkter som länsstyrelsen framställt har Boliden omvärderat sitt ställningstagande. Boliden framställer därför ett tilläggsyrkande om att mark- och miljödomstolen ska lämna tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken att, inom ramen för vad tillståndet i övrigt medger, bedriva verksamhet som på ett betydande sätt kan påverka Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem (SE0820430).

Mot bakgrund av den bedömning av påverkan på Natura 2000-området som redovisas i ansökan om ändringstillstånd med tillhörande bilagor samt i denna komplettering anser Boliden att förutsättningarna för att meddela tillstånd enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken är uppfyllda, dvs. att den planerade verksamheten (1) inte kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer i området som avses att skyddas, och (2) inte medför att den art eller de arter som avses att skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet i området. Denna bedömning gäller såväl under verksamhetens driftsfas som dess efterbehandlingsfas.

Tillåtlighet enligt 8 kap. miljöbalken

Inom en del av området för det planerade dagbrottet förekommer arter som omfattas av skydd enligt artskyddsförordningen (2007:845).

Boliden har tidigare gjort bedömningen att det inte är nödvändigt med artskyddsdispens. Efter EU-domstolens avgörande den 4 mars 2021 i de förenade målen C-473/19 och C-474/19 har Boliden omvärderat sitt ställningstagande och framställt yrkande om dispens för vissa angivna arter samt reservationsvis för vilda fåglar på följande skäl.

Den 4 mars 2021 meddelades EU-domstolens avgörande i de förenade målen C-473/19 och C-474/19 angående tolkningen av artikel 12.1 i art- och habitatdirektivet och artikel 5 i fågeldirektivet. EU-domstolen har konstaterat att förbuden i artikel 5 i fågeldirektivet inte enbart omfattar arter som upptas i bilaga 1 till fågeldirektivet, eller som är hotade eller som har en långsiktigt vikande populationstrend. Domen anger också att skyddet i artikel 12.1 a–c i art- och habitatdirektivet inte endast är tillämpligt om det finns en risk att berörda arters bevarandestatus påverkas negativt, samt att skyddet inte upphör att gälla för arter som har uppnått gynnsam bevarandestatus. Vidare anges att skyddet i artikel 12.1 d i art- och habitatdirektivet aktualiseras oberoende av bevarandestatus om kontinuerlig ekologisk funktionalitet i den berörda artens livsmiljö i ett enskilt område – trots försiktighetsåtgärder – direkt eller indirekt går förlorad.

Boliden har tidigare gjort bedömningen att den sökta verksamheten inte innebär att något av förbuden i artskyddsförordningen (2007:845) aktualiseras för någon art. Bedömningen har grundat sig på den praxis som utvecklats på området varigenom förbudsbestämmelserna enbart omfattar sådana åtgärder som riskerar att påverka

bevarandestatusen negativt. Därtill har bolagets redovisning avseende förekomst av och bedömd påverkan på vilda fåglar tidigare gjorts utifrån de fågelarter som är markerade med B i bilaga 1 till den svenska förordningen och de fågelarter som omfattas av Rödlistan (2020)²

Mot bakgrund av EU-domstolens avgörande avseende tolkningen av art- och habitatdirektivet har Boliden omvärderat sitt ställningstagande avseende hur den sökta verksamheten förhåller sig till artskyddsförordningen. Boliden har därför kompletterat underlaget för domstolens bedömning i samarbete med Ecogain AB och yrkat att dispens ska meddelas.

Eftersom EU-domstolens avgörande klargör att artikel 5 i fågeldirektivet inbegriper alla vilda fåglar, kompletterar Boliden underlaget med en samlad redovisning avseende samtliga fågelarter som har dokumenterad eller trolig förekomst i området kring den sökta verksamheten. Bolidens bedömning är att artskyddsdispens inte behövs för vilda fåglar.

Enligt 15 § artskyddsförordningen får dispens från 6, 8 och 9 §§ ges om det inte finns någon annan lämplig lösning och dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. Enligt 14 § artskyddsförordningen krävs för dispens från 4 och 7 §§ därutöver att någon av de förutsättningar för dispens som anges i 14 § 3 p. a–f föreligger. Som närmare utvecklas nedan föreligger samtliga förutsättningar för att ge dispens från förbudet i 4, 6, 7, 8 och 9 §§ artskyddsförordningen för de arter som kan påverkas av den sökta verksamheten i Liikavaara.

Grunderna för att dispens ska meddelas kan sammanfattas enligt följande. Boliden anser att verksamheten utgör ett sådant tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse och därmed att förutsättningarna för dispens enligt 14 § 3 p. c artskyddsförordningen är uppfyllda avseende fridlysta djur enligt 4 § och växter enligt 7 § och att det inte finns någon annan lämplig lösning. Den sökta verksamheten påverkar inte bevarandestatusen för respektive art.

Boliden gör gällande att dispens behövs av sådant tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse som avses i 14 § 3 p. c artskyddsförordningen. 14 § artskyddsförordningen genomför art- och habitatdirektivets artikel 16.1 i svensk rätt. Artikel 16.1 anger att medlemsstaterna får göra undantag från artskyddet av bl.a. följande skäl (punkten c): ”Av hänsyn till allmän hälsa och säkerhet, eller av andra tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse, inbegripet orsaker av social eller ekonomisk karaktär och betydelsefulla positiva konsekvenser för miljön.”

I EU-kommissionens vägledningsdokument avseende tillämpningen av artikel 12 och 16 i art- och habitatdirektivet konstaterar Kommissionen på sidan 544 att de intressen som nämns i artikel 16.1 c inte är uttömmande utan att den täcker även andra orsaker som inte nämns. På samma sida hänvisar Kommissionen till att det inom andra delar av gemenskapslagstiftningen där liknande begrepp används (t.ex. fri rörlighet för varor) har EU-domstolen ansett att allt överskuggande krav eller

allmänintresset kan rättfärdiga nationella åtgärder som inskränker principen om fri rörlighet och att EU-domstolen har bedömt folkhälsan, miljöskyddet och strävandet efter legitima mål för ekonomisk och social politik som sådana tvingande skäl. Kommissionen påpekar vidare att begreppet ”tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse” återkommer i art- och habitatdirektivets artikel 6.4, om tillåtande av planer och projekt som bedöms få negativa konsekvenser för ett Natura 2000-område. Bedömningen av vad som utgör ”tvingande orsaker som har ett allt överskuggande allmänintresse” enligt artikel 16.1 c kan därför enligt Kommissionen göras mot bakgrund av vägledningen avseende tolkningen av artikel 6.4 i art och habitatdirektivet.

I vägledningen avseende artikel 6.4 anger Kommissionen på s. 7–86 att orsaker som är av social eller ekonomisk karaktär kan vägas mot bevarandemålen för direktivet oavsett om det främjas av offentliga eller privata organ, men att projekt som utvecklas av privata organ endast kan övervägas om det kan visas att allmänintresset gynnas. Tolkningen av begreppet ska alltså göras i enlighet med hur begreppet används i andra delar av gemenskapslagstiftningen där liknande begrepp används.

När det gäller frågan om vad som kan utgöra ett allmänintresse kan EU-domstolens avgörande i mål C-346/14 avseende ett vattenkraftverk i floden Schwarze Sulm i Österrike nämnas. I detta avgörande konstaterade domstolen att ett projekt som försämrade statusen på ett vattendrag var berättigat till ett undantag och att projektet, som avsåg produktion av förnybar energi motsvarade 0,4 promille av Österrikes nationella produktion, utgör ett allmänintresse av större vikt enligt vattendirektivet.

Kommissionen har vid ett antal tillfällen yttrat sig över planer och projekt som medlemsstaterna har ansett varit motiverade av tvingande orsaker som har ett väsentligt allmänintresse enligt art- och habitatdirektivet artikel 6.4. Särskilt kan nämnas kommissionens yttrande 24/04/2003 i anledning av en översiktsplan (”Rahmenbetriebsplan”) för kolgruvan Prosper Haniel i Tyskland. I yttrandet påtalades bland annat att en fortsatt drift av gruvan, på grund av dess geologiska och infrastrukturmässiga fördelar, bidrar till att de allmänna målen för den tyska långsiktiga energipolitiken på federal och regional nivå kan uppnås. Vidare påtalades att en nedläggning av gruvan skulle få oacceptabla direkta och indirekta ekonomiska och sociala följder på regional nivå vilket skulle leda till en direkt förlust av arbetstillfällen i kolindustrin liksom i branscher i föregående och efterföljande led. Kommissionen ansåg därför att planen motiverades av tvingande orsaker som hade ett allt överskuggande allmänintresse.

Ifråga om brytningens allmänintresse så ligger den planerade verksamheten ligger i sin helhet inom riksintresse för värdefulla ämnen eller material (3 kap. 7 § miljöbalken). Som tidigare redovisats bedöms området innehålla en sammantaget mycket stor och omfattande malmpotential och Sveriges geologiska undersökning (SGU) har konstaterat att malmfyndigheterna i gruvfältet kring Aitik är mycket viktiga ur försörjningssynpunkt. Utgångspunkten för bedömningen i detta fall är därför att utvinningen av koppar och andra mineraler i Liikavaaradagbrottet är ett erkänt och angeläget allmänt intresse.

Det kan även konstateras att de skäl som Boliden anförde avseende frågan om artskyddsdispens inom ramen för 2014 års tillståndsprövning för verksamheten i Aitik gör sig gällande även för Liikavaarafyndigheten. I tillståndsprövningen för Aitik anförde Boliden till stöd för att dispens behövdes av tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse i korthet att utvinningen av koppar och andra mineraler vid Aitikgruvan är ett erkänt och angeläget allmänt intresse, att brytningen är central för tillgången på kopparråvara nationellt och av stor betydelse även i ett europeiskt perspektiv samt att verksamheten har stor indirekt betydelse för den lokala ekonomin som i stor utsträckning är inriktad mot gruvnäring. Mark- och miljödomstolen ansåg att kraven för att meddela dispens var uppfyllda.

Som Boliden tidigare anfört innebär brytning i Liikavaara att mineralerna koppar, guld och silver kan brytas ut och nyttiggöras, varav koppar utgör den största delen. Koppar är en nödvändig råvara i moderna ekonomier och vid uppbyggnad av samhällen. Det mesta av den koppar som produceras idag används för att producera och leda elektricitet och utgör en viktig metall i omställningen till alternativa energikällor såsom sol-, vind och vattenkraft. Koppar har även andra viktiga användningsområden i framtidens energiomställning. I ovan hänvisat avgörande från EU-domstolen (mål C-346/14) framgår att pågående klimatförändringar och Förnybarhetsdirektivets (2009/28/EG) motiv har beaktats och trots den ringa andel av energiproduktionen som anläggningen motsvarade (0,4 promille av Österrikes nationella produktion) ansågs anläggningen i det målet utgöra ett allmänintresse av större vikt.

Det globala behovet av koppar ökar. Detta beror inte minst på den globala klimatomställningen men även på grund av ekonomisk tillväxt, befolkningsökning och förbättrad levnadsstandard. Även om koppar har en hög återvinningsgrad räcker inte återvinning för att tillgodose hela behovet. Den svenska kopparkonsumtionen tillgodoses till största del (cirka 60 %) av inhemsk produktion, vilket bland annat utgörs av återvinning och av produktionen i Aitikgruvan. Aitikgruvan står för ca tio procent av kopparproduktionen inom EU, vilket gör Aitikgruvan till en av Europas största koppargruvor. Brytningen är således helt central för tillgången på kopparråvara nationellt och av stor betydelse även i ett europeiskt perspektiv.

Liikavaarafyndigheten är av stor betydelse för Aitik som helhet eftersom den tillför rikare malm under en period när halterna i Aitikdagbrottet är lägre. Liikavaara är också en betydande fyndighet i sig. Genom brytningen av Liikavaarafyndigheten tillförs samhället ca 58 miljoner ton malm innehållande 0,26 % koppar och även utvinningsbara halter av guld och silver. Det motsvarar koppar som behövs till t.ex. mer än 2 miljoner elbilar. Andra viktiga användningsområden för koppar är batterier, bränsleceller, ellok, solceller, robotik och inom informationsteknik, samtliga viktiga för framtidens klimatomställning.

Aitikgruvan är dessutom viktig av sociala och ekonomiska orsaker. Aitik sysselsätter cirka 700 heltidsanställda och Aitikgruvan är den största privata arbetsgivaren i Gällivare kommun. Verksamheten har också stor indirekt betydelse för den lokala ekonomin som i stor utsträckning är inriktad mot gruvnäringen.

Boliden anser av ovanstående skäl att en fortsatt verksamhet vid Aitikgruvan och brytningen i Liikavaara, utgör tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse i den mening som avses i artikel 16.1 i art- och habitatdirektivet och därmed att förutsättningar för dispens enligt 14 § 3 p. c artskyddsförordningen föreligger.

Ifråga om det finns någon annan lämplig lösning kan följande anföras. Enligt artikel 16.1 i art- och habitatdirektivet ska medlemsstaterna säkerställa att undantag från förbudsbestämmelserna bara får beviljas under förutsättning att ”det inte finns något tillfredsställande alternativ”. Det innebär att det som utgångspunkt inte får finnas något alternativ som är mer lämpligt än det alternativ som dispensen avser.

Brytning av malm innebär att marken där dagbrottet planeras kommer att tas i anspråk. Den avgörande faktorn för lokalisering av ett dagbrott är tillgången till brytvärd mineral. Förutsättningarna för brytning av fyndigheten vid Liikavaara är väl kända efter Bolidens prospektering, förprojektering och förstudie av området och brytvärd mineralhalt finns endast vid den planerade lokaliseringen av dagbrottet. Några alternativa placeringar avseende dagbrottet finns därmed inte.

Boliden har genomfört en lokaliseringsutredning avseende potentiellt syrabildande gråberg, miljögråberg, avbaningsmassor och industriområde. Vid lokaliseringsprövningen har hänsyn tagits till bl.a. påverkan på naturvärden, påverkan på vatten och markåtgång och bolaget har kommit fram till att den valda utformningen är den mest lämpliga. Alternativa utformningar av t.ex. upplag för miljögråberg och morän har inte ansetts mer lämpliga med beaktande av den samlade påverkan.

När det gäller övriga anläggningar som behövs för malmproduktion såsom krossanläggningar och anrikningsverk kommer befintliga anläggningar att användas. Det gäller även transporter från krossningssteget och vidare i produktionsprocessen samt även avseende vattenhanteringen. Alternativet skulle ha varit att nyanlägga dessa delar.

Den sökta verksamheten innebär således att viktiga mineraler kan tillgodogöras inom ramen för en etablerad verksamhet vid befintliga anläggningar i Aitik. Efter sprängning i Liikavaaradagbrottet transporteras malmen till Aitik där krossning sker. Därefter transporteras malmen på transportband till anrikningsverket i Aitik där den blandas med malm från Aitikdagbrottet. Det producerade koncentratet transporteras med järnväg till Bolidens smältverk Boliden Rönnskär i Skelleftehamn. Potentiellt syrabildande gråberg som uppkommer läggs upp på befintliga gråbergupplag i Aitik. Även vattenhanteringen kommer att ske i Aitik och vatten från uppsamlingsdiken och länshållningsvatten från Liikavaaradagbrottet kommer att ledas till en uppsamlingsbassäng och vidare till Aitik befintliga system för hantering av påverkat vatten.

Genom att befintliga anläggningar vid Aitikgruvan kan nyttjas för brytningen i Liikavaara behöver dessa produktionssteg inte nyanläggas, vilket annars skulle innebära att mer mark måste tas i anspråk till en potentiellt större påverkan på skyddade arter. Den lösning som har valts är därmed den mest lämpliga. Samman-

taget finns inte någon annan lämplig lösning och denna förutsättning för dispens enligt 14 § respektive 15 § artskyddsförordningen är därmed uppfylld.

När det gäller frågan om försvårande av upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus för någon av arterna genom en eventuell dispens kan följande anföras. Dispens enligt 14 respektive 15 §§ från förbuden i 4 och 7 §§ respektive 6, 8 och 9 §§ artskyddsförordningen förutsätter att dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde.

14 och 15 §§ artskyddsförordningen genomför artikel 16 i art- och habitatdirektivet. 33. Enligt artikel 16.1 i art- och habitatdirektivet får undantag inte försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos bestånden av de berörda arterna i deras naturliga utbredningsområde. Av EU-kommissionens vägledningsdokument för tillämpningen av de artiklar i art- och habitatdirektivet som rör artskyddet framgår på s. 59 att bedömningen bör göras i två steg enligt följande. Först bestäms bevarandestatus för populationerna av en art i dess naturliga utbredningsområde och därefter bedöms effekten av undantaget på berörda populationer.

Hur bedömningen avseende effekten av undantaget ska göras bör enligt Kommissionen anpassas till den specifika situationen och den ifrågavarande arten. En lämplig bedömning av effekten av ett visst undantag behöver normalt ske på lägre nivå (t.ex. område, population) för att vara meningsfull direkt i samband med undantaget. Vidare anges att bevarandestatusen för en art inom den relevanta biogeografiska regionen inom en medlemsstat bör utgöra viktig information vid övervägandet av ett eventuellt undantag.

Arter skyddade enligt 4 § artskyddsförordningen

Åkergroda

Åkergroda är Sveriges vanligaste grodart och förekommer i de flesta olika naturmiljöer, inklusive skog. Arten bedöms ha en livskraftig och stabil förekomst i Sverige. Åkergroda har inte påträffats inom utredningsområdet, men en mindre population av arten skulle kunna förekomma inom det planerade verksamhetsområdet. Individuer av åkergroda samt deras livsmiljö kan därmed komma att påverkas av verksamheten. Det område som kommer att tas i anspråk är inte av vikt för upprätthållandet av en livskraftig population av åkergrodan eftersom det finns gott om miljöer av motsvarande karaktär och kvalitet kring utredningsområdet. Verksamheten bedöms inte påverka artens bevarandestatus varken lokalt, regionalt eller nationellt.

Av detta följer att dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus för åkergrodan i dess naturliga utbredningsområde vilket innebär att dispens enligt 14 § artskyddsförordningen kan ges.

Bred gulbrämad dykare

Inget exemplar av bred gulbrämad dykare¹⁰ har påträffats inom utredningsområdet. Arten bedöms ha en livskraftig och stabil population i Sverige. Inom utredningsområdet finns få områden med den typ av livsmiljöer som arten i denna del av landet främst påträffas i. Eventuella förekomster bedöms därför vara individfattiga

och en förlust av livsmiljöer som verksamheten kan innebära kommer därför som mest att drabba enstaka individer. Eventuell påverkan av verksamheten på bred gulbrämrad dykares livsmiljö bedöms inte påverka artens bevarandestatus varken på lokal, regional eller nationell nivå. Av detta följer att dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus för bred gulbrämrad dykare i dess naturliga utbredningsområde vilket innebär att dispens enligt 14 § artskydds-förordningen kan ges.

Grod- och kräldjur skyddade enligt 6 § artskyddsförordningen

Varken huggorm eller skogsödla har anträffats vid inventeringarna men ett fåtal individer bedöms ändå kunna förekomma inom det område som tas i anspråk eftersom arterna är utbredda i både liknande och andra miljöer i Norrbotten. Båda arterna har bedömts som livskraftiga i den senaste Rödlistan (2020). Eventuell påverkan på de individer som skulle kunna förekomma inom verksamhetsområdet medför ingen påverkan på någon av arternas bevarandestatus varken i ett lokalt, regionalt eller nationellt perspektiv.

Vanlig groda har påträffats i ett fåtal exemplar vid inventeringarna. Vad gäller vanlig padda har denna inte påträffats men eftersom naturmiljöerna i området bedöms vara lämpliga för arten bedöms den kunna förekomma, om än sparsamt. Vanlig groda och vanlig padda bedöms som livskraftiga i Sverige. För båda arterna kan det konstateras att det område som tas i anspråk inte är av vikt för upprätthållandet av en livskraftig population, eftersom det finns gott om miljöer av motsvarande karaktär och kvalitet kring området.

Det anförda innebär att dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos dessa grod- och kräldjurs bestånd i deras naturliga utbredningsområden, vilket innebär att dispens enligt 15 § artskyddsförordningen kan ges.

Växter skyddade enligt 7 § artskyddsförordningen

Lappranunkel har vid en riktad inventering påträffats vid två växtplatser inom det planerade verksamhetsområdet, båda längs den planerade transportvägen mellan det nya dagbrottet och Aitik. Ytterligare sju växtplatser har påträffats utanför verksamhetsområdet. Lappranunkel finns spridd i närområdet och även i hela Norrland, samt har en livskraftig population i Sverige.

De exemplar som påträffats i området för den planerade transportvägen kommer att påverkas genom att marken tas i anspråk. Det kan noteras att lappranunkel under optimala förhållanden kan förekomma i flera tusen på en lokal. Att dessa två växtplatser tas i anspråk bedöms inte påverka artens bevarandestatus varken lokalt, regionalt eller nationellt.

Av detta följer att dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus för lappranunkel i dess naturliga utbredningsområde vilket innebär att dispens enligt 14 § artskyddsförordningen kan ges.

Växter skyddade enligt 8 § artskyddsförordningen

Orkidén brudsporre har påträffats vid inventeringarna. Orkidéerna fläcknycklar

knärot, korallrot, spindelblomster och ängsnycklar har med stor sannolikhet förekommer i området. Arterna har omfattande populationer i Norrbottens län och förekommer spritt i trakten kring Gällivare. Exemplar av dessa växtarter som växer inom det område som tas i anspråk av den sökta verksamheten kommer att, i förekommande fall, förstöras. Eftersom det rör sig om mindre växtplatser med få exemplar bedöms en dispens inte försvåra upprätthållandet av bevarandestatusen för någon av dessa arter.

Två växtplatser av höstlåsbräken som har dokumenterats i Liikavaara by vid inventeringarna kommer att tas i anspråk för den sökta verksamheten. Höstlåsbräken har en relativt stor utbredning i Norrbotten och anses i Norrbottens flora vara vanlig och jämnt spridd i landskapet. Ytterligare växtplatser finns inom områden som inte kommer att tas i anspråk i Liikavaara by. Att två växtplatser försvinner bedöms därmed inte påverka artens bevarandestatus.

Det anförda innebär att dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos dessa växters bestånd i deras naturliga utbredningsområden, vilket innebär att dispens enligt 15 § artskyddsförordningen kan ges.

Boliden erinrar även om att de växter som tidigare angetts vara sumpnycklar (dubbelycklar) vid en riktad inventering år 2020 visade sig utgöra ängsnycklar. Växter skyddade enligt 9 § artskyddsförordningen

Mattlummer, plattlummer och revlummer har påträffats inom utredningsområdet. Lopplummer har vid inventering inte påträffats inom utredningsområdet. Däremot har den påträffats i närheten och det kan därför inte uteslutas att den förekommer även inom det område som den sökta verksamheten kommer att påverka. Berörda lummerarter förekommer alla mycket talrikt både i Norrbottens län och lokalt runt Gällivare. Det finns därför ingen risk för påverkan på arternas bevarandestatus genom att mark där exemplar förekommer eller kan förekomma tas i anspråk för den sökta verksamheten.

Det anförda innebär att dispensen inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos dessa växters bestånd i deras naturliga utbredningsområden, vilket innebär att dispens enligt 15 § artskyddsförordningen kan ges.

Skyddsåtgärder inom ramen för kompensationsplanen

Boliden påminner i sammanhanget även om de kompensationsåtgärder som bolaget avser att genomföra och den uppdaterade kompensationsutredning och kompensationsplan som bolaget gav in som Bilaga 6 till yttrandet den 16 oktober 2020 (aktbilaga 179). Boliden har även föreslagit som villkor (villkor 49) att Boliden ska genomföra kompensationsåtgärder i huvudsaklig överensstämmelse med vad som redovisats i aktbilaga 179.

Planen innehåller naturvårdshöjande åtgärder som syftar till att väga upp de förluster av naturmiljöer som kommer att ske, den påverkan på naturvårdsintressanta arter som förväntas uppstå, samt den påverkan på rennäringen som förväntas uppkomma till följd av det nya dagbrottet med tillhörande markanspråk. Som

framgår där kommer lappranunkel och orkidéer som påträffas inom det område som tas i anspråk att flyttas till ett utvalt område av motsvarande naturvärdeskvalitet. Om flytten lyckas kommer växterna inte att förstöras, men även om etablering av växterna inte skulle lyckas påverkas inte bevarandestatusen för någon av de berörda arterna. Inom ramen för kompensationsplanen kommer Boliden även att bevara hävden av ängs- och betesmarker i byn Likkavaara under den tid som gruvbrytningen vid Liikavaara/Aitik är i drift. Detta kan vara gynnsamt för bl.a. exemplar av höstlåsbräken som växer där.

Påverkan på vilda fåglar

Genom 4 § artskyddsförordningen första stycket punkterna 1–3 införlivas de förbud mot avsiktliga handlingar som framgår av artikel 5 a–d i fågeldirektivet och artikel 12.1 a–c i art- och habitatdirektivet. Det kan här noteras att förbudet i fågeldirektivets artikel 5 d mot att avsiktligt störa fåglar, särskilt under deras häcknings- och uppfödningstid, enligt artikelns lydelse enbart aktualiseras om störningen inte saknar betydelse för att uppnå syftet med fågeldirektivet.

Genom 4 § artskyddsförordningen första stycket punkten 4 införlivas artikel 12.1 d i art- och habitatdirektivet som innebär ett förbud mot att skada eller förstöra parningsplatser eller rastplatser. Något motsvarande skydd av livsmiljöer finns inte enligt fågeldirektivet.

Även om de bakomliggande EU-direktiven således skiljer sig åt görs det i förbudsbestämmelsen i 4 § i den svenska artskyddsförordningen ingen skillnad mellan vilda fåglar och andra djurarter. I svensk praxis har 4 § i förordningen tillämpats så att förbuden inte omfattar sådana åtgärder där syftet med åtgärden uppenbarligen var ett annat än att orsaka någon av de följder som avses med bestämmelsen, såvida inte åtgärden innebär risk för påverkan på den skyddade artens bevarandestatus i området.

EU-domstolen har i det aktuella avgörandet konstaterat att de förbud som anges i artikel 5 fågeldirektivet ska omfatta alla vilda fåglar som naturligt förekommer inom en medlemsstats territorium. Det innebär att medlemsländernas tillämpning av nationell rätt måste ske så att de förbud som anges i artikel 5 i fågeldirektivet ska tillämpas på alla vilda fåglar.

När det gäller EU-domstolens avgörande i övrigt begränsade domstolen sin prövning till tolkningen och tillämpningen av förbuden i artikel 12.1 i art- och habitatdirektivet. Inga fågelarter omfattas av art- och habitatdirektivet. Det skydd som medlemsländerna ska säkerställa enligt artikel 12.1 i art- och habitatdirektivet är mer omfattande än vad som gäller enligt artikel 5 i fågeldirektivet.

Eftersom EU-domstolen uttryckligen begränsade sin prövning till nationell tillämpning av förbuden i art- och habitatdirektivet kan några slutsatser av domen inte dras såvitt avser tillämpning och tolkning av 4 § artskyddsförordningen utifrån fågeldirektivet, utöver att alla vilda fåglar ska omfattas. EU-domstolens dom utgör därför inte skäl att frångå tidigare svensk praxis på området såvitt gäller vilda fåglar.

Som nämnts ovan gäller förbudet mot att avsiktligt störa fåglar enligt artikel 5 d i fågeldirektivet enbart i den mån störningarna inte saknar betydelse för att uppnå direktivets syfte. Fågeldirektivet innefattar inte något skydd för livsmiljöer som motsvaras av 4 § 4 p artskyddsförordningen. Boliden bedömer även av detta skäl att den tidigare svenska tolkningen av bestämmelsen fortsatt är relevant såvitt avser vilda fåglar. Som närmare redovisas nedan bedöms den sökta verksamheten inte påverka bevarandestatusen för någon art av vilda fåglar som förekommer eller kan förekomma i närområdet.

Den sökta verksamhetens påverkan

Som bolaget redovisat och utifrån de slutsatser som framgår av artskyddsutredningen (Bilaga B10 till ansökan) kommer anläggningsarbetena för det nya dagbrottet och transportvägen som en skyddsåtgärd att inledas utanför fåglarnas häckningsperiod. Boliden har ingenting emot att detta föreskrivs som villkor för tillståndet om mark- och miljödomstolen skulle finna det nödvändigt. Ett motsvarande villkor återfinns i grundtillståndet för Aitikgruvan (villkor 30) och kan i så fall föreskrivas att gälla även för det nu sökta ändringstillståndet.

Genom att anläggningsarbetena inleds utanför fåglarnas häckningsperiod minimeras risken för att fåglar, ägg eller bon ska förolyckas eller förstöras. Därför bedöms verksamheten inte strida mot bestämmelserna i 4 § p. 1-3 artskyddsförordningen. För samtliga arter utom brun glada kan verksamheten innebära att områden där fågelarter har eller skulle kunna ha sitt fortplantningsområde tas i anspråk, varvid fåglarna tvingas hitta nya platser till kommande häckningssäsong. Sammantaget bedöms konsekvenserna av den sökta verksamheten för flertalet av de arter som kan påverkas bli mycket små. Påverkan för respektive berörd fågelart utvecklas nedan.

Arterna bergfink, björktrast, blåmes, bofink, buskskvätta, bändelkorsnäbb, domherre, dubbeltrast, duvhök, enkelbeckasin, gransångare, grå flugsnappare, gråsiska, gråsparv, gräsand, grönfink, grönsiska, gulsparv, gulärta, gök, göktyta, järnsparv, knipa, koltrast, korp, kricka, kråka, kungsfågel, ladiusvala, lövsångare, mindre korsnäbb, morkulla, nötskrika, pilfink, pärluggla, ringduva, rödhake, rödstjärt, rödvingetrast, skata, skogssnäppa, sparvhök, sparvuggla, stenfalk, stenskvätta, större hackspett, större korsnäbb, svarthätta, svartmes, svartvit flugsnappare, sädesärta, sävsparv, talgoxe, tallita, taltrast, tofsmes, tornfalk, tornseglare, trädgårdssångare, trädskrypare, trädpiplärka, videsparv, ängspiplärka och ärtsångare har starka populationer nationellt, regionalt och lokalt. Gemensamt för dessa arter är att de inte har särskilt högt ställda krav på sina häckningsplatser utan accepterar allehanda brukade och obrukade skogs- och jordbrukslandskap. De är dessutom inte beroende av att komma tillbaka till samma boplats år efter år. Flertalet av arterna återvänder aldrig till samma bo. De individer som tidigare kan ha häckat och levt inom det ansökta verksamhetsområdet kan under nästa säsong söka sig till nya platser då området tas i anspråk.

De arter som i någon mån återvänder (knipa, sparvhök, duvhök, tornfalk, tornseglare, pärluggla, sparvuggla, korp, kråka och skata) har inte påtagligt högt ställda krav på platsen där boet anläggs. Ingen av dessa arter kan därför förväntas ha svårighet att hitta nya häckningsplatser efter att verksamhetsområdet har tagits i

anspråk.

Samma bedömning görs även för de mer tydligt våtmarksanknutna fågelarterna bläsand, gluttsnäppa, grönbena, svartnäppa och trana. Det finns i omgivningen gott om våtmarker av motsvarande karaktär som de som ianspråkts, varför även dessa kan förväntas finna nya häckningsplatser. Detsamma gäller salskrake, som dock har en betydligt mindre population än de övriga.

Samma bedömning gäller även för hönsfåglarna dalripa, järpe, orre och tjäder. Bolaget har tidigare redovisat i artskyddsutredningen, se Bilaga B10 till ansökan, att det inte kan uteslutas att individer av dessa fågelarter kan kollidera med skyddsstängslet runt verksamhetsområdet. För det fall eventuella kollisioner skulle ha dödlig utgång menar bolaget att detta uppenbart inte utgör ett sådant avsiktligt dödande som anges i 4 § artskyddsförordningen varvid förbudet inte aktualiseras. Anläggande av skyddsstängsel kring verksamheten utgör i sig en skyddsåtgärd i syfte att förhindra att människor och vilda djur tar sig in på området och riskerar att skadas. Med beaktande av att samtliga arter har starka stammar i Norrlands inland kan eventuell påverkan på enstaka individer inte heller medföra någon påverkan på arternas bevarandestatus.

Vad gäller arterna hökuggla och jorduggla så lever dessa arter i hög utsträckning nomadiskt och häckar på platser som kan ligga mycket långt ifrån varandra olika år. De är starkt styrda av var det för tillfället finns gott om föda i form av smågnagare. Miljöerna i det ansökta verksamhetsområdet sticker inte ut som särskilt lämpliga för dessa arter och det finns inget som talar för att denna plats skulle vara viktigare än andra skogsområden av liknande karaktär i hela Norrlands inland. Ingen påverkan på dessa arter som kan kräva dispens bedöms därför uppkomma.

Vad gäller brun glada säkerställer de skyddsåtgärder som bolaget vidtar att verksamheten inte medför någon påverkan på arten. Den boplats som dokumenterats utanför verksamhetsområdet bedöms ha en fortsatt ekologisk funktionalitet både under och efter verksamhetens genomförande. Boplatsen är belägen på tryggt avstånd från verksamhetsområdet varför fåglarna inte bedöms bli störda vid sin häckningsplats så länge inga anläggningsarbeten, t.ex. för skyddsstängsel, sker nära boet under häckningsperioden. Ingen påverkan på brun glada som kan kräva dispens bedöms därför uppkomma.

Vad gäller arten dvärgsparv så har den en begränsad population i Sverige, varför varje revir av denna art väger tyngre än revir av vanligare arter. Anledningen till att en art är ovanlig är i de flesta fall att det råder brist på lämpliga livsmiljöer och häckplatser för arten. Detta gäller dock inte för dvärgsparv och det råder inte brist på lämpliga häckplatser. Istället beror den svaga svenska populationen på att arten i Sverige befinner sig på yttersta gränsen av sitt globala utbredningsområde.

Populationsutvecklingen i Sverige styrs därmed i första hand av utvecklingen i Finland och Ryssland, samt av väderförhållanden i samband med artens vårflyttning. Detta medför att alla potentiella revir för arten i Sverige inte är besatta, utan att områden som är lämpliga för arten idag står outnyttjade. Således kan även

dvärgsparv förväntas hitta lämpliga häckningsplatser i omgivningen efter att det ansökta verksamhetsområdet har tagits i anspråk. Ingen påverkan på dvärgsparv som kan kräva dispens bedöms därför uppkomma.

Fågelarterna lappmes, lavskrika, spillkråka, tretåig hackspett, tallbit och sidensvans har högre ställda krav på sina livsmiljöer än övriga arter och accepterar inte alla handa brukade skogsmarker, utan behöver i olika utsträckning tillgång till äldre skog och död ved eller andra strukturer som mer förknippas med naturskog. För dessa arter kan således ianspråktagandet av det ansökta verksamhetsområdet innebära något större negativa konsekvenser än för arter med lägre ställda krav, då de individer som berörs, i förekommande fall, har svårare att hitta lämpliga ersättningsmarker i omgivningen. Emellertid kan endast ett mycket litet antal individer förväntas påverkas av habitatförlusten. Det kan noteras att av de uppräknade fågelarterna har endast lavskrika observerats, även om övriga arter skulle kunna förekomma med på sin höjd något enstaka par per respektive art. En eventuell förlust av häckningsplatser för dessa enstaka par är inte av så stor betydelse för arternas populationer att det medför krav på dispens.

Det ovan redovisade innebär att verksamheten inte aktualiserar förbuden i 4 § artskyddsförordningen avseende någon fågelart. Detta gäller för samtliga fågelarter som konstaterats förekomma, men även sådana fågelarter som skulle kunna förekomma. För det fall domstolen ändå skulle anse att verksamheten kräver dispens avseende någon fågelart menar Boliden att det finns förutsättningar för att meddela en sådan dispens enligt 14 § artskyddsförordningen av de skäl som anförts ovan.

Övriga arter för vilka dispens inte söks

Med de skyddsåtgärder som bolaget har åtagit sig avseende passagen av bäcken Myllyjoki (vilket innefattar säkerställande av flöde, vattenkvalitet och bäckens kontinuerliga ekologiska funktion för utter) bedöms ingen påverkan på utter uppkomma. Boliden bedömer därför att förbudet i 4 § artskyddsförordningen inte är tillämpligt och att dispens därmed inte behövs för denna art.

När det gäller fladdermusarten nordisk fladdermus har bolaget åtagit sig att inte genomföra rivningar av hus eller andra byggnader i Liikavaara då fladdermöss nyttjar byggnaderna. Boliden har genomfört en ny fladdermusinventering i mars 2021. Utifrån inventeringen kan det konstateras att det inte finns tecken på att de undersökta byggnaderna används av övervintrande fladdermöss eller att byggnaderna nyttjas av fladdermöss under sensommaren/tidig höst. Det finns inte heller några tecken på att byggnaderna skulle användas som födoplastser. Temperaturen inne i samtliga byggnader, bortsett från två, följer i stort omgivande temperatur, vilket innebär att de har lågt värde som övervintringsplatser. Bedömningen är därför att byggnaderna kan rivas utan risk för att påverka någon fladdermus. Eftersom enstaka närvaro av fladdermöss under sensommar/tidig höst i vissa byggnader inte helt kan uteslutas kommer rivning av hus inte att genomföras under augusti/ september. Det kan även noteras att rapporten från inventeringen har kommunicerats med länsstyrelsen, som meddelat att den delar bolagets bedömning att

rivning kan ske oktober–juli. Boliden bedömer därför att förbudet i 4 § förordningen inte är tillämpligt och att dispens därmed inte behöver sökas för denna art.

Käppkrokmosa har inte påträffats vid inventeringar och bedöms inte förekomma inom utredningsområdet. Eventuellt kan arten ha en liten förekomst på myren Vierikkojätkkä som ligger söder om utredningsområdet i närheten av den transportväg som planeras mellan det nya gruvområdet och Aitik. Som Boliden tidigare redogjort för ligger myren utanför influensområdet för grundvattensänkningen (ca 2 km från dagbrottet) och eventuella förekomster av arter inom våtmarken kommer därmed inte att utsättas för någon hydrologisk påverkan. Våtmarken kommer inte heller att påverkas av transportvägen till Liikavaara. Boliden bedömer därför att förbudet i 8 § artskyddsförordningen inte är tillämpligt och att dispens därmed inte behöver sökas för denna art.

Förekomst av topplåsbräken har kunnat uteslutas efter riktade inventeringar 2018 och 2020. Dispens från förbudet i 8 § artskyddsförordningen behövs därför inte för topplåsbräken.

Sammanfattande bedömning och redovisat underlag

Det är oundvikligt att den sökta verksamheten kan komma att påverka individer och exemplar av några skyddade arter som omfattas av artskyddsförordningen. Bolaget har åtagit sig att genomföra skyddsåtgärder i syfte att minimera och, i vissa fall, utesluta påverkan. För sådana arter där dispens bedöms krävas är förutsättningarna för dispens uppfyllda genom att verksamheten utgör ett allt överskuggande allmänintresse, det saknas annan lämplig lösning och ingen av de berörda arternas bevarandestatus påverkas negativt.

Verksamheten medför utifrån tillämplig praxis ingen sådan påverkan på vilda fågelarter som avses i förbudsbestämmelsen i 4 § artskyddsförordningen, varför Boliden bedömer att dispens inte behöver sökas för vilda fåglar. För det fall domstolen ändå skulle anse att det finns behov av dispens för någon fågelart är förutsättningarna för dispens uppfyllda. Som redogjordes för på huvudförhandlingen är bedömningen avseende arternas bevarandestatus konservativ och gjord med god marginal, samt avstämd mot Rödlistan (2020).

Tillåtlighet enligt 11 kap. miljöbalken

Den planerade vattenverksamheten syftar till att utöka verksamheten i Aitik genom att en större mineralreserv kan nyttjas för metallutvinning genom brytning även i Liikavaaradagbrottet. Bolidens verksamhet i Aitik är en stor arbetsgivare i Gällivare kommun.

Fördelarna från allmän och enskild synpunkt av den ansökta verksamheten är således mycket stora. Investeringskostnaderna för den ansökta vattenverksamheten är hänförliga till anläggande av passager över mindre vattendrag, anläggande av ett dikessystem samt länshållning av dagbrottet. Dessa kostnader är marginella i förhållande till den ekonomiska nytta som den utökade brytningen medför. Skadorna och olägenheterna till följd av vattenverksamheten är begränsade till fastigheter som Boliden äger samt ett mindre antal andra fastigheter. Boliden anser

därmed att det föreligger tillåtlighet för vattenverksamheten i enlighet med 11 kap. 6 § miljöbalken.

Tillåtlighet enligt 16 kap. miljöbalken

Tidsbegränsning av tillståndet (16 kap. 2 § första stycket miljöbalken)

Liikavaaradagbrottets drifttid beräknas uppgå till cirka åtta år. Verksamheten kommer att bedrivas till dess att fyndigheten har brutits ut, varefter efterbehandling kommer att genomföras. Boliden anser inte att tillståndet behöver tidsbegränsas.

Tidigare misskötsel (16 kap. 6 § miljöbalken)

Enligt den aktuella bestämmelsen kan tidigare dokumenterad misskötsel av allvarligt slag påverka förutsättningarna för att meddela tillstånd. Det föreligger inte några sådana omständigheter som avses i bestämmelsen.

Sammanfattning tillåtlighet

Sammanfattningsvis anser Boliden att alla tillämpliga tillåtlighetskrav i miljöbalken är uppfyllda och att tillstånd därför bör lämnas till den sökta verksamheten. När det gäller villkoren för tillståndet hänvisas till sammanställningen under rubriken Yrkanden m.m.

Ekologisk kompensation

Den sökta verksamheten vid Liikavaara innebär att Boliden kommer att ta i anspråk mark som huvudsakligen har ordinära naturvärden, men där vissa delar har höga naturvärden. De naturmiljöer som berörs har betydelse för olika arter knutna till varierade och opåverkade våtmarker samt mindre områden med naturskogsartade skogsmiljöer.

Projektet har utformats så att undvikande, minimerande och mildrande åtgärder har vidtagits för att så långt som möjligt förhindra att skada uppstår på naturvärden och rennäring. Trots detta kvarstår en viss skada. Inför tillståndsansökan har Boliden därför låtit genomföra en utredning kring möjligheterna att kompensera för de naturvärden som kommer att påverkas eller försvinna. Arbetet har resulterat i en kompensationsutredning och en kompensationsplan som Boliden åtar sig att genomföra (bilaga B15 till miljösekvensbeskrivningen, version 2).

För naturvärden består den kvarstående skadan främst av den direkta påverkan som innebär en total förlust av naturvärden. Delar av förlusten kan med en tidsfördröjning mildras genom ekologisk efterbehandling. Den kvarstående skadan bedöms kunna kompenseras, med en viss säkerhetsmarginal, genom de åtgärder som föreslagits i kompensationsplanen.

För rennäringen uppstår påverkan främst under drifttiden, med en kvarstående skada tills dess att efterbehandlingsåtgärderna börjar leverera värden för rennäringen. Själva dagbrottet kommer att medföra en viss kvarstående skada även på lång sikt. Kompensationsåtgärderna som föreslås i kompensationsutredningen bedöms på sikt kunna kompensera för påverkan på rennäringen i hög grad.

Tidplan och verkställighetsförordnande

Det nya dagbrottet i Liikavaara kommer att innebära ett viktigt bidrag till utbyggnaden och effektiviseringen av Bolidens verksamhet. Byggandet av infrastruktur och avbaning av massor för dagbrott och industriverksamhet planeras att påbörjas under barmarkssäsongen år 2020. Malmbrytningen i Liikavaaradagbrottet planeras starta år 2023.

För att Boliden ska kunna komma igång med en rationell hantering av verksamheten som helhet är det angeläget att brytningen i Liikavaaradagbrottet kan påbörjas så snart tillstånd har meddelats. Mot den bakgrunden bör ett tillstånd till ändring av verksamheten till att omfatta brytning i Liikavaara få tas i anspråk utan hinder av att domen inte vunnit laga kraft.

YTTRANDEN FRÅN MOTPARTER, REMISSMYNDIGHETER M.FL.

Domstolen sammanfattar i det följande vad motparter och remissmyndigheter har anfört i målet.

Havs- och vattenmyndigheten

Havs- och vattenmyndigheten vill framhålla att de bedömningsgrunder som används inom vattenförvaltningen i första hand utgör ett verktyg för att klassificera en vattenförekomsts status och att dessa bedömningsgrunder inte anger en acceptabel nivå för en verksamhets belastning på vattenmiljön. Vilken typ av belastning som kan godtas från en viss verksamhet måste istället utgå från risken för påverkan både i förhållande till den berörda recipienten samt till vattenförekomsten i stort och möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormen (MKN).

När det gäller verksamhetens påverkan på miljön och Natura 2000-område är det av stor vikt att en sammanvägd bedömning görs då efterbehandlade områden från Aitik och Liikavaara troligen kommer att belasta Lina älv och vattensystemet under lång tid enligt redovisning från Boliden. En generell bedömning av påverkan på Natura 2000-område redovisas bland annat i aktbilaga 176 och i bilaga B6 till ansökan redovisas en bedömning av långsiktig påverkan på Natura 2000-område som berörs. Myndigheten tolkar det som att den bedömning som gjorts med avseende på biologi och påverkan av Natura 2000-värden främst baseras på hur värdena förhåller sig till Havs- och vattenmyndighetens bedömningsgrunder för klassificering avseende ytvatten⁴. Myndigheten anser dock att det är svårt att få en övergripande uppfattning om hur belastningen kommer se ut i närområdet samt på närliggande Natura 2000-område utifrån befintliga ansökningshandlingar.

De bedömningsgrunder som används inom vattenförvaltningen synes delvis ha tillämpats felaktigt vid bedömning av påverkan på Natura 2000-område. Som myndigheten uppfattat redovisningarna i ärendet har bolaget utgått från att eftersom

---

⁴ HVMFS 2013:19, HVMFS 2019:25.

det av modelleringar framgår att det inte verkar ske ett överskridande av de bedömningsgrunder som är relevanta i sammanhanget kan detta tas som intäkt för att det saknas skäl att med stöd av 2 kap. 3 § miljöbalken (MB) ställa krav på ytterligare försiktighetsmått.

Myndigheten anser emellertid att vattenförvaltningens bedömningsgrunder inte kan eller bör utgöra funktionskrav för en enskild verksamhet. Påverkan på miljö-kvalitetsnorm (MKN) utgör enligt Myndighetens uppfattning enbart en del av den samlade bedömning som måste göras för att se vilka krav som behöver ställas vid prövning. Det framgår tydligt av förarbeten till miljöbalken att en norm som anger en gräns för vad naturen kan anses tåla inte ger en rätt att förorena upp till angiven nivå, utan enbart innebär ett förbud mot att förorena eller störa utöver normen. Att inte MKN påverkas på ett otillåtet sätt är en av förutsättningarna för att det ska vara möjligt att bevilja tillstånd. Härutöver måste också visas att metoder som väljs inte medför att annan otillåten skada eller olägenhet på miljön uppkommer och att verksamheten således uppfyller hänsynsreglerna i 2 kap. MB. För utsläpp som inte innebär att normen överträds gäller givetvis de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. (se prop. 1997/98:45, del 2 s. 44) samt även övriga bestämmelser som berör Natura 2000. Myndigheten har även utvecklat sin inställning i likartade frågeställningar som berör efterbehandling av dagbrott vid Aitik (se yttrande 2019-03-04 i mål M 5798-18).

Kammarkollegiet

Kammarkollegiet anser att ansökan är felaktigt avgränsad och att den därför ska avvisas. I andra hand ska ansökan avslås. Framst därför att en ansökan enligt verksamhetskod 13.10 enligt 4 kap 11 § miljöprövningsförordningen (2013:251) innebär etablering av gruvbrytning på en helt ny plats. En grundläggande lokaliseringsprövning av en verksamhet enligt 2 kap 6 § miljöbalken sker normalt sett inte inom ramen för ett ändringstillstånd.

Kammarkollegiet avstår av principiellt juridiska skäl att yttra sig över bolagets villkorsförslag. Det löper pågående provotider inom Aitiks befintliga tillstånd (efterbehandling samt utsläpp till vatten av sulfat och uran) och det är därmed omöjligt att förutsäga vilka villkor som behövs för att reglera verksamheten om ändringstillstånd medges. Bolaget får antingen ska ansöka om ett nytt tillstånd för Liikavaara eller ansöka om ett helt nytt tillstånd för Aitik jämte Liikavaara. Först då blir det lämpligt att ta ställning till vad som vore lämpliga villkor. Det finns inga ändamålsenliga villkorsförslag jämte underlag tillgängliga i målet, då ska ansökan avslås på den grunden.

Kammarkollegiet anser inte att bolagets miljökonsekvensbeskrivning kan godkännas i dagsläget eller att Natura 2000-underlaget innehåller vad som krävs för en fullständig prövning av hela verksamheten. Kammarkollegiet har exempelvis inte fått klart för sig, volymmässigt, hur stor bräddningen via Aitiks klarningsmagasin förväntas bli under Liikavaaras tillkommande verksamhet. Och hur saken förhåller sig till kapaciteten i Aitiks vattenhanteringssystem, som ska ta hand om vatten från den nya gruvan. Det finns heller inga preciserade yrkanden avseende länshållning och vattenöverledning från den nya gruvan. Det är oklart om grundvattenavsänk-

ningen i berg- och jordlager kan bli större i dagbrottets närområde än vad beräkningarna med bolagets hydrogeologiska modell visar.

Det är bra att tiden för igångsättande av den miljöfarliga verksamheten samt arbetstiden för vattenverksamheten är anpassade till de tidsramar som gäller för Aitik's tillstånd.

Kammarkollegiet kan inte se hur ett projekt med så många motstående intressen skulle kunna ges verkställighetsförordnande. Med tanke på ansökans avgränsning är det också rimligt att tänka sig överklaganden från såväl enskilda som allmänna intressen vid ett eventuellt tillstånd.

Kammarkollegiet ansluter sig till länsstyrelsens syn på "oklarheter" i ansökans materiella delar.

MSB

MSB har under handläggningen påtalat behovet av att de skyddsåtgärder som behövs för avstängning av väg E10 vid sprängning behöver regleras i tillståndet och har tillstyrkt bolagets villkorsförslag i dessa avseenden samt anfört att de i övrigt inte har någon erinran mot att tillstånd ges.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket ställer sig frågande till att det är möjligt att pröva ansökan av den beskrivna omfattningen inom ramen för ett ändringstillstånd enligt 16 kap. 2 a § miljöbalken. Detta innebär att ansökan är för snävt avgränsad. Den behöver därför kompletteras för att möjliggöra en fullständig prövning som är förenlig med bestämmelserna i 16 kap. respektive 22 kap. miljöbalken.

Eftersom den nu aktuella tillståndsansökan dessutom förutsätter att viss hantering av vatten och avfall ska ske enligt villkoren för tillståndet för Aitikgruvan behöver ansökan under alla omständigheter på ett tydligare sätt förhålla sig till villkoren i tillståndet för Aitik-gruvan. Detta gäller i synnerhet för frågor som i tillståndet för Aitik-gruvan är föremål för utredning samt frågor som är föremål för pågående prövning vid Mark- och miljööverdomstolen, eftersom flera av dessa frågor påverkas av den tillkommande verksamheten.

Bestämmelsen i 16 kap. 2 a § miljöbalken möjliggör att en ändring av miljöfarlig verksamhet får begränsas till att endast avse ändringen (ändringstillstånd). Såvitt Naturvårdsverket uppfattar Bolidensansökan avser den planerade verksamheten i egentlig mening ingen ändring av tillståndsgiven verksamhet. Tvärt om planeras brytning i ett nytt dagbrott som också avser en ny lokalisering, belägen cirka 3,5 km från verksamhetsområdet för den tillståndsgivna verksamheten. För denna nya verksamhet avser bolaget att utnyttja befintligt tillstånd för Aitik-gruvan i fråga om anrikning av malm, utsläpp till vatten samt för viss, men inte all, utvinnings-avfallshantering.

Naturvårdsverket noterar vidare att bolagets ansökan avser tillstånd till brytning av malm enligt 4 kap. 11 § miljöprövningsförordningen (2013:251). Såvitt Naturvårdsverket uppfattar ansökan avser den alltså inte någon ändring av verksamheten vid Aitik på så sätt att villkoren för den verksamhet som redan bedrivs där föreslås ändras; verksamheten vid Aitikgruvan har redan tillstånd till brytning av malm. Bolaget föreslår i stället att vissa befintliga villkor i tillståndet för Aitikgruvan ska föreskrivas att gälla även för den tillkommande verksamheten, samt ändringar i vissa befintliga villkor för att omfatta den nya verksamheten. Naturvårdsverket ställer sig frågande till en sådan omvänd ordning för att utöka ett tillstånd för en befintlig verksamhet till att omfatta en ny verksamhet på en plats som inte har varit föremål för lokaliseringsprövning.

Även om mark- och miljödomstolen skulle finna att det går att pröva den nu aktuella ansökan inom ramen för ett ändringstillstånd så kanlämpligheten i detta ifrågasätts. En lämpligare ordning vore att pröva den planerade verksamheten som en del av en samlad prövning av hela verksamheten vid Aitikgruvan.

Under alla omständigheter är det av grundläggande betydelse att det av bolagets underlag tydligt framgår hur den nya verksamheten vid Liikavaaradagbrottet och villkoren för denna förhåller sig till villkoren i grundtillståndet, eftersom den nu aktuella tillståndsansökan förutsätter att viss hantering av vatten och avfall ska ske enligt villkoren i tillståndet för Aitikgruvan. Naturvårdsverket menar att bolaget i sin ansökan inte på ett tillfredsställande sätt har redogjort för hur den tillkommande verksamheten förhåller sig dels till befintliga villkor för hantering av vatten och avfall i tillståndet för Aitikgruvan, dels (och i synnerhet) till villkor i sådana frågor som är föremål för utredning (slutliga villkor för utsläpp av sulfat och uran till Leipojoki (U7)) respektive pågående prövning (de uppskjutna frågorna om stängning och återställning av sandmagasinet, gråbergsupplagen och dagbrottssjön (U2 och U3) samt om ekonomisk säkerhet (U5)) eftersom flera av dessa frågor enligt verkets bedömning påverkas av eller påverkar den tillkommande verksamheten. Även om det skulle vara så som bolaget påstår, att vattnet från Liikavaara inte utmärker sig med avseende på sulfat och uran och inte gör någon skillnad för den sammantagna vattenkvaliteten, är det som Naturvårdsverket anfört tidigare inte en oväsentlig mängd tillkommande vatten från Liikavaara som ska hanteras inom ramen för Aitiks vattenhanteringssystem. I detta sammanhang vill Naturvårdsverket erinra om EU-domstolens dom den 28 maj 2020 i mål C-535/18 av vilken framgår att tillståndsmyndigheten är skyldig att under tillståndsförfarandet, dvs. innan beslut i ärendet fattas, kontrollera huruvida det aktuella projektet kan få negativa effekter för vattnet som skulle strida mot skyldigheten att förebygga försämring av respektive skyldigheten att förbättra yt- och grundvattenförekomsternas status.

Naturvårdsverket menar att den komplettering som bolaget inkommit med rörande hur den nu aktuella ansökan förhåller sig till villkoren i tillståndet för Aitikgruvan, i synnerhet i frågor som är föremål för utredning respektive pågående prövning, inte är tillräcklig. Det är mot den bakgrunden tveksamt hur en prövning ska kunna ske av ansökan.

Naturvårdsverket har också tidigare påpekat att en mycket viktig fråga i det mål om uppskjutna frågor som överklagats till Högsta domstolen är oklarheter i de geo-hydrologiska förhållandena vid Aitikgruvans sandmagasin och dagbrott, bl.a. vilken riktning och flöde som dräneringsvattnet från sandmagasinet vid gruvan har. Detta är av väsentlig betydelse för efterbehandlingsfrågorna. I efterbehandlingsfrågorna föregår vidare bolaget den prövning som ska göras genom att ange att det syrabildande gråberget från Liikavaara inte påverkar utformningen av efterbehandlingsåtgärderna. Inte heller frågan om den ekonomiska säkerheten för Aitikgruvan är avgjord och det är oklart om säkerhetens storlek, som beror av de efterbehandlingsåtgärder som beslutas för verksamheten, kommer att påverka det i detta mål aktuella projektets utsikter att kunna genomföras ur ekonomisk synvinkel. Naturvårdsverket menar att det nu anförda innebär att den föreliggande ansökan även av denna anledning inte kan ligga till grund för en prövning och därför bör avvisas alternativt avslås.

Eftersom Naturvårdsverket anser att ansökan åtminstone inte i nuläget kan prövas i sak avstår Naturvårdsverket från att lämna synpunkter på bolagets villkorsförslag.

När det gäller förutsättningar för artskyddet så har dessa ändrats efter den 4 mars 2020 med anledning av EU-domstolens avgörande i de förenade målen C-473/19 och C-474/19. Såsom bolaget har konstaterat innebär förhandsavgörandena ett delvis underkännande av den svenska tillämpningen av artikel 12.1 art- och habitatdirektivet. EU-domstolen slår fast att det inte krävs en risk för att den berörda djurartens bevarandestatus påverkas negativt för att förbuden ska vara tillämpliga på en åtgärd såsom skogsbruk eller markexploatering.

Naturvårdsverket har tagit del av bolagets argumentation att utvinningen av koppar i Liikavaara skulle vara ett sådant tvingande skäl för dispens som bedöms ha ett allt överskuggande allmänintresse. Naturvårdsverket vill därför erinra om att en sådan dispensförutsättning ska tolkas restriktivt och kraven på det överskuggande allmänintresset måste sättas högt (MÖD 2015:3). Det är vidare viktigt att skilja argument om dagbrottet från argument som rör den sedan tidigare tillståndsgivna verksamheten i Aitikgruvan. Vad gäller beaktande av nya arbetstillfällen framgår av MÖD 2015:3 att även tillkomst av cirka 300 nya arbetstillfällen inte var tillräckligt för att en verksamhet skulle bedömas vara av sådan påtaglig vikt att tvingande skäl som har ett allt överskuggande allmänintresse kan anses föreligga. I MÖD 2015:3 redogörs även för ärendet rörande kolgruvan Prosper Haniel i Tyskland. Enligt Naturvårdsverket är nyetablering av dagbrottet en annan typ av situation än den rörande kolgruvan Prosper Haniel i Tyskland, bland annat eftersom det där rörde förlust av arbetstillfällen vid nedläggning av en kolgruva.

Bolaget har framfört att koppar behövs för att elektrifiera samhället och för framtidens energiomställning. Såvitt Naturvårdsverket erfar stöder inte gemenskapsrättslig eller nationell praxis hittills bolagets bedömning att brytning av koppar i Liikavaara är ett tvingande skäl med ett allt överskuggande allmänintresse.

Råvarors kommande användningsområde är enligt Naturvårdsverkets erfarenhet sällan reglerat i tillståndsmål. Det beror bland annat på råvaruproducenters begräns-

ade möjlighet att ha rådighet över råvarans slutliga användningsområde och tillståndsmyndighetens begränsade möjlighet att föreskriva villkor om det. Enligt Naturvårdsverket gäller det även för den här koppars framtida användning. Jämförelsevis har Mark- och miljööverdomstolen nekat artskyddsdispens för utvinning av mineralet kaolin och bedömt att det inte var ett sådant tvingande skäl som har ett allt överskuggande samhällsintresse.

Det är oklart på vilket sätt bolaget nu menar att utvinningen av koppar är ett tvingande och allt överskuggande allmänt intresse. Koppar finns inte med på EU:s förteckning över råvaror av avgörande betydelse för år 2020. De råvaror som är ekonomiskt viktigast och som har hög försörjningsrisk benämner EU-kommissionen som råvaror av avgörande betydelse. Istället konstateras att Europa har en lång tradition av gruv- och utvinningsverksamhet och är välförsett med bland annat vissa basmetaller såsom koppar.

Bolagets redogörelse för fyndigheten i Aitikdagbrottet bör som ovan konstaterats inte beaktas vid bedömningen av dispensskälen för Liikavaaradagbrottet. Naturvårdsverket finner det därför oklart varför bolaget lyfter fram att fyndigheten tillför rikare malm till Aitikgruvan under en period när halterna i Aitikdagbrottet är lägre (aktbilaga 290, punkt 21). Naturvårdsverket har dessutom uppfattat från bolagets olika underlag att kopparhalterna i malmerna i Liikavaara och Aitik är av samma storleksordning.

I ansökan inför tillståndet för Aitikgruvan från 2014 angavs att malmens kopparhalt var låg, ca 0,24 procent. För malmen från Liikavaara anger bolaget att kopparhalten kommer att vara 0,26 procent (aktbilaga 290, punkt 21). Trots denna halt anger bolaget att malm från Liikavaara är av stor betydelse för Aitik som helhet eftersom den tillför rikare malm under en period när halterna i Aitikdagbrottet är lägre. Vid ett samråd den 25 februari 2021 presenterade bolaget sina planer på att ansöka om ett nytt grundtillstånd för Aitikgruvan, inklusive Liikavaara. Under perioden 2021–2046 beräknar bolaget att bryta totalt cirka 1200 miljoner ton malm. Den malm som anges komma från dagbrottet i Liikavaara utgör 58 miljoner ton, eller endast ca 5 procent, under denna tidsperiod. Vad gäller beaktande av riksintresset för mineralutvinning vill Naturvårdsverket påtala att det även är noterbart att Mark- och miljööverdomstolen har bedömt att brytning av kaolinråvara inte var ett allt överskuggande allmänintresse trots att fyndigheten var utpekad som ett riksintresse för mineralförsörjningen.

Länsstyrelsen i Norrbottens län

Länsstyrelsen har i yttranden sammanfattningsvis anfört följande.

Hushållning med mark- och vatten (3 och 4 kap. miljöbalken)

Påverkade mark- och vattenområden

Länsstyrelsen bedömer att den sökta verksamheten planeras bli lokaliserad helt eller delvis i ett sådant mark- och vattenområde som är av betydelse dels för rennäringen enligt 3 kap. 5 § miljöbalken, dels innehåller det värdefulla ämnen eller mineral i enlighet med 3 kap. 7 § samma balk. Den sökta verksamheten planeras även att

lokaliseras inom ett sådant område som är av riksintresse för kommunikationer (väg E10) i enlighet med 3 kap. 8 § miljöbalken, samtidigt som det tycks beröra riksintresseområdet för flygverksamhet vid Gällivare flygplats, både befintlig och fortsättningsvis planerad sådan (eventuell förlängning av landningsbana med tillhörande hinderfrihet).

Länsstyrelsen bedömer att den sökta verksamheten både i sig och tillsammans med den befintliga verksamheten vid Aitikgruvan är belägen i direkt anslutning till och kommer att påverka ett sådant mark- och vattenområde som är särskilt känsligt från ekologisk synpunkt och i övrigt har betydelse från allmän synpunkt på grund av dess naturvärden m.m. i enlighet med 3 kap. 3 och 6 §§ miljöbalken (Natura 2000-området Torne- och Kalix älvsystem).

Av 3 kap. 3, 5, 6, 7 och 8 §§ miljöbalken framgår att mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt, respektive har betydelse för rennäringen, hyser naturvärden, värdefulla ämnen och mineral och/eller är särskilt lämpliga för kommunikationer, ska samtliga skyddas mot åtgärder som antingen kan påtagligt skada naturmiljön, näringarnas bedrivande, eller åtgärder som kan påtagligt försvåra utvinningen, respektive försvåra nyttjandet av kommunikationer.

Vidare framgår av 3 kap. 10 § miljöbalken att ett område enligt 5-8 §§ om det är av riksintresse för flera oförenliga ändamål, ska ges företräde åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt.

Avvägning 3 och 4 kap. miljöbalken

Länsstyrelsen vidhåller bedömningen att den sökta verksamheten vid Liikavaara, träffar ovan nämnda skyddade områden som är av både allmänt intresse och särskilt riksintresse med tillhörande rekvisit för flera oförenliga ändamål enligt 3 kap. 10 § miljöbalken. Det är även fråga om att inverkan av den sökta verksamheten nu får anses nå upp till den nivå som kan bedömas vara oförenlig med vissa utpekade riksintressen. Detta gäller såvitt nu kan bedömas i fråga om kommunikationer och rennäring. Frågan om påverkan ur ekologisk synpunkt och på naturmiljön kopplar primärt till Natura 2000-frågan.

Länsstyrelsen vidhåller således bedömningen att det för närvarande, på föreliggande underlag i målet, är svårt att se eller ens möjligt att genom villkor, föreskrifter eller försiktighetsmått förena de stridiga intressena utan att något av de motstående intressen påtagligt påverkas. Därför bedömer länsstyrelsen att frågan om oförenliga intressen måste bedömas enligt 3 kap. 10 § miljöbalken. Länsstyrelsen delar för närvarande inte bolagets redovisade bedömning i sak i fråga om tillåtlighet enligt 3 och 4 kap. miljöbalken.

Eftersom ett tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken, så kallat Natura 2000-tillstånd, inte har lämnats för den sökta ändringen och länsstyrelsen bedömer att ändringen inte heller omfattas av bolagets nu gällande Natura 2000-tillstånd, bedömer länsstyrelsen för närvarande att tillåtligheten enligt 4 kap. 8 § miljöbalken inte är uppfylld. Därutöver bedömer länsstyrelsen att det för närvarande inte finns

ett tillräckligt underlag i frågan för att möjliggöra en bedömning av om ett sådant Natura 2000-tillstånd kan komma ifråga och/eller vara möjligt att förena med villkor om begränsningsvärden för utsläpp till vatten och/eller föreskrifter om försiktighetsmått i övrigt. Därför bedömer länsstyrelsen för närvarande att tillåtligheten enligt 4 kap. 8 § miljöbalken inte heller är uppfylld. Länsstyrelsen delar nu således inte bolagets bedömning av frågan om tillåtlighet enligt detta lagrum.

Länsstyrelsen bedömer för närvarande att vad bolaget hittills har redovisat om att den planerade verksamheten vid Liikavaara, inte utgör det ändamål, alternativt inte i tillräcklig utsträckning, som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt enligt 3 kap. 10 § miljöbalken. Eftersom det nu föreligger icke obetydliga oklarheter i fråga om den sökta verksamhetens påverkan på riksintresset kommunikationer, samtidigt som myndigheten bedömer att bolaget har redovisat både otydliga, alternativt otillräckliga åtgärder till skydd för riksintresset rennäring bedömer länsstyrelsen för närvarande att det inte är möjligt att genom villkor och förslag till försiktighetsmått förena intresset av att bryta fyndigheten och rennäring. Företräde enligt 3 kap.1 § miljöbalken bör därför tillsvidare ges till förmån för de riksintressen som nu föreligger och verkar i anslutning till den sökta koncessionen. Länsstyrelsen motsätter sig därför tillstånd såvitt avser tillämpningen av 3 och 4 kap. miljöbalken.

Kommunikationer enligt 3 kap. 8 § miljöbalken

Eftersom den sökta verksamheten vid Liikavaara kommer att påverka riksintresset kommunikationer, inte bara genom den befintliga vägsträckningen för väg E10, utan även genom den planerade omdragningen på ett för närvarande oklart sätt då den nya sträckningen i nuläget inte ens är fastställd med uppgifter både om var vägen ska dras genom en fastställd vägplan och när den befintliga vägen ska sluta användas (indragen vägrätt) till förmån för när den nya vägen kan börja användas, kan det inte uteslutas att den sökta verksamheten kan påtagligt skada eller försvåra nyttjandet av riksintresset kommunikationer, väg E10.

Genom att den befintliga vägsträckningen för väg E10 planeras att flyttas och dras om, kan den åtgärden i sig genom en i alla avseenden tillräcklig omdragning/avstånd och utformning, visserligen möjliggöra att intresset att bryta fyndigheten inom riksintresset värdefulla ämnen kan förenas med riksintresset kommunikationer, omdragning av väg E10.

Det kan emellertid inte nu uteslutas att den planerade omdragningen av väg E10:s sträckning och utformning i övrigt, i sig kan komma att påtagligt skadas eller nyttjandet försvåras som en konsekvens av den sökta verksamheten, exempelvis om vägen dras för nära den sökta verksamheten samtidigt som vägen tidvis måste stängas av vid sprängning. Likaså om den nya omdragna vägen inte står färdig innan den sökta verksamheten påbörjas. Det kan således nu inte bedömas om de planer som finns för väg E10:s omdragning och avstängning som en konsekvens av den sökta verksamheten i tillräcklig utsträckning tillgodoser riksintresset kommunikationer.

Länsstyrelsen bedömer således att bolaget inte har visat vilka åtgärder, alternativt inte tillräckligt konkreta och tydliga åtgärder (hur och var) som bolaget avser vidta och när, som i tillräcklig utsträckning tillgodoser riksintresset kommunikation, väg E10. Det är därför nu svårt eller ens möjligt att bedöma om bolagets förslag till villkor möjliggör att de stridiga intressena kan förenas utan att påtagligt skada eller försvåra utnyttjandet av både den befintliga och planerade omdragningen av väg E10.

I fråga om den sökta verksamhetens påverkan och effekter på flyghinderytor och flygprocedurer, uppfattar länsstyrelsen att bolaget inte har anfört något ytterligare i sak som skulle föranleda länsstyrelsen att ändra uppfattning. Länsstyrelsen anser att det inte är tillräckligt vad bolaget har anfört om att utredningar pågår avseende flyghinderytor och flygprocedurer, samtidigt som det påstår att den sökta verksamheten inte inkräktar på hinderytor eller utgör någon operativ begränsning för flygplatsen. Länsstyrelsen anser att detta behöver klargöras utgåendes från både nuläget och för framtiden, däribland för en eventuell förlängning av landningsbanan vid flygplatsen. Möjligheten att vid behov kunna förlänga landningsbanan vid Gällivare flygplats får enligt länsstyrelsens bedömning inte riskera att äventyras i något relevant avseende som en konsekvens av den sökta verksamheten vid Liika-vaara under de åtta år som den avses brytas.

Länsstyrelsen kan för närvarande inte utesluta att den planerade verksamheten antingen kan påtagligt försvåra utnyttjandet av Gällivare flygplats genom påverkan på befintliga flyghinderytor eller procedurer, eller försvåra tillkomsten av en förlängning av landningsbanan vid Gällivare flygplats.

Gällivare flygplats ingår i det nationella nätverket av beredskapsflygplatser för samhällsviktiga transporter. Det är därför viktigt att det i förevarande mål kan visas hur det är säkerställt att den sökta verksamheten kommer att påverka influensområdet för flyghinder i alla relevanta avseenden. Det kan nu inte uteslutas att en förändring av flyghinderytor eller procedurer kan innebära att exempelvis flygplan som ska utföra akuta eller av annat skäl prioriterade sjuktransporter, räddningsinsatser, uppdrag av betydelse för krisberedskap eller annan samhällsviktig verksamhet nu och i framtiden påverkas menligt och/eller inte obehindrat klarar av att kunna starta och landa från Gällivare.

Länsstyrelsen kan inte avstå från skyldigheten att bevaka och tillvarata allmänna intresset och riksintressen när så behövs, i detta fall för kommunikation avseende flygfrågor som den sökta verksamheten kan påverka, till förmån för oklara civilrättsliga samverkansavtal i frågan mellan Gällivare kommun och bolaget. Bolaget bör klargöra vad ett sådant avtal avser i syfte att länsstyrelsen ska kunna bedöma om det är av betydelse för länsstyrelsens skyldighet att bevaka och tillvarata det allmänna intresset och riksintresset kommunikation.

Länsstyrelsen kan nu inte bedöma huruvida det kan finnas möjlighet att genom åtgärder, villkor eller föreskrifter förena de motstående intressena av att både bryta fyndigheten inom riksintresset värdefulla ämnen och material med riksintresset kommunikation, flyghinderytor och/eller procedurer.

Rennäring

Eftersom den sökta verksamheten vid Liikavaara även kommer att påverka riksintresset rennäring, inte bara genom den sökta verksamheten som sådan både direkt och indirekt, utan även genom att verksamheten därutöver påkallar en omdragning av väg E10, vilken i sin tur medför ytterligare påverkan på riksintresset, bedömer länsstyrelsen för närvarande att den sökta verksamheten kan påtagligt skada eller försvåra nyttjandet av riksintresset rennäring.

Länsstyrelsen bygger denna bedömning på att det nu i vart fall är möjligt att bedöma den sökta verksamhetens påverkan och effekter på rennäringsområdet i sig. Däremot bedömer länsstyrelsen med beaktande av det pågående utredningsarbetet avseende omdragning av väg E10, att det nu inte är möjligt att bedöma den sökta verksamhetens vid Liikavaara sammantagna påverkan, inklusive vägdragningen, på riksintresset rennäring i området. Även om sådana uppgifter om påverkan och effekter nu inte finns redovisade i målet, anser länsstyrelsen att de är av betydelse för bedömningen i frågan i förevarande mål. Länsstyrelsen har uppfattat att uppgifterna sannolikt kommer att redovisas i den kommande miljökonsekvensbeskrivningen avseende väg E 10 och i vägplan.

Länsstyrelsen utesluter för närvarande inte att det kan finnas möjlighet att förena de motstående intressena av att både bryta fyndigheten inom riksintresset värdefulla ämnen och material, med bevarandet och bedrivandet av riksintresset rennäring.

Länsstyrelsen bedömer nu emellertid att bolaget inte har redovisat vilka åtgärder, alternativt inte tillräckligt konkreta och tydliga åtgärder (hur och var) som både kan vidtas och som bolaget avser vidta, samt med uppgift om när, som i tillräcklig utsträckning tillgodoser riksintresset rennäring. Detta är även av betydelse för att möjliggöra en bedömning av om intresset av att bryta fyndigheten kan förenas med riksintresset rennäring utan att påtagligt försvåra dess bedrivande.

Natura 2000

Av 3 kap. 10 § sista stycket miljöbalken framgår att beslut med stöd av första stycket får inte strida mot bestämmelserna i 4 kap. miljöbalken. Vidare framgår av 4 kap. 8 § miljöbalken att en användning av mark och vatten som kan påverka ett naturområde som har förtecknats enligt 7 kap. 27 § första stycket 1 eller 2 och som omfattar verksamheter eller åtgärder som kräver tillstånd enligt 7 kap. 28 a § får komma till stånd endast om ett sådant tillstånd har lämnats.

Även om bolaget har framställt tilläggsyrkande om tillstånd enligt 7 kap. 28 a och 28 b §§ miljöbalken (Natura 2000-prövning), bedömer länsstyrelsen att bolaget inte har visat, alternativt inte i tillräcklig utsträckning, hur det genom åtgärder och/eller villkor med föreskrifter om begränsningsvärden avseende utsläpp till berörda vatten, avser att säkerställa att skada eller betydande störningar på livsmiljöer och arter i området hindras eller uppkommer. Detta gäller framförallt efter stängning och avslutning av verksamheten vid Liikavaara i samband med bräddning av förorenat dränagevatten. Se länsstyrelsens ytterligare kommentarer till denna fråga nedan kopplat till frågan om prövning enligt 9 kap. miljöbalken.

Vid en prövning av om tillstånd enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken kan ges, ska tillståndsmyndigheten göra en samlad bedömning som är fullständig, exakt och slutlig. Det betyder att miljökonsekvensbeskrivningen måste innehålla en utredning som möjliggör en sådan bedömning. Ett Natura 2000-tillstånd förutsätter vidare att tillståndsmyndigheten kan väga in verksamhetens alla aspekter och samlat pröva återverkningarna på det skyddade området (se NJA 2013 s. 613, p. 13). Underlaget måste enligt praxis även ge tillståndsmyndigheten förutsättningar att föreskriva de villkor som behövs för att hindra att skada eller betydande störningar uppkommer på livsmiljöer och arter i området.

Av 7 kap. 28 b § framgår även att tillstånd enligt 28 a § får lämnas endast om verksamheten eller åtgärden ensam eller tillsammans med andra pågående eller planerade verksamheter eller åtgärder inte 1. kan skada den livsmiljö eller de livsmiljöer i området som avses skyddas.

Med ledning av den redovisning i fråga om påverkan och effekter på det berörda Natura 2000-området som bolaget hittills har redovisat i förevarande mål bedömer länsstyrelsen att det för närvarande är svårt, eller ens möjligt att företa en sådan samlad bedömning och därigenom väga in verksamhetens alla aspekter och samlat pröva återverkningarna på det skyddade området. Länsstyrelsen bedömer att bolagets redovisning nu är för snävt avgränsad.

Länsstyrelsen uppfattar att bolaget inte har redovisat en tillräcklig beskrivning både av vilken osäkerhet som föreligger i bolagets beräkningar och bedömningar av och den största påverkan och effekter från utsläpp till vatten av den sökta verksamheten vid Liikavaara i sig och tillsammans med motsvarande för den befintliga verksamheten vid Aitikgruvan. Det är således fråga om behov av att få en tillräckligt tydlig och transparent bild av utsläppen i berörda vattenförekomster och det skyddade Naturaområdet både för Liikavaaraverksamheten, inte bara under drift, utan även efter avslut och stängning, i kombination med motsvarande för Aitikgruvan. Detta gäller över hela den tidsperiod som båda dessa verksamheter påverkar nämnda mark- och vattenområden. Länsstyrelsen bedömer att det i sammanhanget är av betydelse att frågan om slutliga villkor för stängning och avslut av Aitikgruvans utvinningsavfallsanläggningar för potentiellt syrabildande gruvavfall, till vilka motsvarande utvinningsavfall från Liikavaara planeras tillföras, inte har fastställda slutliga villkor. Mark- och miljööverdomstolen har genom dom den 28 november 2019, mål nr M 5798-18, återförvisat denna fråga till mark- och miljödomstolen. Denna fråga är även av betydelse för bedömningen av vad som föreskrivs genom förordningen (2013:319) om utvinningsavfall om innehållet i avfallsplaner och ställandet av ekonomisk säkerhet.

Mot bakgrund av det ovan nämnda motsätter sig länsstyrelsen för närvarande bolagets yrkande om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken (Natura 2000-tillstånd för den sökta verksamheten).

För det fall att bolaget efter det att ett tillräckligt underlag i Natura 2000-frågan föreligger och det skulle visa sig att bolaget alltjämt inte har lämnat förslag till relevanta åtgärder och/eller förslag till villkor avseende begränsningsvärden för

utsläpp av ämnen till berörda vattenförekomster och för det skyddade området, är länsstyrelsen berett att inkomma med egna sådana. Det finns nu emellertid inte ett tillräckligt underlag i saken.

Samhällsekonomiska konsekvenser

Vad i övrigt beträffar tillämpningen av 3 och 4 kap miljöbalken, framgår av förarbetena i fråga om hushållning med mark- och vatten, att bestämmelserna ska kunna utgöra ett instrument för samlade bedömningar i samhällsplaneringen för en hållbar utveckling där mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt god hushållning tryggas. I en sådan god hushållning finns bland annat krav på lämplig råvaruförsörjning och samhällsbyggande. I en god hushållning ligger även att disponera resurserna och att utforma nödvändiga ingrepp med hänsyn till människornas behov och att mångformigheten i natur och kulturmiljön bevaras. Beslut om användningen av naturresurserna innebär enligt förarbetena att det i många fall måste göras avvägningar mellan motstridiga intressen såsom ekologiska, sociala och samhällsekonomiska synpunkter. Den samhällsekonomiska värderingen bör bland annat företas med utgångspunkten i målen för den ekonomiska politiken, vilket innebär att effekterna på sysselsättningen och den ekonomiska tillväxten ska tillmätas stor betydelse.

Länsstyrelsen bedömer alltså att den sökta verksamheten vid Liikavaara, i kombination med befintlig verksamhet i Aitik, har en stor samhällsekonomisk betydelse sett utifrån ett enskilt kommunalt perspektiv och för regionen i helhet.

Länsstyrelsen har emellertid konstaterat att bolaget, trots länsstyrelsens begäran härom, inte har redovisat den sökta verksamhetens vid Liikavaara ur ett samhällsekonomiskt hänseende i jämförelse med den befintliga vid Aitikgruvan (0-alternativet). Allt i syfte att möjliggöra en bedömning i alla relevanta avseenden i frågan. Likaså vid tillämpningen av 3 kap. 1 och 10 §§ miljöbalken i fråga om vilket ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Bolaget har emellertid anfört att en redovisning för Liikavaara ur ett samhällsekonomiskt hänseende inte är relevant och inte kan lämnas. Detta eftersom Liikavaaradagbrottet kommer att ingå som en integrerad del i Aitikgruvans verksamhet och möjliggör att verksamheten som helhet optimeras.

En viktig utgångspunkt för att bedöma den sökta verksamheten och koncessionen Liikavaara K nr 2 för dagbrottsgruvan, med därtill hörande behov av mark för drifanläggningar, och dess samhällsekonomiska betydelse är att ju starkare motstående intressen som finns, desto betydelsefullare måste brytningsintresset vara för att en avvägning till förmån för brytningsintresset ska kunna göras.

Länsstyrelsen bygger sin bedömning i förevarande mål på det underlag som bolaget hittills har valt att redovisa i den nu aktuella frågan om samhällsekonomiska konsekvenser. Det är oklart om och i förekommande fall hur många arbetstillfällen med tillhörande skatteintäkter och vilka ur samhällsekonomiskt hänseende ytterligare aspekter som den till Aitikgruvan tillkommande Liikavaaraverksamheten kommer

att medföra under de åtta år som den planeras vara i drift. Vidare är det nu oklart vilka samhällsekonomiska aspekter som följer av att de till verksamheten befintliga byarna i vilka många människor alltjämt bor och driver småskalig verksamhet, måste tömmas och avvecklas. Detta samtidigt som betydande infrastruktur i detta fall riksintresset väg E10 också måste flyttas och andra ur samhällsekonomiskt hänseende icke obetydliga aspekter inte har belysts, såsom ekosystemtjänster m.m. Länsstyrelsen har även ställt sig frågande till om och i förekommande fall varför den sedan tidigare tillståndsgivna dagbrottsgruvan i direkt anslutning till Aitikdagbrottet Salmijärvi som inte är utbruten, inte kan fylla samma optimeringssyfte som det nu aktuella Liikavaara. Detta samtidigt som den befintliga verksamheten vid Aitik av bolaget för närvarande bedöms kunna drivas fram till omkring 2045.

Länsstyrelsen bedömer för närvarande att det med hänsyn till de förhållandevis starka motstående intressen som finns, kan ifrågasättas om bolaget har visat tillräckliga samhällsekonomiska skäl för att den sökta verksamheten, koncessionsområdet Liikavaara K nr 2 för dagbrottsgruvan med därtill hörande behov av mark för drifanläggningar, utgör det ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt, framför riksintressena kommunikationer och rennärning.

Sociala konsekvenser

Av förarbetena till 3 och 4 kap. miljöbalken framgår att vid tillämpningen av frågan om avvägningar mellan motstridiga intressen ska förutom de samhällsekonomiska och ekologiska aspekterna, även social hänsyn beaktas.

Länsstyrelsen bedömer att bolagets befintliga verksamhet i Aitik, har en stor social betydelse sett ur ett välfärdsperspektiv utifrån ett enskilt kommunalt perspektiv och för regionen i helhet. Verksamheten ger arbetstillfällen och därigenom möjlighet till både försörjning och välfärd för många människor med sociala positiva aspekter.

Länsstyrelsen konstaterar emellertid av den i målet redovisade och därefter kompletterade Sociala konsekvensbeskrivningen, att den planerade verksamheten vid Liikavaara redan nu har medfört en tydlig negativ påverkan ur ett socialt perspektiv för jämförelsevis många människor boende i de till Aitik närmast belägna byarna Sakajärvi, Liikavaara, Laurajärvi och Keskijärvi. Detta såvitt länsstyrelsen kan bedöma i jämförelse med den sociala påverkan från den befintliga verksamheten vid Aitikgruvan (0-alternativet).

Resultaten av den sociala konsekvensbeskrivningen sammanfaller i flera relevanta avseenden med länsstyrelsens egna erfarenheter i egenskap av tillsynsmyndighet i fråga om hur många människor som både bor och vistas i byarna Sakajärvi, Liikavaara, Laurajärvi och Keskijärvi, upplever sin nuvarande sociala situation kopplad till den sökta verksamheten vid Liikavaara.

Det är i hög grad fråga om ett antal olika relevanta påtagligt negativa sociala aspekter kopplade till människors boende- och livsmiljö (levnadsförhållanden). Förhållandevis många både fast kvarvarande boende människor och fritidsboende i nämnda byar har vänt sig direkt till länsstyrelsen och informerat både om den,

såsom länsstyrelsen uppfattar, vanmakt, oro och psykiska påverkan över sin ovissa boende och livssituation som den befintliga verksamheten i Aitik medför och i synnerhet i kombination med den planerade Liikavaaraverksamheten. Detta framförallt genom den så kallade inlösen process som bolaget har påbörjat sedan något år tillbaka.

Länsstyrelsen bedömer att den sökta verksamheten även framledes kommer att påverka många människor i nämnda byar på ett påtagligt socialt negativt sätt. Detta bland annat genom betydande osäkerhet och ovisshet över tid om vilka boende- och levnadsbetingelser med åtföljande konsekvenser ur sociala sammanhang (hem-trevnad, granngemenskap, fri- och rörlighet till grannskap och egna marker). Länsstyrelsen bedömer även att det föreligger beaktansvärd oro för att den sökta verksamheten har satt den fria efterfrågemarknaden på fastigheter mer eller mindre ur spel, med åtföljande fastighetsekonomiska inläsningseffekter som endast bolaget i praktiken kan råda över.

Länsstyrelsen bedömer därför att det nu kan ifrågasättas om användningen av mark, vatten och den fysiska miljön i övrigt genom den sökta verksamheten vid Liikavaara, även används så att en från social synpunkt långsiktigt hushållning tryggas, såvitt avser människor boende i närmast belägna byar.

Länsstyrelsen bedömer att bolaget i hög grad kan både råda över den ovan beskrivna olösta situationen och undanröja de stridiga intressen som föreligger i frågan. Länsstyrelsen konstaterar emellertid att den nu aktuella situationen alltjämt råder och uppfattar därigenom att bolaget inte har vidtagit tillräckliga åtgärder för att lösa situationen. Länsstyrelsen uppfattar inte att miljöbalken genom dess krav på långtgående hänsynstagande ska tillämpas på ett sådant sätt. Därför bedömer länsstyrelsen för närvarande såsom en del i den sammantagna bedömningen – utgåendes från befintligt underlag i förevarande mål – att det nu kan ifrågasättas om bolaget har visat tillräckliga skäl för att den sökta verksamheten, koncessionsområdet Liikavaara K nr 2. Det är således fråga om den sökta verksamheten ur ett socialt perspektiv närmast verksamheten utgör det ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. Denna bedömning utgår nu primärt ifrån beaktandet av de sociala konsekvenser som hittills har framkommit för många människor (dock inte alla) som bor och vistas i de till Liikavaaraverksamheten närmast belägna byarna Liikavaara, Sakajärvi, Laurajärvi och Keskijärvi.

Vad bolaget nu har anfört och vill säga i fråga om inlösen, däribland att bolaget har lämnat in en ansökan om markanvisning till Bergsstaten, uppfattar länsstyrelsen som oklart. Av 9 kap. 1 § minerallagen framgår att vid en sådan förrättning bestäms den mark inom koncessionsområdet som koncessionshavaren får ta i anspråk för bearbetning av mineralfyndighet. Att detta instrument skulle användas för inlösen av fastigheter som drabbas av miljöpåverkan av olika slag uppfattar länsstyrelsen inte avses.

Länsstyrelsen bedömer att det inte är rimligt att de eventuella samhällsekonomiska aspekter och sociala aspekter i övrigt som den sökta verksamheten kan komma att

medföra under den förhållandevis korta tidsperiod som brytningen ska bedrivas (åtta år) ska ske på bekostnad inte bara av den hittills redovisade ekologiska påverkan, utan även med hänsyn till den socialt negativa påverkan för kvarvarade människor i nämnda byar.

Miljöprövning (9 kap. 6 § miljöbalken) – tillåtlighet och tillstånd

Bolagets yttrande

I likhet med vad länsstyrelsen har anfört ovan i fråga om 3 och 4 kap. miljöbalken uppfattar länsstyrelsen av bolagets senaste yttrande i målet i flera frågor som är av betydelse för att bedöma den sökta verksamhetens i Liikavaara tillåtlighet och/eller i övrigt i tillståndsfrågan, att det inte har framkommit något nytt i sak som skulle föranleda länsstyrelsen att i nuläget ändra uppfattning. Länsstyrelsen vidhåller i allt väsentligt vad myndigheten tidigare har anfört.

Inställning – ändringstillstånd

Länsstyrelsen uppfattar för närvarande att bolaget inte har redovisat tillräckliga åtgärder, villkor och försiktighetsmått till skydd för människors hälsa och miljön som den sökta verksamheten kan komma att ge upphov till tillsammans med den befintliga verksamheten vid Aitikgruvan. De åtgärder, villkor och försiktighetsmått som bolaget har föreslagit bedömer länsstyrelsen för närvarande inte är tillräckliga för kunna lämna yrkat tillstånd med tillhörande villkor. Länsstyrelsen motsätter sig därför bifall till bolagets ansökan och yrkar avslag.

Tillåtlighet - boende- och livsmiljö

En central utgångspunkt för bedömningen av den tillståndspliktiga miljöfarliga verksamhet som omfattas av förevarande ansökan är alltjämt bedömningen av frågan om tillåtligheten enligt 2 kap. miljöbalken (möjligheten att utfärda tillstånd/ändringstillstånd och villkor för verksamheten).

Denna bedömning har sin grund i frågan om verksamheten kan bedrivas i sin helhet på ett ändamålsenligt sätt utan att olägenheter och störningar av väsentlig betydelse för människors hälsa och miljön kan komma att uppstå. Detta inbegriper hänsyn tagen till sådana skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått som kan krävas enligt miljöbalken. Om verksamheten kan befinnas tillåtlig bör det vara möjligt att meddela tillstånd med tillhörande villkor enligt miljöbalken.

Länsstyrelsen bedömer nu att effekterna av den sökta verksamheten vid Liikavaara kan ifrågasättas vara tillåtlig med avseende på människors sammantagna boende- och livsmiljö vid de närmast belägna byarna, Sakajärvi, Liikavaara, Laurajärvi och Keskijärvi. Även om ett antal bostäder har lösts in av bolaget och människor därigenom har avflyttat, konstaterar länsstyrelsen att det samtidigt och alltjämt är förhållandevis många människor som nu bor, vistas och verkar i berörda byar vars hus och fastigheter ännu inte lösts in av bolaget.

Länsstyrelsen bedömer i sak alltjämt att det framförallt är fråga om att den tidvis påtagliga damning som den sökta verksamheten vid Liikavaara sammantaget kan befaras bidra med, tillsammans med den tidvis mycket påtagliga damning som

redan förekommer vid Aitikgruvan, kan betraktas som olägenheter och störning av väsentlig betydelse för människors hälsa och miljön för de människor som bor i nämnda byar. Länsstyrelsen delar inte bolagets bedömning i denna fråga. Därutöver kan det nu ifrågasättas om den sammantagna störningsbilden som den till Aitikgruvan tillkommande verksamheten vid Liikavaara kan anses vara tillätlig och/eller därigenom möjlig att genom villkor förena med en långsiktigt godtagbar boende- och livsmiljö.

Det faktum att det nu bor människor i byarna, samtidigt som bolaget inte på ett tillräckligt övertygande och konkret sätt har visat hur det påtagligt kan begränsa uppkomst och spridning av damm och nedsmutsande partiklar från den sökta verksamheten, gör att länsstyrelsen nu har svårt att komma till någon annan slutsats. Länsstyrelsen bedömer att bolaget inte har visat vad det påstår att det endast är damning från sandmagasinet som står för damningsproblemen och att frågan inte har någon koppling till den sökta verksamheten.

Länsstyrelsens erfarenhet i egenskap av tillsynsmyndighet är även att det redan nu tidvis uppkommer spridning av damm och partiklar i sådan grad från gruvindustriområdet Aitik, att många människor boende i byarna tidvis utsätts för olägenheter av väsentlig betydelse. Det kan vara fråga om enstaka dygn till flera dygn med dålig sikt och påtagligt lättflyktigt stofnedfall på gårdar och utmarker. Länsstyrelsen har bilagt till detta yttrande inkomna bilder tagna över den befintliga verksamheten vid Aitik i syfte att ge en uppfattning om hur det redan nu tidvis kan se ut i fråga om damning. Länsstyrelsen har samtidigt uppfattat att bolaget vid sådana damningsituationer har visat sig inte kunnat vidta tillräckliga förebyggande och/eller avhjälpandeåtgärder i syfte att påtagligt begränsa olägenheterna. Bolaget har i förevarande mål nu inte visat att det kan begränsa uppkomst och spridning av damm i tillräcklig utsträckning. Det är därför en tillåtlighetsfråga.

Länsstyrelsen vidhåller att det inte heller kan uteslutas att den sökta verksamheten ger upphov till så kallade psykiska immissioner (oro för risker) hos människor som nu bor i byarna med hänsyn till den sammantagna påverkan på många människors hälsa-, boende- och livsmiljö. Sådana immissioner kan enligt tidigare uttalad praxis (Koncessionsnämnden för miljöskydd i beslut den 25 mars 1977, KN 36/77, även kallade Latexfallet) utgöra en självständig störningsform som ska beaktas. Efter miljöbalkens ikraftträdande har kraven på skydd och hänsyn till människors hälsa och miljön ökat ytterligare.

Tillämpning av 2 kap. miljöbalken

En för länsstyrelsen central utgångspunkt för bedömningen av den tillståndspliktiga miljöfarliga verksamhet som omfattas av förevarande ansökan har hittills varit och är alltså bedömningen av frågan om tillåtligheten enligt 2 kap. miljöbalken. Denna fråga berör primärt att effekterna av den sökta verksamheten vid Liikavaara kan ifrågasättas vara tillätlig med avseende på människors sammantagna boende- och livsmiljö vid de närmast belägna byarna, Sakajärvi, Liikavaara, Laurajärvi och Keskijärvi. Även om ett antal bostäder har lösts in av bolaget och människor därigenom har avflyttat, konstaterar länsstyrelsen att det samtidigt och alltså är för-

hållandevis många människor som nu bor, vistas och verkar i berörda byar vars hus och fastigheter ännu inte lösts in av bolaget.

Länsstyrelsen uppfattar av de konsoliderade yrkandena och villkorsförslagen som bolaget har redovisat att bolaget tycks göra gällande att vissa frågor som avser bedömning av tillåtlighet (3 och 4 kap. miljöbalken), däribland frågan om påverkan på riksintresset väg E10, på ett delvis oklart sätt ska företas till förmån för viss villkorsreglering (villkor 45).

Bolaget har härvidlag yrkat.

”Sprängning av berg i dagbrottet som kan påverka väg E10 får utföras först sedan vägplan för omledning av vägen har vunnit laga kraft samt den nya sträckningen av vägen har tagits i drift.”

Med detta menar länsstyrelsen att det för närvarande inte står klart när och var den tänkta nya dragningen av väg E10 ska företas. Länsstyrelsen har därigenom svårt att förstå saken på annat sätt än att bolaget menar att myndigheten nu ska ta ställning till och bedöma den sökta verksamhetens vid Liikavaaras tillåtlighet gentemot det utpekade riksintresset kommunikation (ny vägdragning) på ett högst oklart och närmast hypotetiskt sätt.

Länsstyrelsen har genom yttrande till Trafikverket i fråga om godkännande av miljökonsekvensbeskrivning av en redovisad vägkorridor endast bedömt påverkan på denna enda vägkorridor som sådan. Länsstyrelsen har således inte tagit ställning till huruvida den av Trafikverket enda redovisade vägkorridoren i alla relevanta avseenden är lämpligt lokaliserad i förhållande till den sökta verksamheten vid Liikavaara.

Länsstyrelsen har tidigare bland annat pekat på vikten av att möjliggöra en bedömning av huruvida den sökta verksamheten vid Liikavaara kan anses vara lokaliserad på tillräckligt skyddsavstånd till en planerad ny dragning av väg E10. Länsstyrelsen har härvidlag hänvisat till betydelsen av Boverkets allmänna råd, Bättre plats för arbete 1995:5. Dessa allmänna råd är direkt kopplade till tillämpningen av bestämmelser om allmänna intressen avseende miljö, hälsa och säkerhet i nuvarande 3 och 4 kap. miljöbalken (tidigare Naturresurslagen, NRL), samt PBL. Av regeringskansliets svar på formell underrättelse till EU-kommissionen framgår hur dessa råd avses tillämpas (domstolens aktbilaga 222).

Tillåtlighet - utsläpp till vatten

Frågan om tillåtlighet avseende utsläpp till vatten är både direkt och indirekt kopplad till frågan om Natura 2000-tillstånd. I likhet med vad länsstyrelsen har anfört i den frågan bedömer länsstyrelsen alltjämt att bolaget hittills inte har visat, alternativt inte i tillräcklig utsträckning, att den ekologiska och kemiska statusen i berörda ytvattenförekomster och Natura 2000-vatten inte kommer att försämrats till följd av den sökta verksamheten, enligt vad som följer av Havs- och Vattenmyndighetens föreskrift HVMFS 2019:25 (den konsoliderade utgåvan med alla ändringar). Länsstyrelsen grundar denna bedömning bland annat på att myndigheten inte bedömer att bolaget har redovisat en tillräcklig beskrivning av vilken osäkerhet som

föreligger i bolagets beräkningar och bedömningar av påverkan och effekter från utsläpp till vatten av den sökta verksamheten vid Liikavaara. Detta gäller både för Liikavara i sig, i kombination med Aitikgruvan under drift, men framförallt efter avslut och stängning. Till saken hör numera att frågan om slutliga villkor kopplat till åtgärder för Aitikgruvans stängning och efterbehandling ännu inte är avgjorda.

Denna fråga är relevant eftersom det så kallade icke-försämringskravet gäller inte endast under verksamhetens drift, utan även efter avslut och stängning, det vill säga under verksamhetens samtliga stadier. Vidare bedömer länsstyrelsen att bolaget på motsvarande sätt inte har visat, alternativt inte i tillräcklig utsträckning genom ansökningshandlingarna om och i förekommande fall hur miljö kvalitetsnormen god status ska uppnås och/eller bibehållas i berörda vattenförekomster.

Länsstyrelsen uppfattar även att det alltså inte är tillräckligt redovisat om den kvantitativa statusen i berörda vattenförekomster kommer att försämrats, däribland som en följd av att en inte obetydlig del av vattendraget Myllyjokis ytavrinningsområde tycks bortfalla till förmån för avrinning till Liikavaara dagbrott.

Detta betyder att länsstyrelsen nu inte har uppfattat att det av bolagets ansökningshandlingar framgår om bolaget kan bedriva den sökta verksamheten, respektive avsluta den (efter stängning), utan att försämra den ekologiska och kemiska ytvattenstatusen. Likaså har länsstyrelsen utgåendes från vad bolaget har redovisat i ansökningshandlingarna, inte uppfattat om den sökta verksamheten under drift, respektive efter stängning inverkar menligt på möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormen god status.

Tillåtlighet – artskydd och grundvattenpåverkan

Länsstyrelsen har tidigare konstaterat att bolaget anser att förbuden i artskydds-förordningen inte inträder och att den sökta verksamheten därmed inte kräver någon dispens för samtliga skyddade arter. Bolaget har genom det senaste yttrandet anfört att den sökta verksamhetens påverkan på skyddade arter ska bedömas inom ramen för verksamhetens tillåtlighet.

Även om bolaget nu har redovisat ett kartmaterial över påträffade växtarter, bedömer länsstyrelsen att bolaget inte har lämnat en tillräcklig beskrivning av vilka arter som i något avseende kan komma att beröras och/eller påverkas negativt respektive inte av den planerade sökta verksamheten, allt i syfte att möjliggöra en bedömning av om och i förekommande fall någon eller några av arterna så långt möjligt kan skyddas genom åtgärder, föreskrifter om villkor eller försiktighetsmått. Frågan om påverkan gäller både direkt och indirekt, samt kumulativt. En del i lokaliseringsprövningen är även att bedöma hur de skyddade arterna påverkas utifrån relevanta fridlysningsbestämmelser i artskydds-förordningen. Länsstyrelsen har emellertid inte kunnat finna av det bilagda kartmaterialet var dubbelnycklarna har påträffats på våtmarksområdet söder om det planerade verksamhetsområdet (se bilaga B10 till miljökonsekvensbeskrivningen, s. 24) och som enligt utredningen kan drabbas av hydrologisk påverkan.

Vidare bedömer länsstyrelsen att bolaget inte har visat vad det påstår om att påverkan på, såsom länsstyrelsen uppfattar, samtliga av de berörda arternas bevarandestatus till följd av den planerade verksamheten är obetydlig och att dispens därför inte krävs. Bolaget har såvitt länsstyrelsen uppfattat endast redovisat grunderna för bedömningen av frågan om bevarandestatusen på lokal och regional nivå för vissa arter, dock inte alla som kan koma att beröras. Av bilaga B10 till miljökonsekvensbeskrivningen framgår att vissa arter på goda grunder sannolikt inte påverkas på lokal eller regional nivå, däribland för lummer. Däremot uppfattar länsstyrelsen att redovisade bedömningar av vissa andra arters bevarandestatus bygger på ett oklart underlag och snarare kan uppfattas som subjektivt.

Eftersom det genom bolagets geohydrologiska utredning framgår mycket begränsade uppgifter om förekomst av grundvattenförande kvartära jordavlagningar som sträcker sig inom och utanför det bedömda influensområdet, anser länsstyrelsen inte att bolaget har visat i tillräcklig utsträckning att omkringliggande våtmarker, däribland Vierikkojännkä helt eller delvis inte kan komma att torrläggas som en konsekvens av den sökta verksamheten. Det är viktiga uppgifter tillsammans med uppgifter om förekomsten av potentiellt grundvattenförande sprickzoner i berg för att möjliggöra en bedömning av risken för grundvattenpåverkan i sig, samt ifråga om påverkan på skyddade arter.

Länsstyrelsen konstaterar i sammanhanget att mark- och miljööverdomstolen genom domskälen till domen den 28 november 2019, mål nr M 5798-18 om att återförvisa frågan om slutliga villkor för efterbehandling till mark- och miljödomstolen, har bedömt att det finns brister i bolagets redovisning av den befintliga och framtida påverkan på grundvattensituationen vid Aitikgruvan.

Sametinget

Sametinget bedömer att de kumulativa effekterna som uppstår av redan befintliga verksamheter, klimatförändringar och rovdjurstryck tillsammans med en ny gruvetablering i Liikavara, får stora konsekvenser för berörd sameby och därmed påtagligt försvårar rennäringens bedrivande. Sametinget befarar att konsekvenserna för renskötseln och renskötarna är mer långtgående än vad bolaget redovisat i sin ansökan. Miljökonsekvensbeskrivningen är bristfällig och har bland annat inte belyst och tagit hänsyn till sociala och kulturella effekter av ansökt verksamhet tillräckligt och eventuella effekter på angränsande samebyar saknas. Effekterna av de av bolaget föreslagna skadelindrande och kompenserande åtgärderna är svåra att bedöma och därför anser Sametinget att samebyns möjligheter att fortsatt kunna bedriva traditionell naturbetesbaserad renskötsel inte har säkerställts.

Sametinget vill påminna om att statliga myndigheter har en skyldighet att främja det samiska folkets möjligheter att behålla och utveckla allmänintresset rennäring. Det är dags att Sverige lever upp till de uppsatta mål och de internationella konventioner som skrivits under.

Sametinget bedömer att ansökt gruvverksamhet strider mot regeringens vision. Ett långsiktigt verktyg är Grön infrastruktur som är en väg till hållbar utveckling och får positiva effekter på flera sätt som ekologiskt, ekonomiskt och socialt. Same-

tinget saknar det långsiktiga tänket då gruvans livslängd beräknas till åtta år. Efter dessa år kvarstår permanenta sår i natur- och kulturlandskapet. Effekterna av en gruvbrytning kvarstår även långt efter det att brytningen upphör.

I Bolidens kommentar till Sametingets yttrande anger bolaget att den planerade verksamheten i Liikavaara kommer att påverka rennäringsen under en begränsad tid och därför inte försvårar dess bedrivande påtagligt i ett längre perspektiv. Sametinget ifrågasätter den bedömningen eftersom ett påtagligt försvårande kan uppstå på flera grunder. Det tydligaste exemplet är när ett skyddsvärt område inte längre går att nyttja. En sådan situation kan uppstå när en anläggning, t.ex. en gruva upprättas i området. Men det kan också vara indirekta effekter en åtgärd orsakar som exempelvis kan buller och andra typer av ljudstörningar medföra att ett område inte längre kan brukas trots att källan till störningarna inte är belägna inom närområdet. Likaså kan en väg mellan två värdefulla områden medföra att inget av dem kan användas då sambandet/flyttleden däremellan blir obrukbar. Mindre tydliga fall av påtagligt försvårande kan vara när ett område fortfarande kan nyttjas, men kräver merarbete eller merkostnader för att så ska kunna ske. Som exempel kan nämnas när en åtgärd kräver att uppförande av stängsel, mer bevakning eller transport av renhjordar måste ske. Här kan poängteras att påverkan som kan påtagligt försvåra även kan föreligga när en åtgärd genomförs utanför ett skyddsvärt område (dvs. områden som utpekats som riksintresse och områden som har betydelse). Detta eftersom det är åtgärdens konsekvenser för området som ska bedömas.

SGU

SGU instämmer i den beskrivning som bolaget gjort om riksintresset för värdefulla ämnen eller material enligt 3 kap. 7 § andra stycket miljöbalken. I övrigt hänvisas till tidigare yttranden i målet där SGU framfört att SGU inte har något att invända mot verksamheten.

Trafikverket

Trafikverket förutsätter att bolaget i samråd med Gällivare flygplats har säkerställt att verksamheten inte kommer att påverka influensområdet för flyghinder. Trafikverket och bolaget har tecknat avtal som reglerar åtaganden och finansiellt ansvar för planering och genomförande av flytt av E10 samt tillhörande lösning för vägvästängning och kontrollprogram.

Trafikverket har tagit del av bolagets svar enligt utskickade aktbilagor 173–179 och har inget att tillföra eller erinra mot i ärendets delar som berör Trafikverket.

Miljö-, bygg- och räddningsnämnden, Gällivare kommun

Nämnden har yttrat sig skriftligen under handläggningen samt vid huvudförhandlingen och har sammanfattningsvis anfört följande. Nämnden anser att det kan vara positivt med en fortsatt gruvnäring på eller i närhet av en plats som redan är exploaterad men det får samtidigt negativa konsekvenser för framförallt närboende, närmiljön och rennäringsen.

Nämnden är fortsatt kritiskt till en avstängning av E 10. Nämnden yrkar att frågan om inlösen ska vara löst, förslagsvis genom överenskommelse, innan tillståndet får tas i anspråk. Annars ser nämnden att närboendes livsmiljö kraftigt påverkas. Nämnden kommer också i yttrande till Trafikverket i vägplanen anföra att fastighetsfrågan bör vara löst samt att byggnation av den nya vägen ska invänta en dom som har vunnit laga kraft. För det fall att frågan om inlösen inte villkoras bör åtminstone krav ställas så att närboendes livsmiljö inte försämras ytterligare. Under förhandlingen har de störningar som närboende utsätts för idag framkommit.

Samverkansgruppen

Samverkansgruppen har yttrat sig skriftligen under handläggningen samt vid huvudförhandlingen och har sammanfattningsvis anfört följande.

I gruppen ingår fastighetsägare som under lång tid påverkats av verksamheten vid Aitikgruvan. I och med planerna på att utvidga gruvområdet kommer Bolidens verksamhet att påverka dem än mer. De kommer att tvingas bort från fastigheter och hem och förlora marker som ägts i generationer, likaså rekreationsområden. Konsekvenserna av ansökan i form av påverkan på boende, miljö, kommunikationer och rennäring sett till den korta drifttiden gör att de yrkar avslag på ansökan. Det är inte att hushålla med samhällets resurser att öppna dagbrottet. Påverkan är omfattande för de som drabbas.

Om tillstånd ändå meddelas finns behov av ett villkor gällande hur berörda fastighetsägare ska behandlas. Boliden har sagt att de ska ha genomfört inlösen i god tid, men det stämmer inte. Därför har de yrkat att inlösenfrågan regleras i ett villkor. Efter justering menar de att villkorsförslaget inte medför veto för någon enskild fastighetsägare. Skäl att bifalla förslaget finns eftersom att Boliden har för avsikt att lösa in alla, att drabbade fastighetsägare har för avsikt att sälja/flytta till likvärdig ersättningsfastighet, att det inte finns någon hälsosam och riskfri framtid för människor i Bolidens gruvors närhet och att utan det föreslagna villkoret har de drabbade fastighetsägarna ingenting att säga till om.

Samverkansgruppen har i samband med huvudförhandlingen redogjort för hur inlösenprocessen fortskridit rörande de kvarvarande fastigheter som de menar är berörda inklusive fastigheter med bara skogsmark. De har anfört att processen de senaste månaderna har snabbats på, men att detta inte är klart. Flera är dock mer nöjda med Bolidens agerande efter sommaren 2020 och ser det positivt med en dialog. De tycker att det är bra att Boliden har för avsikt att lösa in alla, men det betyder inte att det löser sig även om de har för avsikt att flytta till likvärdig fastighet. Det är inte tillräckligt tvingande att Boliden ska ”verka för” en flytt. De kan inte acceptera ett verkställighetsförordnande. Boliden kan inte få börja innan människor har flyttat.

Samverkansgruppen har även framfört följande synpunkter och villkorsförslag i övrigt.

Åtgärder mot damning

Gällande formuleringar under ”Utsläpp till luft” bör skärpas. Damningsåtgärderna har inte fungerat och om det öppnas ett nytt dagbrott samt klimatet förändras så bör villkoret preciseras. När de klagar på damning får de ofta svar att det är vädret som är orsak, eller att maskiner eller mätare är ur funktion.

Mätning av PM10 och PM2,5

Mätning bör ske även i Keskijärvi innan verksamheten startar. Att dygnsmedelvärdet på 50µg/m³ inte får överskridas mer än 35 dygn per år tycker de är för ofta.

De föreslår därför följande tillägg till villkor 4:

att innan verksamhet påbörjas i Liikavaaradagbrottet ska Boliden Mineral AB utföra mätningar av PM10 samt PM 2,5 i Laurajärvi och Keskijärvi. Mätningar skall påbörjas innan verksamheten startar samt pågå så länge det finns boende i byarna.
att dygnsmedelvärdet för PM 10 på 50 µg/m³ inte får överskridas mer än tio (10) dygn per år på mätplatserna.

Mätning bör också ske i Sakajärvi även om ingen bor där och det bör regleras.

Stoftnedfall

Samverkansgruppen föreslår tillägg i villkoren gällande nedfallande stoft:

att Boliden Mineral i samråd med tillsynsmyndigheten utökar mätpunkterna för nedfallande stoft, runt det nyttillkomna gruvområdet, och att mätningarna påbörjas innan den nya verksamheten startar för att få ett nollvärde att utgå ifrån. Placering sker i samråd med tillsynsmyndigheten.

Påverkan på grundvatten

Det är osäkert hur grundvattnet kommer att påverkas och eventuella kontroller. Boliden har sagt att de är villiga att kontrollera vattenkvaliteten men så har inte skett.

Stenkast, vibrationer och luftstöt vågor

Det är olämpligt att bo i Sakajärvi och även i Laurajärvi p.g.a. närheten till dagbrottet. Det är konstigt att dagbrottet i Liikavaara ska ha ett inhägnat säkerhetsområde, men att det befintliga Aitikdagbrottet inte behöver ha samma säkerhetsavstånd inhägnat. De känner stor oro för hur situationen kring väg E10 kommer att bli kring det planerade Liikavaaradagbrottet, främst gällande stenkast. De undrar vem som står kostnaden för reparationer och om de skyddsåtgärder som ska tas fram inte fungerar.

De föreslår ett villkor med följande text:

att innan brytning påbörjas ska väg E10 flyttas så att den är belägen på erforderligt säkerhetsavstånd som krävs för objekt med högt skyddsvärde.

Buller

Det är ständigt buller från Aitik. Boliden uppger att bullret i nya dagbrottet kommer att vara störst under uppstarten, och det känns oroande. Klagomål på bullersituationen besvaras ofta med att bullermätningar har utförts. De oroar sig för hur bullermiljön blir för de eventuellt kvarlämnade boende i Sakajärvi, eftersom de kommer bo mycket nära de nya gråbergstipparna. Det är orimligt att lämna kvar människor att bo i Sakajärvi. I Laurajärvi råder samma osäkerhet. Där kommer avståndet till gråbergstipparna bli längre, men närheten till dagbrottet större. Boliden föreslår att det gällande bullervillkoret ska vara oförändrat och fortsätta gälla för den tillkommande verksamheten i Liikavaara. De håller inte med och tycker att villkoret är otydligt. De önskar i vart fall begränsning till 40 dB nattetid på villkor 11. De funderar om tutningarna räknas in i ekvivalent ljudnivå.

Övrigt

Villkor rörande inlösen är av största vikt för alla berörda fastighetsägare, inte bara de som ligger inom riskområde för stenkast luftstöttsvågor och vibrationer. Det kan inte bara vara Boliden som bestämmer om en fastighet är berörd eller inte. Även om det inte föreligger risk för stenkast, buller m.m., finns det annat som påverkar. Att vara ägare till en fastighet som mot ens vilja hamnar utanför ett gruvområde är inte önskvärt. Många faktorer påverkar; värdet sjunker, möjligheten till försäljning blir mindre, byggnationer kan inte ske och man får inte längre bestämma vad man ska göra. Samverkansgruppen kan inte acceptera det som Boliden bestämt gällande de som äger fritidshusfastigheter. Att bara blir erbjuden ekonomisk ersättning med så kallad ”förhöjd värdering” är inte rätt. Det kan inte bara vara Boliden som avgör hur ett fritidshus ska ersättas. Vill fastighetsägaren ha en likvärdig ersättningsfastighet, till storlek och funktion, ska de kunna få det.

Boliden anger att det bara är påverkan från den befintliga gruvverksamheten i Aitik som innebär att det finns ett behov av att lösa in fastigheter i Sakajärvi. Det planerade dagbrottet i Liikavaara innebär inte någon påverkan på boendemiljön i Sakajärvi, enligt Boliden. Det är fel. Hela byns omgivning kommer att förändras till det sämre. Alla grannar i Liikavaara kommer att vara borta. Möjligheten att ta sig ut i skog och mark kommer att vara starkt begränsade. Under sprängningar i Aitik kommer människor vara instängda i byn eftersom enda vägen ut kommer att vara genom riskområde för stenkast. Liikavaaradagbrottet gör att det inte är förenligt med godtagbar boendemiljö i Sakajärvi. Även jaktmarker kommer att påverkas. Boliden påstår att tillgängligheten kommer att vara oförändrad, men hur det ska fungera i praktiken med grindar är höljt i dunkel. Tillgängligheten till de marker som hamnar ”bakom” gruvområdet är inte bara en fråga för jägare, utan för alla som använder området som rekreation.

Påverkan på människors psykosociala och socioekonomiska miljö har inte beskrivits tillräckligt. Endast efter påtryckningar från oss närboende genomfördes en socialkonsekvensutredning. Att människors miljö både psykiskt, socialt och ekonomiskt påverkas av Bolidens planerade utvidgning är uppenbart. Att varje dag under lång tid ständigt behöva svara på frågan om var och när de ska flytta etc. tär på psyket eftersom de inte styr över processen. Det sociala sammanhang som de har

haft i byarna Sakajärvi, Liikavaara och Laurajärvi har redan förstörts och är svårt att bygga upp igen efter en flytt, även om det kan vara lättare för dem som flyttat till Andra sidan där fler bybor finns.

Det mesta som berörs i ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen är saker som går att mäta objektivt på något sätt, men den möjligheten finns inte på samma sätt för närboende då det rör känslor och upplevelser. Det som beskrivs som ”konsekvenser för närboende” kan kanske ses som obetydligt om man ser på samhällsnivå men det är enorm påverkan för den enskilda människan som drabbas.

När det gäller Sakajärvi om boende ska finnas kvar så kommer det att bli en oro för framtiden om hur länge det är kvar till nästa inlösenprocess, inga grannar kvar, bristande samhällsservice, eventuell grundvattenpåverkan, begränsad rörelsefrihet, att bo instängslad och utan fastighetens värde kvar.

Ekonomisk säkerhet

De anser att föreslagen säkerhet är för låg.

Påverkan på naturmiljö, kulturmiljö och Natura 2000-område

De känner stor oro över att värdefulla ”öppna landskap” och betesmarker får raderas ut, utan att kompensation föreslås. De är tveksamma om beskriven påverkan på ovanliga fågelarter stämmer och om utlovade skyddsåtgärder kommer att vidtas. De är även oroliga rörande påverkan på Natura 2000-området, bl.a. de satsningar som görs på fisk och fiske som kan komma att motverkas av verksamheten. De undrar även om det som föreslås i kompensationsplanen verkligen kommer att fungera på lång sikt. Inget dagbrott i Liikavaara är det bästa beslutet på kort och lång sikt.

[REDACTED]

De önskar besked och förslag rörande tidplan för ersättning/inlösen av fastigheten [REDACTED]. Det saknas tydlighet i tidigare kontakter med Boliden. Det står i stort sett ingenting om hur ägare av mindre jordbruksfastigheter och småhusfastigheter/tomter utan byggnader ska ersättas. Dessa fastigheter påverkas negativt i likhet med fastigheter med bebyggelse. De blir i stort sett värdelösa i framtiden p.g.a. av Bolidens utökade verksamhet i Liikavaara, både under dess verksamhetsperiod och efter.

[REDACTED]

De motsätter sig ansökan eftersom det blir en stor negativ påverkan på närområdet och det är en kort brytningstid. Om tillstånd ges måste det finnas villkor rörande inlösen. De äger fastigheten [REDACTED] och vill ha en ersättningsfastighet som motsvarar den. Boliden har inte levt upp till sina löften och har värderat fastigheten för lågt. Värderingen har även varit felaktig. Det är svårt att få information från Boliden och de är inte konsekventa. Om de skulle bo kvar blir situationen så påverkad att ingen människa ska tvingas leva på det sättet. Vattenfrågan är även viktig för dem eftersom de har servitut på en brunn som ligger på grannens fast-

ighet, [REDACTED]. Situationen påverkar deras [REDACTED]. De ställer sig i övrigt bakom samverkansgruppens yttrande.

I samband med huvudförhandlingen inkom uppgift om att de tycker att lösningen är nära nu. Boliden har förvärvat en fastighet med befintligt hus i en annan kommun, dit de eventuellt kan acceptera att flytta. De tror att de kommer att kunna flytta sommaren 2021.

[REDACTED]
De äger fastigheten [REDACTED] som kommer att bli berörd av verksamheten. Fastigheten var tänkt att kunna utnyttjas av barn och barnbarn med närhet till centralort utan gruvindustrin runt omkring. Fastigheten kommer inte att kunna nyttjas som de har tänkt mitt i en gruvindustri om det planerade dagbrottet tillkommer. Omgivningen har redan påverkats genom att Boliden under många år köpt bebodda och obebodda fastigheter både i Liikavara, Sakajärvi och Laurajärvi. En del fastigheter har också rivits sedan de blivit inköpta. Alla dessa byar kommer att försvinna. Fastigheten är omöjlig att sälja och dessutom är det byggstopp inom området. De har inte blivit kontaktade av Boliden. En fastighet som inte ligger direkt inom det tilltänkta dagbrottet i Liikavara ska inte kunna lämnas olöst av Boliden. Fastighetsägarna måste få vara delaktiga i beslutet om man är berörd eller inte. De kräver att ersättningen ska vara likvärdig för bebodda och obebodda fastigheter.

I samband med huvudförhandlingen inkom uppgift om att bud och motbud har lämnats mellan ägarna och Boliden, men att frågan inte är löst ännu.

[REDACTED]
[REDACTED] har yttrat sig skriftligen under handläggningen samt vid huvudförhandlingen och har sammanfattningsvis anfört följande.

[REDACTED] kommer att tvingas bort från sin fastighet där hon bor i Sakajärvi, skogsfastigheten i Liikavaara [REDACTED] och rekreationsområden. Många grannar har redan "tvingats" flytta, och det påverkar hennes sociala liv. Det är orimligt att ett dagbrott med så kort driftstid ska få påverka så mycket. Det kommer att bli en betydande negativ, oåterkallelig påverkan på området. Byar kommer att försvinna och andra byar påverkas. Väg E10 kommer att behöva flyttas och stängas, rennäringen påverkas samt Natura 2000-området. Det blir en påtaglig miljö-påverkan. Om tillstånd ändå ges måste det villkoras rörande inlösen på yrkat sätt.

Damningssituationen från Aitik har blivit värre de senaste åren, även bullret. Hon vill att det mäts bättre. Detta kommer att förvärras med nytt gruvområde. Hon menar att ingen drabbat fastighetsägare ska lämnas kvar i gruvområdets närhet om de inte själva väljer det. Dialogen i inlösenfrågan med de närboende har inte fungerat och oftast är det hon som har fått "stöta på". Det blir inte fråga om en frivillig process när människor flyttar för att de inte orkar. Det stämmer inte när Boliden skriver att processen går bra. Hon fortsätter kämpa för sitt boende eller att få en ersättning som hon kan acceptera. Boliden har tidigare angett att hon kan bo

kvar eftersom hennes fastighet ligger tillräckligt långt ifrån verksamheten, men hon håller inte med. Hon vet att Boliden erbjuder mer än vad lagen kräver gällande expropriation, men lagen är inte anpassad för situationen. Hon har även för domstolen ingående beskrivit sin situation och hur det har påverkat hennes liv. Hon vill framhålla att värdefulla landsbygdsboende försvinner för alltid, även öppna marker och kulturlandskap försvinner. Hon ansluter sig även till samverkansgruppens yttrande.

I samband med huvudförhandlingen inkom uppgift om att Boliden har förvärvat en fastighet i en by i kommunen som kan diskuteras. Men innan hon har fått mycket konkreta och skriftliga svar på ett stort antal frågor kommer hon inte att kunna säga varken ja eller nej. I dagsläget är många frågor obesvarade, varför allt svävar i ovisshet. Att flytta sommaren 2021 är en utopi. En flytt är åtminstone ett år bort. Hoppet om en bra lösning på ersättningsboende finns kvar, men vägen dit är tung.

[REDACTED]

Hon äger fastigheten [REDACTED]. Den kommer att hamna inom det stängslade området. Boliden har inte kontaktat henne angående inlösen. Verksamheten i Aitik har redan påverkat fastigheten eftersom det är byggstopp i byn, annars hade hon kunnat bygga en stuga. Hon kan inte heller sälja p.g.a. byggstoppet. Hon ansluter sig även till samverkansgruppens yttrande.

[REDACTED]

Han bor i ett hus som ägs av hans sambo och de har inte fått svar på hur bostadsfrågan ska lösas. Boliden ändrar sig ofta och han får inte veta vad som gäller. Hans egen fastighet har blivit bortglömd. Boliden har inte hanterat fastighetsfrågan på ett bra sätt.

I samband med huvudförhandlingen inkom uppgift om att muntlig överenskommelse ingåtts och att han fått svar att Boliden godtar hans bud och försäljningsvillkor. Innan dess var han bortglömd i fyra år. Han är nöjd om de överenskomna villkoren uppfylls. Han kommer dock inte att skriva på för försäljning innan Boliden fått miljötillståndet beviljat.

[REDACTED]

[REDACTED] har yttrat sig skriftligen under handläggningen samt vid huvudförhandlingen och har sammanfattningsvis anfört följande.

Hon vill inte att Boliden ska få starta något dagbrott i Liikavaara. Om tillstånd ges ska inlösenfrågorna vara lösta. Hon ställer sig bakom allt som står i Samverkansgruppens yttrande. Hon vill även ha en begränsning av momentana ljudnivåer även dagtid p.g.a. djuskyddskäl. Hon menar att naturvärdena i området utmärker sig.

I samband med huvudförhandlingen inkom uppgift om att hon känner att lösningen är nära, dock inte klar. Boliden har förvärvat en fastighet i annan kommun. För att hon ska kunna flytta dit krävs en del reparationer m.m. och svar om hur allt ska

ordnas. Hon är nöjd med Bolidens agerande under sista halvåret. Dessförinnan under all kritik. Hon hoppas att hitta en lösning och flytta under sommaren 2021.

██████████ m.fl.

██████████ har yttrat sig skriftligen under handläggningen samt vid huvudförhandlingen och har sammanfattningsvis anfört följande.

Skälet till att de yrkar att ansökan ska avslås är att Boliden inte lyckats i sina föresatser att hitta lösningar för samtliga fastigheter. Det bor fortfarande kvar familjer i byn som påverkas i hög grad av den planerade verksamheten. Processen har inneburit en mycket stor psykisk påfrestning. Om tillstånd ändå ges så måste boende- och markfrågorna lösas.

Eftersom Boliden planerar att anlägga diken och andra vattenpåverkande anläggningar i närheten och på deras fastighet ██████████ är de oroliga att tillgången till vatten påverkas då deras brunn ligger på en kallkälla i krosszonen.

Att tidsplanen är att börja avbaning av massor för dagbrottet i deras direkta närhet barmarkssäsongen 2020 gör dem oroade med avseende på både buller och damm. Eftersom inlösen för fastigheten känns långt borta är det oroande med så stora störningar alldeles i närheten. Deras fastighetsfråga kommer inte vara klar inom den tidsramen. De ifrågasätter den planerade nya dragningen av väg E10 då den nya vägen hamnar väldigt nära dagbrottskanten. Det är oklart hur man planerar genomfartstrafiken. Det finns risk för skada på väg p.g.a. sprängsten. Det är oklart kring avstängning, säkerhet, information och alternativa vägar samt vad som händer om man måste borra djupare.

Dammingsproblematiken är till stor del väderberoende och de som närboende upplever att dammbekämpningen inte fungerar tillfredsställande. Vår och höst, då damningen är som störst, verkar Boliden ha stora problem med sin dammbekämpningsutrustning. Att de i nuvarande tillstånd får överstiga gränsvärdena för damning 35 dygn/år är för generöst.

När det gäller naturvärden och de markområden som kommer tas i anspråk så påverkar det hela livsmiljön för fåglar, bl.a. för rödlistade och skyddade fågelarter, vilket de menar är fel. Det öppna landskapet kommer att försvinna. Området är ett Natura 2000-område och att inte den planerade verksamheten i Liikavaara kommer påverka detta område ser de som osannolikt. Planerad brytningstid är kort men skadorna på mark och vatten är bestående.

De har även följande villkorsförslag.

De yrkar att anläggandet av nya transportvägar till dagbrottet inte får påverka de boendes tillgång för nyttjande av Sakajokivägen då den är viktig för deras rekreation.

De yrkar att Boliden blir ålagda att mäta PM10 och PM2,5 i Laurajärvi, Keskijärvi och Leipojärvi då dessa byar ligger i den förhärskande vindriktningen från dag-

brottet och att gränsvärden sätts för dessa områden. De anser också att det är viktigt att börja mätningarna snarast för att få ”nollvärden” att jämföra med. Mätpunkter ska sättas i samråd med tillsynsmyndigheten.

De yrkar att dygnsmedelvärdet för PM10 på $50\mu\text{g}/\text{m}^3$ inte får överstigas mer än tio (10) dygn/år på mätplatserna.

De yrkar att Boliden ska åläggas att planlägga och genomföra service på sin dammbekämpningsutrustning så att den är i fullgott skick i god tid före vår och höst, då damningen är som störst.

Det finns en oro för vad som händer om avbaning etc. påbörjas under tiden som de bor kvar.

I samband med huvudförhandlingen inkom uppgift om att muntliga diskussioner angående eventuella marker pågår och att förhandsbesked inväntas på en specifik plats. Eftersom markfrågan inte är löst känns det inte som om ett avtal om flytt är nära förestående. De upplever Bolidens agerande som att de har bristande intresse. Allt tar väldigt lång tid. De tror inte på flytt inom ett år.

BOLIDENS BEMÖTANDE

Domstolen sammanfattar i det följande vad Boliden har anfört i sina bemötanden i målet. Bolagets svar redovisas sakområdesvis eftersom flera remissinstanser haft liknande invändningar och frågor. De ytterligare tillägg och kommentarer Boliden framfört under huvudförhandlingen framgår i huvudsak av domskälen.

Ansökans avgränsning – ändringstillstånd

Boliden konstaterar att bolaget har en pågående tillståndsgiven verksamhet i Aitik. Genom att Boliden har valt att utforma ansökan så att den avser ändring av befintligt tillstånd, kan den planerade brytningen i Liikavaara prövas som en del av Aitikgruvans verksamhet. Boliden vidhåller således att prövningen av en utökning av verksamheten vid Aitikgruvan till att omfatta ett dagbrott i Liikavaara lämpligen hanteras som ett ändringstillstånd. I förhållande till nuvarande verksamhet är omfattningen av ändringen och dess miljöpåverkan liten och brytningen ryms inom produktionsmängderna i det befintliga tillståndet enligt miljöbalken. Vidare finns ett tydligt tekniskt och miljömässigt samband mellan befintlig verksamhet och det planerade nya dagbrottet genom att såväl malmen som större delen av utvinningsavfallet tas omhand i befintliga anläggningar. Genom att pröva Liikavaaradagbrottet som en ändring av Aitikgruvans grundtillstånd ges förutsättningar att bedöma verksamhetens samlade miljöpåverkan. Boliden ifrågasätter inte att verksamheten vid Liikavaara kommer att leda till påverkan på miljön och de närboende i området. Boliden menar dock att omfattningen av denna påverkan mycket väl kan prövas avgränsat. Den valda avgränsningen möjliggör att de samlade miljökonsekvenserna av verksamheten vid Aitikgruvan – inklusive den nu ansökta ändringen – kan bedömas och villkorsregleras på ett ändamålsenligt sätt.

Samband med tidigare uppskjutna frågor m.m.

Boliden har i ansökan om ändringstillstånd med tillhörande komplettering tydligt redovisat hur det sökta ändringstillståndet förhåller sig till gällande villkor för Aitikgruvans verksamhet.

Det sökta ändringstillståndet innebär ingen produktionsökning utan betyder att mindre malm bryts i Aitikdagbrottet eller Salmijärvidagbrottet när produktion pågår i Liikavaara. Boliden söker inte tillstånd inom ramen för denna ansökan till att deponera någon ytterligare mängd gråberg utöver vad som redan är tillståndsgivet. Att gråberg från Liikavaara läggs på de befintliga gråbergsupplagen påverkar inte vilken efterbehandlingsmetod eller villkor som slutligen kommer att föreskrivas för upplagen. Upplagen kommer att efterbehandlas med samma kvalificerade täckning oavsett om gråberget de tar emot kommer från Aitikdagbrottet, Salmijärvidagbrottet eller det planerade Liikavaaradagbrottet. Gråberget från Liikavaara kommer således inte att påverka av Boliden föreslagen efterbehandling för befintliga gråbergsupplag i Aitik eller de slutliga villkor som kan komma att föreskrivas för detta.

Det sökta ändringstillståndet påverkar inte heller möjligheterna att innehålla beslutade villkor för utsläpp till vatten. Detta gäller även för de villkor som kommer att beslutas inom ramen för den prövning som pågår av de uppskjutna frågorna om slutliga villkor för utsläpp av sulfat och uran till Leipojoki (U7). Vattnet från Liikavaara utmärker sig inte med avseende på sulfat och uran och gör inte någon skillnad för den sammantagna vattenkvaliteten. De frågor som omfattas av U7 behöver inte prövas inom ramen för den nu aktuella ansökan och det finns därmed inte heller i den frågan någon risk för motstridiga domslut eller något behov av att vilandeförklara ansökan. Grundtillståndet till verksamheten vid Aitikgruvan tillåter brytning och anrikning av upp till 45 miljoner ton malm per år. Brytningen i Liikavaara kommer att rymmas inom den redan tillståndsgivna produktionsmängden för Aitikgruvan. Boliden anser att det måste finnas utrymme för att genomföra vissa ändringar i verksamheten utan att varje gång ompröva hela grundtillståndet, och konstaterar också att sådant utrymme finns inom det gällande miljörättsliga regelverket.

Att Mark- och miljööverdomstolen har återförvisat vissa frågor rörande Aitik till mark- och miljödomstolen påverkar inte Bolidens sedan tidigare redovisade inställning i frågan, dvs. att den tillkommande brytningen i Liikavaara inte kommer att påverka möjligheterna att innehålla de villkor som kommer att beslutas avseende efterbehandling i Aitik.

Brytning i Liikavaaradagbrottet medför inte någon förändring av den befintliga eller framtida ”effekt- och påverkansbilden” såvitt gäller efterbehandling av Aitikgruvans utvinningsavfallsanläggningar. Gråberget från Liikavaara kommer att utgöra en liten del av den totala mängden, motsvarande cirka ett års produktion i Aitik. Som framgår av den uppdaterade avfallshanteringsplanen är gråberget från Liikavaara dessutom något mer buffrande än övrigt gråberg i Aitik, vilket innebär att det inte blir någon ökad miljöbelastning av detta gråberg. Ansökan innefattar ingen utökning av den tillståndsgivna mängden gråberg som får deponeras på upplagen. Sammantaget behövs därför ingen ändring i provotidsförfarandet och det

finns inte heller skäl att handlägga dessa frågor gemensamt med ansökan om ändringstillstånd.

Det ska också nämnas att Boliden avser att under våren 2021 ansöka om ett nytt grundtillstånd enligt miljöbalken för den samlade verksamheten vid Aitikgruvan. Behovet av ett nytt tillstånd föranleds bland annat av att kapaciteten i sandmagasinet och gråbergsupplagen behöver utökas samt att arbetstiden enligt det gällande grundtillståndet för uppförande av dammanläggningar m.m. för sandmagasinet löper ut år 2026. Den nya ansökan kommer att innehålla en uppdaterad efterbehandlingsplan som inkluderar de klargöranden och kompletteringar som Mark- och miljööverdomstolen i sin dom om återförvisning har bedömt ska tillföras efterbehandlingsutredningarna. Bl.a. kommer underlaget att innefatta en samlad och enhetlig geohydrologisk utredning. Boliden kommer därför att inom ramen för mål nr M 3093-12 föreslå att prövningen av de återförvisade villkorsfrågorna samordnas med prövningen av det nya grundtillståndet.

Prövningen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken

Riksintresse för värdefulla ämnen och material

Den planerade verksamheten berör olika riksintressen, inklusive Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Den planerade verksamheten ligger i sin helhet inom riksintresse för värdefulla ämnen eller material (3 kap. 7 § miljöbalken). Som tidigare framförts bedöms området innehålla en sammantaget mycket stor och omfattande malmpotential och Sveriges geologiska undersökning (SGU) har konstaterat att malmfyndigheterna i gruvfältet kring Aitik är mycket viktiga ur försörjningssynpunkt.

Den ansökta verksamheten omfattar två koncessionsområden, dels ett område där Boliden har bearbetningskoncession (Liikavaara K nr 1), dels ett område för vilket Boliden har lämnat in en ansökan om bearbetningskoncession men där Bergsstaten ännu inte fattat något beslut (Liikavaara K nr 2). Bergsstaten har förklarat ärendet avseende Liikavaara K nr 2 vilande.

Eftersom Bergsstaten har beviljat bearbetningskoncession för Liikavaara K nr 1 är det visat att kraven enligt 3 och 4 kap. miljöbalken är uppfyllda för detta område, se 4 kap. 2 § fjärde stycket minerallagen. Den prövning som återstår hos mark- och miljödomstolen såvitt avser 3 och 4 kap. miljöbalken avser således enbart Liikavaara K nr 2. Malmfyndigheten ligger till övervägande del inom Liikavaara K nr 1.

Boliden skulle i och för sig kunna ansöka om tillstånd att få bryta ut enbart denna del av fyndigheten. För att nå malmen inom Liikavaara K nr 1 skulle det dock vara nödvändigt att bryta ut en väsentlig mängd material även inom det område som omfattas av den sökta bearbetningskoncessionen Liikavaara K nr 2. Om sådan brytning skulle ske utan koncession, skulle följderna bli att materialet inte skulle kunna klassas som malm utan istället få hanteras som gråberg och inte kunna tillgodogöras. Boliden anser inte att ett sådant förfarande vore förenligt med en god hushållning med naturresurser (2 kap. 5 § miljöbalken).

Riksintresse för kommunikationer

Omledningen av väg E10 görs i syfte att möjliggöra att riksintresset för värdefulla ämnen eller material kan tillgodoses samtidigt som nyttjandet av väg E10 bibehålls. En delvis omlokalisering av väg E10 innebär inte att det blir en påtaglig skada på riksintresset för kommunikation. Den planerade omledningen av väg E10 görs i syfte att riksintresset enligt 3 kap. 8 § miljöbalken ska kunna tillgodoses samtidigt som fyndigheten i Liikavaara bryts ut. Omledningen medför alltså inte att riksintressena blir oförenliga utan att de kan fortsätta att samexistera.

Tidsplanen för antagande av vägplanen för E10 överensstämmer med Bolidens tidsplan för den planerade verksamheten i Liikavaara. Väg E10 kommer att behöva flyttas på grund av brytning i det planerade dagbrottet. Innan brytning (sprängning) i dagbrottet kan påbörjas ska bolaget utföra de förberedande arbeten som närmare beskrivs i den tekniska beskrivningen, vilka planeras ta cirka två år. Som bolaget tidigare anfört har Trafikverket och Boliden genom avtal reglerat åtaganden och ansvar för flytt av väg E10. Om mark- och miljödomstolen vill villkorsreglera frågan har Boliden ingenting emot detta.

Den inverkan på väg E10 som kvarstår efter omledningen innebär att trafiken stoppas vid sprängning i dagbrottet under cirka 15 minuter cirka kl. 21–22 en gång per vecka eller vid särskilda tillfällen två gånger per vecka. Dessa kortvariga stopp i trafiken, som endast bedöms påverka ett fåtal fordon vid varje tillfälle, kan inte anses innebära att en påtaglig skada på riksintresset uppkommer. Det kommer även att finnas kontaktvägar för t.ex. polis och räddningstjänst så att sprängning kan skjutas upp med kort varsel vid nödlägen.

Avseende Gällivare flygplats har Luftfartsverket nu redovisat en utredning av Aitiks påverkan på flygplatsen, inklusive den tillkommande verksamheten i Liikavaara. Utredningen bekräftar att verksamheten i Liikavaara inte kommer att påverka hinderytan eller i övrigt innebära någon operativ begränsning för Gällivare flygplats. Utredningen visar också att en eventuell förlängning av befintlig landningsbana (600 meter närmare Liikavaara) inte kommer att hindras av den planerade verksamheten i Liikavaara.

Den sökta verksamheten innebär alltså inte någon påtaglig skada på riksintresset för kommunikation avseende Gällivare flygplats och innebär därutöver inte heller något hinder mot en eventuell framtida förlängning av landningsbanan. I samband med sprängning i Liikavaaradagbrottet kommer samma form av rutiner med avseende på flygsäkerhet att tillämpas som vid sprängning i befintliga dagbrott.

Riksintresse för rennäringen

När det gäller påverkan på rennäringen innebär de åtaganden som Boliden har gjort att det inte kommer att uppstå någon sådan påtaglig påverkan på riksintresset att en avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken aktualiseras. Boliden ställer sig positivt till att de åtgärder som planeras för att begränsa påverkan på rennäringen förtydligas genom villkor och Boliden föreslår därför att ett sådant villkor föreskrivs.

Brytningen i Liikavaara kommer att påverka en flyttled som är av riksintresse genom att leden kommer att korsas av den planerade transportvägen. Boliden kommer att tillse att en alternativ passage för renen kan nyttjas, alternativt så kommer Boliden att anordna platser där samling av renen kan ske inför flytt med bil. Att Boliden ska möjliggöra att flytt kan ske framgår nu även av redovisat villkorsförslag. Efter avslutad brytning i dagbrottet kan den nuvarande flyttleden återigen nyttjas för flytt av renar. Påverkan på riksintresset kommer således att vara tidsbegränsad och kan under drifttiden mildras genom föreslagna skyddsåtgärder samt kompensation till den berörda samebyn, Gällivare skogssameby.

Med Bolidens föreslagna skyddsåtgärder kommer påverkan på rennäringen huvudsakligen bestå i bortfall av betesmark. Utifrån Bolidens ursprungliga förslag avseende instängsling av verksamhetsområdet skulle den sökta verksamheten innebära ett bortfall av betesmark om cirka 800 ha totalt av den sökta verksamheten.

Inom ramen för Trafikverkets arbete med vägplanen ”E10 Liikavaara flytt av väg” har samrådsmöte hållits med Gällivare skogssameby. På mötet diskuterades bl.a. lämplig dragning av stängsel vid vägen. Samebyn har föreslagit en annan dragning än den bolaget planerat. Av miljökonsekvensbeskrivningen för aktuell vägplan framgår att bedömningen på rennäringen under bygg- och drifttid innebär en måttlig negativ konsekvens på rennäringen genom väg E10 och skyddsstängsel. Efter avslutad drifttid tillgängliggörs tidigare instängslad mark och barriäreffekten från stängsel är då inte längre aktuell.

Enligt samebyns önskemål om instängsling kommer ytterligare totalt 327 ha att stängslas in. Eftersom 140 ha utgör vatten (Sakajärvi) innebär den av samebyn föreslagna instängslingen ett bortfall av betesmark uppgår till 187 ha mark och att det totala bortfallet av betesmark under drifttiden blir ca 978 ha. Eftersom Boliden strävar efter att tillmötesgå samebyns önskemål, åtar sig Boliden att genomföra denna instängsling, vilket nu även föreslagits som villkor. Som Boliden tidigare redogjort för kommer indirekt påverkan i form av bortfall av betesmark till följd av instängsling enbart att göra sig gällande under drifttiden och därefter kommer Boliden att återställa markområdet i enlighet med efterbehandlingsplan, varvid skyddsstängslet tas bort.

Verksamheten i Liikavaara kan innebära en ökad rörlighet vilket medför att renarna sprids åt olika håll. Detta ökar risken för sammanblandningar, ökat markslitage och minskat betesutrymme. Boliden vidhåller dock att det ökade betestrycket på andra marker, på grund av verksamheten i Liikavaara, kommer att medföra måttliga konsekvenser för samebyn under drifttiden. Eftersom verksamhetsområdet även ska efterbehandlas med fokus på återetablering av renbete bedöms konsekvenserna för ett ökat betestryck på andra marker som små i ett långsiktigt perspektiv.

Sametinget har uttryckt en oro för att det kan förekomma förhöjda halter kvicksilver i området kring Aitik och hur detta kan påverka renskötseln. Under 2011 gjorde Boliden en kartläggning av metaller i renbetesväxter kring Aitik där kvicksilver ingick som ett av de analyserade elementen. Slutsatsen var att medianhalterna för

alla analyserade metaller, inklusive kvicksilver, låg lägre än de gränsvärden för foder till klövdjur som gäller inom EU för samtliga växtslag.

Intresseavvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken

Det är Bolidens bedömning att den planerade verksamheten och riksintresset för värdefulla ämnen eller material är förenlig med andra berörda riksintressen. Boliden anser därför i första hand att någon avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken inte behövs.

För det fall mark- och miljödomstolen bedömer att en avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken ändå ska göras anser Boliden att riksintresset för värdefulla ämnen eller material ska ges företräde framför övriga berörda riksintressen. Boliden hänvisar till de skäl för detta som framförts i Bolidens komplettering av ansökan, samt utvecklar detta närmare nedan.

Vid en intresseavvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken ska, likt kravet på hushållning enligt 3 kap. 1 § miljöbalken, företräde ges åt det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. De allmänna intressen som ska prioriteras är sådana som har central betydelse för att trygga en hållbar användning av Sveriges naturresurser, bevara god natur och kulturmiljö samt främja ett ändamålsenligt samhällsbyggande. Med andra ord uttryckt är inte syftet att förhindra verksamheter som kan medföra en miljöpåverkan. Boliden menar att brytning i Liikavaara innebär en bättre hushållning med naturresurser än om någon brytning inte skulle ske. Vid bedömningen av den lämpligaste användningen av ett område ska möjligheten att samtidigt utnyttja ett område för olika verksamheter eftersträvas.

Riksintresset för värdefulla ämnen eller material avseende fyndigheten i Liikavaara utpekades av SGU år 2004 och föreligger alltså i området liksom riksintressena för rennärning respektive kommunikationer. Att brytningen ännu inte har påbörjats innebär inte att riksintresset gör sig mindre gällande, utan enligt 3 kap. 7 § miljöbalken ska fyndigheten skyddas mot åtgärder som kan påtagligt försvåra utvinningen av fyndigheten.

Brytning i Liikavaara innebär att mineralerna koppar, guld och silver kan brytas ut och nyttiggöras, varav koppar utgör den största delen. Koppar är en nödvändig råvara i moderna ekonomier och vid uppbyggnad av samhällen. Det mesta av den koppar som produceras idag används för att producera och leda elektricitet och utgör en viktig metall i omställningen till alternativa energikällor såsom sol-, vind och vattenkraft. Koppar har även andra viktiga användningsområden i framtidens energiomställning. Andra viktiga användningsområden för koppar är batterier, bränsleceller, vindkraftverk, ellok, solceller, robotik och inom informationsteknik. Om den sökta verksamheten i Liikavaara inte ges tillstånd kan de mineraler som fyndigheten innefattar inte utvinnas.

Den sökta verksamheten innebär att fyndigheten i Liikavaara kan tillgodogöras inom ramen för en redan etablerad verksamhet. Den planerade verksamheten med dagbrott i Liikavaara innebär att resurser som utvinns där kan bearbetas vid

Bolidens redan pågående verksamhet. Det innebär en betydligt mindre påverkan på miljön jämfört med om en helt ny verksamhet skulle etableras, varvid samtliga anläggningar skulle behövas nyanläggas. Boliden vill i sammanhanget även framhålla att verksamheten vid Aitik bedrivs på ett sådant sätt att koldioxidutsläppen från verksamheten är betydligt lägre än från andra koppargruvor i världen. Eftersom koppar är och kommer fortsätta vara en viktig råvara såväl i Sverige som internationellt skulle konsekvensen av att brytning inte får ske i Liikavaara bli att motsvarande malm kommer att brytas någon annanstans, troligen till en större miljöpåverkan.

Den planerade verksamheten i Liikavaara planeras att vara i drift under en period då metallhalterna i Aitikdagbrottet är låga. Utnyttjandet av Liikavaarafyndigheten är således en central del i en fortsatt optimering av Bolidens verksamhet i Aitik. I syfte att bibehålla hög produktionsstakt och en effektiv hantering av malmen innebär brytning i Liikavaara att bolagets verksamhet kan fortgå med en bibehållen produktion av malm. Den totala mineralreserven enligt vad som beskrivs i den ansökan om bearbetningskoncession som har lämnats in till Bergsstaten är 57,5 miljoner ton malm innehållandes 0,26 % koppar och även utvinningsbara halter av guld och silver.

Boliden är en viktig arbetsgivare på orten och Aitikgruvan sysselsätter för närvarande mer än 800 anställda, vilket gör Boliden till den största privata arbetsgivaren i Gällivare kommun. Med beaktande även av indirekta och inducerade arbetstillfällen bedöms verksamheten i Aitik generera cirka 3 775 arbetstillfällen. För närmare beskrivning av den socioekonomiska betydelsen på lokal nivå av Bolidens verksamhet vid Aitik hänvisar Boliden till bilaga 3 till kompletteringen den 17 oktober 2019. Den sökta verksamheten i Liikavaara innebär att sysselsättningen i Aitik kan bibehållas under period då malmhalterna i Aitikdagbrottet är lägre. Mineralreserven i Salmijärvi är begränsad och med hänsyn till den brytning som redan utförts där kan Salmijärvidagbrottet inte fylla samma syfte som avses med Liikavaaradagbrottet.

Den sökta verksamheten kommer att vara begränsad i tiden varefter området kommer att återställas och efterbehandlas i enlighet med efterbehandlingsplanen. Eventuell påverkan på andra riksintressen blir också tidsbegränsad eftersom den kommer att minska eller upphöra när verksamheten avslutats. Om riksintresset för värdefulla ämnen eller material ges företräde vid en avvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken kan de andra riksintressena, genom Bolidens åtaganden och skyddsåtgärder, finnas kvar. Om de andra riksintressena skulle ges företräde vid en sådan avvägning, skulle dock möjligheten att tillvarata riksintresset för värdefulla ämnen och material helt gå förlorad vad gäller fyndigheten i Liikavaara.

Brytningen i Liikavaara kommer inte att innebära att det sker något intrång i flygplatsens verksamhet, inte ens vid en eventuell framtida förlängning av landningsbanan. Väg E10 kommer att behöva flyttas, men kommer att fylla motsvarande funktion som idag i sin nya sträckning efter genomförd omledning. Den kvarstående påverkan innebär att trafiken stängs av en kort stund en eller högst två gånger per vecka då få fordon trafikerar området.

Brytningen i Liikavaara kommer att medföra ett intrång i rennäringens intressen, vilket dock kommer att begränsas genom de skyddsåtgärder som Boliden har åtagit sig och som kan föreskrivas som villkor för tillståndet. Den berörda samebyn har ingått en överenskommelse med Boliden. Efter avslutad verksamhet kan delar av området återigen tas i anspråk av rennäringen.

Sammanfattning avseende prövningen enligt 3 och 4 kap. miljöbalken

Det är Bolidens uppfattning att den sökta verksamheten, som möjliggör att fyndigheten vid Liikavaara kan utvinnas, inte är oförenlig med något annat motstående riksintresse och att intressena, med de skyddsåtgärder som Boliden har åtagit sig, är förenliga. Om mineralfyndigheten i Liikavaara kan brytas inom ramen för Bolidens redan pågående verksamhet kommer viktiga mineraler såsom koppar att kunna nyttiggöras på ett effektivt sätt, eftersom redan befintliga anläggningar kan användas och brytning av malm kan ske i en verksamhet med jämförelsevis begränsad miljöpåverkan. Den sökta verksamheten kommer att pågå under en begränsad tid medan övriga riksintressen kan fortleva och under alla omständigheter leder en intresseavvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken till att den sökta verksamheten ska ges företräde.

Natura 2000

Boliden har för att besvara frågor och synpunkter avseende den sökta verksamhetens påverkan på Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem låtit Ecogain sammanfatta de genomförda utredningarna och bedömningarna i en PM.

Av de slutsatser som redovisas i sagda PM framgår i korthet följande. Den planerade verksamheten vid Liikavaara riskerar inte att på ett betydande sätt påverka miljön i det berörda Natura 2000-området. Det finns inga mätresultat från närliggande befintlig gruvdrift eller beräknade framtida halter i Liikavaara efter avslutad drift som indikerar en negativ påverkan på Natura 2000 eller på befintliga bevarandemål. Inte heller bedöms effekterna av ansökt verksamhet i Liikavaara ha en sådan betydande påverkan att den kan skada de livsmiljöer som avses skyddas, alternativt att verksamheten kan medföra att de arter som avses skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra dess bevarande i området.

Boliden har förtydligat att ingivet material innehåller redovisning av påverkan från Aitikgruvans befintliga verksamhet och tillkommande påverkan från brytning i Liikavaara och att den tillkommande brytningen i Liikavaara inte påverkar förutsättningarna för det redan meddelade Natura 2000-tillståndet för Aitikgruvans befintliga verksamhet.

Genom mark- och miljödomstolens deldom den 3 oktober 2014 i mål M 3093-12 har Boliden meddelats tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken att bedriva verksamhet i Aitik som på ett betydande sätt kan inverka på Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem. Deldomen överklagades till Mark- och miljööverdomstolen varvid även frågan om Natura 2000-tillstånd prövades av överinstansen. Mark- och miljööverdomstolen angav, såvitt nu är av intresse, i domskälen i sin dom den 22 januari 2016 i mål M 10031-14 att ”Det förhållandet att frågorna om slutliga villkor

för efterbehandlingen är uppskjutna utgör enligt domstolens mening inte något hinder för att nu bedöma tillåtligheten.” Domstolen bedömde vidare att verksamheten i Aitik med planerade efterbehandlingsåtgärder innebär att ”den avslutade och efterbehandlade verksamheten inte skadar de skyddade livsmiljöerna eller stör de skyddade arterna inom Natura 2000-området så att bevarandet av dem försvåras på något betydande sätt.” samt att ”Inte heller under verksamhetens driftsfas uppkommer sådana utsläpp av kemiska ämnen att Natura 2000-området påverkas på ett oacceptabelt sätt.”

Aitikens påverkan på miljön i Natura 2000-området bedöms ha minskat sedan tillståndet meddelades, till följd av att vattenregimen i Aitik har förbättrats. En utredning har även vidtagits under år 2020 som en del i förberedelserna för en ny tillståndsansökan, vilken visar att den pågående verksamheten i Aitik inte medför någon betydande påverkan på miljön i Natura 2000-området.

Artskydd och grundvattenpåverkan

Boliden har tidigare bedömt den sökta verksamhetens påverkan på skyddade arter inom ramen för bedömningen av verksamhetens tillåtlighet. Det tidigare redovisade materialet visar att påverkan på de berörda arternas bevarandestatus till följd av den planerade verksamheten är obetydlig.

Boliden har vidare enligt länsstyrelsens önskemål redovisat en karta över kända förekomster av skyddade växter. Boliden har också redogjort för att våtmarken Vierikkojäykkä ligger utanför influensområdet för grundvattensänkningen (cirka 2 km från dagbrottet) och att eventuella förekomster av arter inom våtmarken därmed inte kommer att utsättas för någon hydrologisk påverkan. Utredningen visar att bevarandestatusen inte kommer att påverkas varken lokalt, regionalt eller nationellt för någon av de mossor och växter som länsstyrelsen nämner till följd av den planerade verksamheten i Liikavaara. Såsom uttryckligen redovisas har påverkan till följd av en förändrad hydrogeologi ingått i bedömningen.

Boliden konstaterar att förekomst av sumpnycklar, som är en underart av dubbelnycklar, finns utmärkt på den ingivna kartan. Emellertid har det under sommaren 2020 utförts en riktad inventering för att klarlägga vilken art det rör sig om. Det noterades då att förekomsten inte rör sumpnycklar utan ängsnycklar, en art som har omfattande populationer i Norrbottens län och även förekommer spritt i trakten kring Gällivare. Verksamheten bedöms inte medföra någon påverkan på artens bevarandestatus varken i ett lokalt, regionalt eller nationellt perspektiv.

Vad gäller påverkan i övrigt samt vad länsstyrelsen framför om Bolidens geohydrologiska utredning hänvisar Boliden till tidigare lämnade redogörelser. Boliden noterar också att SGU inte har något att erinra mot den sökta verksamheten och inte anser att det behövs ytterligare kompletteringar. SGU anger därvid bl.a. att det finns ett tydligt resonemang om att vattenföringen i omgivande vattendrag inte kommer att påverkas nämnvärt av grundvattenflödet genom sprickzonerna i det framtida dagbrottets närhet, att grundvattenkänsliga arter förekommer främst i våtmarker som ligger utanför influensområdet för grundvattensänkningen och att grundvattenberoende ekosystem därför inte torde påverkas av verksamheten.

Utsläpp till vatten – miljö kvalitetsnormer

Länsstyrelsen har angett att den inte har uppfattat om den sökta verksamheten under drift respektive efter stängning inverkar menligt på möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormen god status. Boliden hänvisar till miljökonsekvensbeskrivningen där frågan om verksamhetens förhållande till miljö kvalitetsnormer för vatten beskrivs utförligt. Vidare hänvisar Boliden till avsnitt 12.2.1 i avfallshanteringsplanen, bilaga 1 till Kompletteringen, avseende påverkan på vattenförekomster efter avslutad drift vid Liikavaara. Sammantaget bedöms det sökta ändringstillståndet inte motverka möjligheterna för någon av de berörda vattenförekomsterna att uppnå god status under drift eller efter stängning.

Länsstyrelsen har vidare angett att den minskning av sulfathalterna i recipienten som skett på senare år beror på att inget vatten har bräddats från klarningsmagasinet. Det är korrekt att bräddningen har minskat den senaste tiden som ett resultat av utökad lagringskapacitet i magasinet. Under tidigare år då större volymer har bräddats har årsmedelvärdet av sulfat i Leipojoki ändå legat under 250 mg/l. Ökningen av lagringskapaciteten är en del av Bolidens strategi för att kunna innehålla gällande utsläppsvillkor, inklusive de villkor som kommer att föreskrivas för sulfat.

Länsstyrelsen har även angett att hänsyn bör tas till lägsta lågvattenflöden i Myllyjoki samt att S-HYPEs modellerade flödesdata stämmer bäst för större vattendrag såsom Lina älv och att detta innebär en osäkerhet i modelleringen. Boliden har genomfört en modellering enligt bästa tillgängliga teknik. Beräkningarna är konservativa och modelleringen visar trots det att värdena ligger betryggande under relevanta bedömningsgrunder. Skulle det mot förmodan visa sig att halterna från det efterbehandlade dagbrottet innebär att vattnet inte bör nå recipienten, kan vattnet ledas till Aitik för behandling till dess att det kan släppas till recipient.

Länsstyrelsen har bedömt att Boliden inte har redovisat en tillräcklig beskrivning av vilken osäkerhet som föreligger i bolagets beräkningar och bedömningar av påverkan och effekter från utsläpp till vatten av den sökta verksamheten vid Liikavaara. Såsom tidigare har beskrivits kommer allt länshållningsvatten från dagbrottet och vatten som samlas upp på industriområdet att överledas till Aitiks befintliga vattenhanteringssystem. Under gruvans drifttid kommer ca 1–2 miljoner m³ vatten i genomsnitt per år att överledas till Aitik, vilket motsvarar till exempel 1–2 kg koppar per år. Den mängden koppar utgör, i förhållande till vad som redan förekommer i Aitiks system, mindre än 0,04 %. Tillskottet av vatten från Liikavaara innebär att behovet av intag av råvatten från älvarna minskar med ca 1–2 Mm³ under de år som Liikavaaradagbrottet är i drift.

Det kan periodvis behöva bräddas mer överskottsvatten från Aitiks klarningsmagasin till Leipojoki under Liikavaaradagbrottets drifttid jämfört med när brytning i Liikavaara inte sker. Bräddning sker i huvudsak som överskott vid snösmältning och vårflod. Endast volymerna bräddat vatten påverkas, inte koncentrationerna av olika ämnen i recipienten Leipojoki. Bräddning från klarningsmagasinet kommer varken med eller utan Liikavaara att vara kontinuerlig. Befintliga villkor för utsläpp

till vatten från klarningsmagasinet med avseende på flöde och kemi kommer att kunna innehållas även med den tillkommande verksamheten i Liikavaara.

Vad gäller efterbehandlingskedet hänvisas till tidigare redovisning, där det också har redogjorts för att genomförda beräkningar är konservativa och att modelleringen av påverkan på ytvatten i långtidsperspektivet trots detta visar att värdena ligger betryggande under relevanta bedömningsgrunder.

Sociala konsekvenser, boende och livsmiljö

Processen med inlösen av fastigheter har fortskridit och det är i nuläget endast ett fåtal fastighetsägare som kvarstår varav Boliden bedömer att en överenskommelse kommer att träffas med flertalet. Att inlösenprocessen tar tid är en följd av att individuella överenskommelser träffas med samtliga berörda för att deras specifika situation och önskemål ska kunna tillgodoses så långt som möjligt. Av detta följer att Boliden inte utan vidare kan ”undanröja de stridiga intressen som föreligger” utan att en anpassad lösning tas fram för varje fastighetsägare.

Vad gäller byarna Liikavaara och Sakajärvi så erbjuder Boliden som nämnts sedan år 2016 inlösen av samtliga fastigheter redan med hänsyn till den pågående verksamheten i Aitik. Vad gäller Liikavaara bedömer Boliden att samtliga fastigheter för permanentboende kommer att lösas in genom överenskommelse och att en fastighet för fritidsboende kommer att lösas in i samband med markanvisning innan brytning i Liikavaaradagbrottet påbörjas. Vad gäller Laurajärvi avser Boliden att genom överenskommelser lösa in samtliga fastigheter som är belägna inom 1 400 m från dagbrottet. Byn Keskijärvi är belägen mer än 5 km från det planerade dagbrottet i Liikavaara varför ingen inlösen där kommer att ske.

Vad gäller frågan om damning hänvisar Boliden till sitt yttrande den 24 april 2020 och bilaga 4 till det yttrandet, varav framgår att gällande miljökvalitetsnormer för PM_{2,5} och PM₁₀ innehålls med god marginal i Sakajärvi och Liikavaara där mätningar sker. Uppmätta årsmedelhalter är väl i nivå med de för regional bakgrund i andra delar av landet trots att byarna ligger i närheten av Sveriges största dagbrottsgruva och sandmagasin. Genom att miljökvalitetsnormerna innehålls i byarna bedöms de boendes hälsa vara skyddad. Det kan i sammanhanget även nämnas att samtliga fastigheter som riskerar att påverkas av störande damning sedan länge har ett avtal med Boliden avseende ersättning för detta. Ersättning utgår enligt avtalen såväl för permanentboende som för fritidshus.

Även om närliggande byar under vissa dagar kan påverkas av störande damning, är det Bolidens uppfattning att detta inte kan anses vara en olägenhet av väsentlig betydelse för människors hälsa eller miljön. Damningen från sandmagasinet är inte en fråga som påverkas av den planerade brytningen i Liikavaara. För de tillkommande möjliga källorna till damning, det vill säga dagbrottet, miljögråbergssupplaget, moränupplaget och transportvägen, har Boliden adekvata damningsförebyggande åtgärder under majoriteten av årets dagar. Boliden anser att föreslagna villkor är en lämplig reglering av frågan, dvs. att befintligt villkor 2 ska föreskrivas att gälla även för den sökta verksamheten i Liikavaara, att detta komb-

ineras med en ny delegation till tillsynsmyndigheten samt att villkor 4 avseende mätningar av PM10 och PM2,5 och villkor 5 avseende stoftnedfall justeras med avseende på var mätning ska ske.

Inlösenfrågor

Permanentboende i Sakajärvi, Liikavaara och Laurajärvi har fått två erbjudanden om ersättningslösning. Erbjudandet har varit öppet även för fastigheter i byarna utanför 1400 m.

Ägare till permanentbostadsfastigheter har fått välja mellan:

- Ett befintligt eller nytt hus som är likvärdigt med det de har. Huset kan inte exakt efterlikna det man har men det ska vara jämförbart och ha samma funktion.
- Ett rent köp av fastigheten där hus och en tomt värderas som belägna nära Gällivare och köpesumman motsvarar marknadsvärdet plus 25 procent.

Ägarna till fritidsfastigheter har erbjudits en förvärvslösning med en köpesumma motsvarande marknadsvärde med ett tillägg om 25 %. Erbjudandet har kompletterats med en möjlighet för de som säljer att under en period hyra fastigheten för att skapa utrymme att hitta ett alternativt fritidsboende.

Samtliga fastigheter i Laurajärvi inom 1 400 m från planerat dagbrott har lösts in.

I Liikavaara återstår totalt sex fastigheter varav fem utgör permanentboende och en avser en fritidshusfastighet. Bolagets bedömning är såsom tidigare redovisats att överenskommelser kommer att kunna träffas med de kvarvarande fastighetsägare som berörs av verksamheten vid Liikavaara.

I Sakajärvi återstår tre fastigheter med permanentboende och en fritidsbostad. Bolidens bedömning är att överenskommelser kommer att kunna träffas med samtliga berörda.

Planfrågor

Området för det planerade dagbrottet, inklusive riskområde för stenkast, är inte detaljplanerat. Boliden har därför bedömt att den sökta verksamheten inte strider mot detaljplan. I anslutning till området finns dock en byggnadsplan för fritidsbebyggelse och några fritidshus i Laurajärvi ligger inom 1 400 m från den planerade verksamheten. Samtliga fritidshus inom det angivna området kommer dock att vara inlösta inom kort. Bolidens bedömning är att den sökta verksamheten i och för sig inte strider mot detaljplanen. Processen med upphävande av den äldre byggnadsplanen och antagande av ny detaljplan för gruvverksamhet har nu nått sitt slutskede. Planärendet befinner sig för närvarande på granskningsutlåtandestadiet, dvs. sista steget innan antagande av detaljplanen. Arbetet med att ta fram en ny detaljplan har således kommit långt.

Enligt den senaste informationen som Boliden har tagit del av från kommunen kommer upphävande av den äldre byggnadsplanen och antagande av ny detaljplan dock inte att ske förrän efter det att mark- och miljödomstolen avgjort frågan om

Natura 2000-tillstånd. Frågan om tillstånd till den sökta verksamheten måste således föregå detaljplanen. Mot bakgrund av vad som anförts ovan föreslår Boliden, för det fall mark- och miljödomstolen skulle anse att den sökta verksamheten står i strid med nu gällande detaljplan, att frågan villkorsregleras. Den nya detaljplanen kan förväntas antas inom kort efter det att frågan om Natura 2000-tillstånd har avgjorts av mark- och miljödomstolen. Det finns därmed förutsättningar att meddela ett s.k. planvillkor.

DOMSKÄL

TILLSTÅND M.M.

Ansökans omfattning och avgränsning

Aitik är Europas största koppargruva och brytning sker i två dagbrott, Aitikdagbrottet och Salmijärvi dagbrott. Nuvarande tillstånd omfattar brytning och anrikning av malm till en mängd av 45 miljoner ton per år.

Aktuell ansökan avser en ändring av befintlig verksamhet i Aitik genom att tillstånd söks för brytning av malm och gråberg i ett nytt dagbrott vid Liikavaara cirka 3,5 kilometer nordost om Aitikdagbrottet. Malmen och det potentiellt syrabildande gråberget avses att transporteras via en truckväg till Aitikverksamheten och hanteras inom ramen för redan tillståndsgivna volymer. Bolaget har även ansökt om att anlägga ett nytt gråbergsupplag för deponering av upp till 15 miljoner ton miljögråberg vid Liikavaara, att anlägga avskärmande och uppsamlade diken och en uppsamlingsbassäng, att för nya transportvägar korsa bäcken Myllyjoki och ett anslutande dike samt fylla ut en myrgöl, att länshålla dagbrottet och att leda över vatten till Aitikgruvan. Bolaget har slutligen yrkat att domstolen lämnar s.k. Natura 2000-tillstånd. Eftersom bara en av två bearbetningskoncessioner har beviljats av Bergsstaten så ska även en prövning enligt 3 och 4 kap. miljöbalken ske i detta mål.

Flera remissinstanser har yrkat att ansökan i första hand ska avvisas p.g.a. att de anser att ansökans avgränsning är felaktig och att sökt verksamhet inte kan prövas som ett ändringstillstånd enligt 16 kap. 2 § första stycket miljöbalken (nuvarande 16 kap. 2 a § miljöbalken).

Mark- och miljödomstolens gör i den delen följande bedömning. Det finns mycket som talar för att den verksamhet som ansökan avser kan ses som en ändring och utökning av den redan tillståndsgivna verksamheten. Den relativa närheten till huvudverksamheten i Aitik, att malmen och huvuddelen av utvinningsavfallen ska tas om hand i Aitik, att allt förorenat vatten överförs och ska tas om hand inom befintligt vattensystem i Aitik, att tillståndet för Aitikverksamheten är relativt nytt, att malmen ifrån Liikavaara avses att komplettera och balansera Aitikmalmen avseende kopparinnehåll och att detta, enligt bolaget, bör ske så snart som möjligt för att optimera verksamheten. Det har även framkommit att en ansökan för ett nytt tillstånd för hela den samlade verksamheten i Aitik förbereds hos bolaget och avses lämnas in till domstolen under innevarande år. Bolaget menar även att den tillkommande verksamheten inte påverkar möjligheterna att innehålla de villkor som redan gäller för den befintliga Aitikverksamheten även om vissa villkor behöver ändras för att omfatta även den nya verksamheten.

Aitikgruvan är en mycket stor gruvverksamhet och i jämförelse är den planerade brytningen i Liikavaara begränsad. Den motsvarar endast ett drygt års full brytning i Aitik och kan utifrån det perspektivet ses som en mindre utökning av befintlig verksamhet. Påverkan på boende i närliggande byar, rennärings och kommunikationer kan enligt domstolen hanteras inom ramen för en ansökan om ändringstillstånd. Det faktum att det finns uppskjutna frågor i grundtillståndet som ännu inte har avgjorts slutligt innebär inte heller något avgörande hinder mot en sådan prövning. Mark- och miljödomstolen bedömer sammantaget att det är möjligt att bedöma konsekvenserna av den tillkommande verksamheten och hur den kan förväntas påverka den samlade verksamheten utan att slutliga villkor i de uppskjutna delarna i grundtillståndet har föreskrivits. Yrkandena om att ansökan ska avvisas på grund av felaktig avgränsning bör mot bakgrund av vad som anförts ovan avslås.

Miljökonsekvensbeskrivning och den specifika miljöbedömningen

Mark- och miljödomstolen bedömer att innehållet i den miljökonsekvensbeskrivning som har getts in i målet uppfyller de krav som ställs i 6 kap. miljöbalken och

utgör tillräckligt underlag för prövningen i målet. Miljökonsekvensbeskrivningen kan därför godkännas och den specifika miljöbedömningen slutföras.

Tillåtlighet

Natura 2000

Havs- och vattenmyndigheten har pekat på oklarheter kring kumulativa följd-effekter på närliggande Natura 2000-område då efterbehandlingen av dagbrottet kommer att innebära en belastning på lång sikt. Myndigheten har även anfört att det är svårt att få en övergripande uppfattning om hur belastningen kommer se ut i närområdet samt på närliggande Natura 2000-område utifrån befintliga ansökningshandlingar.

Kammarkollegiet, som Älvräddarna i allt väsentligt har anslutit sig till, har anfört att Natura 2000-underlaget inte innehåller vad som krävs för en fullständig prövning av hela verksamheten och har påtalat svårigheterna med att hantera den prövningen genom ett tillägg till det befintliga tillståndet för Aitik.

Länsstyrelsen har bedömt att det för närvarande inte finns ett tillräckligt underlag rörande påverkan på Natura 2000-området för att möjliggöra en bedömning av om ett sådant tillstånd kan komma ifråga eller vara möjligt att förena med villkor om begränsningsvärden för utsläpp till vatten eller föreskrifter om försiktighetsmått i övrigt.

Boliden har under handläggningen av målet kompletterat underlaget beträffande påverkan på aktuellt Natura 2000-område. Bolaget menar dels att den tillkommande brytningen i Liikavaara inte påverkar förutsättningarna för det redan meddelade Natura 2000-tillståndet för Aitikgruvans befintliga verksamhet, dels att den planerade verksamheten i Liikavaara inte riskerar att på ett betydande sätt påverka miljön i det berörda Natura 2000-området.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att bolaget har ett lagakraftvunnet tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken för befintlig verksamhet och att bolaget sökt ett

kompletterande Natura 2000-tillstånd för den ändrade verksamheten. Det underlag som bolaget har redovisat bedöms vara tillräckligt för att möjliggöra en bedömning av den tillkommande verksamhetens påverkan på Natura 2000-området. Att malm- en, huvuddelen av utvinningsavfallen och förorenat vatten tas in i den befintliga verksamheten vid Aitik bedöms inte påverka utsläppen till vatten därifrån på något otillåtet sätt. Därmed kvarstår att göra en bedömning av tillkommande verksamhets direkta påverkan på Natura 2000-området under drift och i ett efterbehandlings- skede.

Mark- och miljödomstolens bedömning är att bolaget har visat att det under verksamhetens driftsfas inte uppkommer sådana utsläpp av metaller eller andra ämnen så att Natura 2000-området påverkas på ett oacceptabelt sätt. Det kommer inte heller att ske någon märkbar påverkan på Lina älvs flöden. Bolaget har vidare visat att utsläppen från Liikavaaraverksamheten även efter avslut och efterbehandling inte bedöms riskera att skada de skyddade livsmiljöerna eller störa de skyddade arterna inom Natura 2000-området så att bevarandet av dem försvåras på något betydande sätt. Det finns dessutom möjlighet att vid behov och efter prövning vidta ytterligare åtgärder om det trots allt skulle behövas. Det finns därigenom förutsättningar att meddela ett s.k. Natura 2000-tillstånd för den tillkommande verksamheten.

Artskyddsdispens

Mark- och miljödomstolen gör nedan bedömningen att kraven för att bevilja artskyddsdispens för redovisade arter är uppfyllda varför förbuden i 4, 6, 7, 8 och 9 §§ artskyddsförordningen (2007:845) inte utgör hinder för tillåtligheten.

Miljökvalitetsnormer

Enligt 5 kap. 4 § miljöbalken får en prövningsmyndighet inte tillåta att en verksamhet eller en åtgärd påbörjas eller ändras om det ger upphov till en sådan ökad förorening eller störning som innebär att vattenmiljön försämras på ett otillåtet sätt eller som har sådan betydelse att det äventyrar möjligheten att uppnå den status eller potential som vattnet ska ha enligt miljökvalitetsnormen. Vid prövning för ett nytt

tillstånd och vid omprövning av tillstånd ska de bestämmelser och villkor beslutas som behövs för att verksamheten inte ska medföra en sådan försämring eller ett sådant äventyr som anges i stadgandet.

Havs- och vattenmyndigheten har framhållit att de bedömningsgrunder som används inom vattenförvaltningen i första hand utgör ett verktyg för att klassificera en vattenförekomsts status och att dessa bedömningsgrunder inte anger en acceptabel nivå för en verksamhets belastning på vattenmiljön. Vilken typ av belastning som kan godtas från en viss verksamhet måste istället utgå ifrån risken för påverkan både i förhållande till den berörda recipienten samt till vattenförekomsten i stort och möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormen. Påverkan på en miljö kvalitetsnorm utgör enligt myndighetens uppfattning enbart en del av den samlade bedömning som måste göras för att se vilka krav som behöver ställas vid prövning. Att en miljö kvalitetsnorm inte påverkas på ett otillåtet sätt är en av förutsättningarna för att det ska vara möjligt att bevilja tillstånd.

Länsstyrelsen har anfört att bolaget hittills inte har visat, alternativt inte i tillräcklig utsträckning, att den ekologiska och kemiska statusen i berörda ytvattenförekomster och Natura 2000-vatten inte kommer att försämrats till följd av den sökta verksamheten. Bolaget har, enligt länsstyrelsen, inte heller redovisat tillräckliga åtgärder i syfte att förebygga, hindra eller motverka skada eller olägenhet för människors hälsa och miljön, som i kombination med framställda yrkanden om villkor säkerställer vad som föreskrivs enligt 5 kap. 4 § miljöbalken. Länsstyrelsen har även hävdade att det är svårt att se att bolaget kan säkerställa eller göra sannolikt att de halter av ämnen som bolaget tidvis tillför vattenförekomsten Sakajoki varaktigt kan nedbringas eller är i paritet med vad som föreskrivs för inlandsytvatten enligt Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter (HVMFS 2013:25⁵) bilaga 2, tabell 1. Likaså för att inte äventyra möjligheten att uppnå den status som vattnet ska ha enligt 5 kap. 4 § miljöbalken. Det är framförallt fråga om halter av de särskilt förorenande ämnena (SFÄ) koppar (Cu), zink (Zn), uran (U) och förekomstformen ammoniakkväve (NH₃). Gränsvärden för halter av ämnen har visat sig överskridas, vilket

---

⁵ Ersatt med HVMFS 2019:25 – domstolens kommentar.

ligger till grund för nuvarande statusbedömning. Länsstyrelsen har även bedömt att det är lämpligt att mark- och miljödomstolen inhämtar yttrande från vattenmyndigheten enligt 22 kap. 13 § miljöbalken.

Boliden har i miljökonsekvensbeskrivningen redovisat bl.a. följande. Utredningsområdet för den nu ansökta verksamheten med ett nytt dagbrott i Liikavaara ligger på vattendelaren mellan sjöarna Sakajärvi i väst och Laurajärvi i öst. Det största vattendraget i närheten av den planerade verksamheten är bäcken Myllyjoki som avvattnar myrområdet Kilkankaltiokumpo norr om Leipipirområdet sydöst om Gällivare. Längre nedströms avvattnar Myllyjoki även en del av området kring Aitik och rinner sedan i en meandrande båge genom markerna öster om Aitik och mynnar till slut i sjön Sakajärvi. I västra delen av utredningsområdet finns en mindre bäck (inte en vattenförekomst) som också mynnar i Sakajärvi. Från sjön Sakajärvi rinner bäcken Sakajoki som efter att ha passerat väg E10 mynnar i Lina älv.

Området kring Sakajärvi har delvis modifierade flöden sedan många år tillbaka. Avrinnande ytvatten från delar av området runt Aitik samlas i diken, vilka leds ned till en sedimentationsbassäng vid Sakajoki. Därifrån pumpas vattnet, sedan januari 2017, till rå- och dagvattenbassängerna i Aitik. Från bassängerna pumpas vattnet tillsammans med övrigt yt- och grundvatten till sandmagasinet.

Myllyjoki, Sakajärvi och Sakajoki är utpekade som ytvattenförekomster och omfattas av ekologiska och kemiska kvalitetskrav, miljö kvalitetsnormer. Miljö kvalitetsnormen för Myllyjoki, Sakajärvi och Sakajoki anger att vattenförekomsterna ska nå god ekologisk status år 2021. Enetjärn Naturs bedömning som anges i miljökonsekvensbeskrivningen är att samtliga dessa tre vattenförekomster, liksom sjön Laurajärvi, har måttlig ekologisk status och god kemisk ytvattenstatus.

Den planerade verksamheten kommer enligt slutsatserna i miljökonsekvensbeskrivningen att innebära försumbara skillnader i vattendraget Myllyjokis vattenföring och flödes hastigheter. Den minskade tillrinningen till Myllyjoki bedöms inte

medföra en försämring av de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna, inte heller vid bedömning på parameternivå. Slutsatsen även för sjön Sakajärvi är att verksamheten inte medför någon betydande försämring av de hydromorfologiska kvalitetsfaktorerna.

När det gäller konsekvensbedömningen för ekologisk status avseende fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorer anger bolaget följande. Under förutsättning att allt lakvatten från upplaget av miljögråberg, länshållningsvatten samt ytavrinning från industriområdet pumpas vidare till Aitiks vattenhanteringssystem och inget läckage sker till avrinningsområdena för Myllyjoki, Sakajärvi eller Sakajoki bedöms effekterna på vattenkvaliteten i vattendragen och sjön bli obetydliga. Det regn- och ytvatten som samlas in från ytorna runt dagbrottet och moränupplaget kommer att ledas via slamfällor innan det infiltreras i omgivande marker. Att någon effekt på vattenkvaliteten i Myllyjoki, Sakajärvi, Sakajoki eller Laurajärvi med dess in- och utlopp kommer att uppstå på grund av detta infiltrerade vatten bedöms som osannolikt. Inte heller bedöms det föreligga någon risk för slamning vid kraftigt regn eftersom de avskärmande diken motverkar detta.

Bolidens sammantagna bedömning är att det planerade dagbrottet i Liikavaara inte innebär någon risk för att den ekologiska statusen för de vattenförekomster som finns inom påverkansområdet (området där påverkan från dagbrottet förväntas ha effekt) försämras. Vidare är bedömningen att det planerade dagbrottet i Liikavaara inte äventyrar uppnående av miljökvalitetsnormerna för dessa vattenförekomster, förutsatt att föreslagna åtgärder för att förhindra och minimera skada genomförs.

Konsekvenserna för kemisk ytvattenstatus bedöms i allt väsentligt följa den konsekvensbedömning som gjorts för de fysikalisk-kemiska kvalitetsfaktorerna. Med inarbetade skadeförebyggande åtgärder innebär den planerade verksamheten i Liikavaara inte någon risk för att kemisk ytvattenstatus påtagligt försämras under drifttiden i varken Myllyjoki, Sakajärvi, Sakajoki eller Laurajärvi.

Efter drifttiden kommer dagbrottet att fyllas upp med vatten och pumpning av vatten för rening i Aitik kommer att upphöra. När dagbrottet fylls upp kommer bräddat vatten att avrinna till omgivande ytvatten igen och bortfallet av avrinningsområde kommer att återställas. Det vatten som avvattnar verksamhetsområdet kommer att ha förhöjda halter av metaller och därför har modelleringar gjorts för dagbrottet och utsläpp av metaller.

Modelleringen visar att kopparhalten i ett långsiktigt perspektiv kommer att ligga under bedömningsgrunden i HVMFS 2013:19 (se fotnot 5), även om den initialt då bräddning inleds bedöms överskridas tillfälligt. Zinkhalten kommer att ligga under bedömningsgrunden, om än initialt nära. Vad gäller uran bedöms området ha naturligt höga bakgrundshalter, vilket ska beaktas som en del av bedömningsgrunden. Övriga ämnen kommer alla att förekomma i förhöjda halter, men understiga gränsvärdena med betryggande marginal. Även för sulfat och nitrat förväntas förhöjda halter som med tiden klingar av.

Bolidens bedömning är att den långsiktiga effekten av dagbrottet i Liikavaara inte kommer att påverka den ekologiska statusen negativt. Halterna är fortfarande så låga att det bedöms som osannolikt att de ska påverka biologiska parametrar negativt. Boliden anger att det finns en osäkerhet i beräkningarna och bedömningarna av vilken effekt det planerade dagbrottet i Liikavaara kommer att få på vattenflödena och vattenkvaliteten i Myllyjoki, Sakajärvi, Sakajoki och Laurajärvi med dess in- och utlopp och att det således finns en viss osäkerhet även i bedömningen av effekten. Säkerheten i konsekvensbedömningen av ekologisk och kemisk status bedöms sammantaget som måttlig.

Som svar på länsstyrelsens invändningar om att bolaget varken har redovisat ett tillräckligt underlag för sina slutsatser eller har redovisat en tillräcklig beskrivning av vilken osäkerhet som föreligger i bolagets beräkningar och bedömningar av påverkan och effekter från utsläpp till vatten av den sökta verksamheten vid Liikavaara har bolaget främst hänvisat till tidigare redovisade underlag men också förtydligat vissa uppgifter, t.ex. om utvecklingen av vattenkvaliteten i dagbrottssjön

efter stängning utifrån förväntade källtermer. Boliden har också påpekat att alla beräkningar är konservativt gjorda. Vidare har Boliden angett att det finns goda möjligheter att identifiera och åtgärda eventuell oförutsedd utveckling avseende vattenkemin i dagbrottsvattnet och att det också kommer att finnas möjlighet att under en period fortsätta pumpa vattnet till Aitik för behandling som en extra säkerhetsåtgärd. Liikavaaraverksamheten bedöms förhållandevis enkel att efterbehandla och ha en liten påverkan i långtidsperspektivet. Boliden bedömer sammantaget att det sökta ändringstillståndet inte motverkar möjligheterna för någon av de berörda vattenförekomsterna att uppnå god status under drift eller efter stängning.

Boliden har slutligen vid huvudförhandlingen förtydligat delar av tidigare redovisat underlag och anfört att bedömningsgrunderna för koppar, zink och uran (beaktat naturlig bakgrundshalt) innehållits i Sakajoki sedan maj 2019. Halterna av ammoniakkväve har i vart fall inte sedan år 2015 överskridit bedömningsgrunderna i Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter. Klassningarna i VISS hänför sig i allt väsentligt till data för perioden 2013–2017 och senare data bör beaktas för att bedöma om beslutade kvalitetskrav idag kan innehållas eller ej. Biologisk provtagning från berörd vattenförekomst visar ingen påverkan på relevanta, biologiska kvalitetsfaktorer och index. Miljökvalitetsnormerna är satta för att skydda biologiska värden i vattenförekomsterna.

Domstolens bedömning

Mark- och miljödomstolen kan konstatera att gruvverksamheten vid Aitik primärt påverkar flera olika recipienter men att dessa så småningom alla mynnar i Lina älv och vidare i Kalix älv. Domstolens bedömningar avseende miljökvalitetsnormer och utsläpp till vatten inom ramen för detta mål avser i första hand den sökta verksamhetens påverkan på Myyllyjoki, Sakajärvi och Sakajoki under drift och i efterbehandlingskedet. Mark- och miljödomstolen delar i viss utsträckning länsstyrelsens kritik mot att underlaget inte har varit helt lättöverskådligt och tydligt men domstolen bedömer ändå att de uppgifter som är nödvändiga för att kunna ta

ställning till förväntad påverkan trots allt återfinns i handlingarna med tillhörande underlagsrapporter och kompletteringar.

Vad gäller länsstyrelsens begäran om att ett yttrande ska inhämtas från vattenmyndigheten enligt 22 kap. 13 § miljöbalken konstaterar mark- och miljödomstolen att bestämmelsen inte ska tillämpas i målet eftersom målet har inletts före stadgandets ikraftträdande.

Mark- och miljödomstolens bedömning utgår ifrån Bolidens uppgift om att i princip allt förorenat vatten från den sökta verksamheten, dvs. länshållningsvattnet från dagbrottet och allt vatten från uppsamlingsdikena runt miljögråbergssupplaget och industriområdet, kommer att överledas till Aitik's vattenhanteringssystem och hanteras där. Bolaget har sökt tillstånd för att få göra denna överledning. Domstolen anser dock att det är en förutsättning att överledning faktiskt ska ske och att det därför är befogat att föreskriva ett villkor om detta (villkor 51). Det är även viktigt att dimensionering av uppsamlingsbassäng och överledningskapacitet beräknas och anläggs med tillräcklig säkerhetsmarginal. Det vatten som härstammar från avskärmande diken och vatten som avrinner från t.ex. moränupplaget bedöms inte leda till någon otillåten påverkan på recipienterna. Domstolen delar bolagets bedömning om att vattenkemin i de tre vattenförekomsterna Myllyjoki, Sakajärvi och Sakajoki inte kommer att påverkas av Liikavaaraverksamheten i driftskedet. Hydrologin bedöms kunna påverkas något men inte på ett otillåtet sätt. Mark- och miljödomstolen bedömer vidare att det vatten som kommer att överledas från den tillkommande verksamheten i Liikavaara kan omhändertas inom Aitik's vattenhanteringssystem med utsläpp därifrån inom ramen för dels de utsläppsvillkor som föreskrivits i grundtillståndet för Aitikverksamheten, dels de villkor som kommer att föreskrivas i de uppskjutna frågor som kvarstår från den föregående prövningen. Den effekt som kan uppkomma är att det vid enstaka tillfällen kan behöva bräddas ytterligare överskottsvatten från Aitik till recipienten Leipojoki jämfört med om Liikavaaradagbrottet inte kommer till. Koncentrationerna av olika ämnen i Leipojoki bedöms dock inte komma att påverkas.

Länsstyrelsen har ifrågasatt om ett Natura 2000-tillstånd kan ges mot bakgrund av det utsläpp som skett till Sakajoki från den sedimentationsbassäng som samlar upp avrinnande ytvatten från delar av området runt Aitik. Boliden har angett att vattnet från sedimentationsbassängen numera pumpas upp till rå- och dagvattenbassängerna och vidare till sandmagasinet och att utsläppen är en effekt av befintlig verksamhet men att det inte är en tillståndssökt verksamhet. Mark- och miljödomstolen konstaterar att det utsläpp som förekommit från sedimentationsbassängen har uppmärksamrats inom ramen för länsstyrelsens tillsyn av Aitikverksamheten och att bolaget redan har vidtagit åtgärder för att minimera utsläppet. Den uppföljning som bör ske med tillhörande bedömning av om det krävs ytterligare åtgärder för att begränsa utsläppet hanteras lämpligen inom ramen för den fortsatta tillsynen. Utsläppet bedöms inte ha ett sådant samband med det nu sökta ändringstillståndet att det bör leda till någon reglering i detta mål även om den påverkan som skett bör, liksom annan pågående verksamhet, beaktas i Natura 2000-prövningen. Bolaget har aviserat att en ansökan om ett nytt tillstånd för hela Aitikverksamheten förbereds och även inom ramen för den prövningen kan frågan hanteras.

Därmed återstår bedömningen av utsläppen från Liikavaaraverksamheten efter stängning och påverkan på möjligheterna att klara miljökvalitetsnormerna därefter och på lång sikt. Utsläpp från Liikavaaraverksamheten beräknas ske först när dagbrottssjön efter en uppfyllnadsfas på cirka 50 år bräddar till ytvattensystemet. Mark- och miljödomstolen konstaterar att bolagets modelleringar av de framtida halterna av metaller m.m. i recipienterna i efterbehandlingsskedet utgår från förväntad vattenkemi och innehållet i det vatten som kommer att brädda från dagbrottssjön. Hur vattenkvalitén kommer att se ut har främst bedömts och beräknats i de bakomliggande utredningarna som har redovisats i bilagorna till avfallshanteringsplanen. Beräkningarna och bedömningarna därefter förutsätter att vattenkemin i dagbrottssjön utvecklas på det sätt som dessa utredningar förutspår. Mark- och miljödomstolen anser sammantaget att underlaget är tillräckligt och ska godtas.

Ifråga om uran är bakgrundshalterna uppströms i Myllyjokisystemet tydligt förhöjda (0,36–0,48 µg/l) och i sig långt över bedömningsgrunden i föreskriften

HVMFS 2019:25. Vid bedömningen får dock hänsyn tas till den naturliga bakgrundshalten om denna riskerar efterlevnaden av bedömningsgrunden. Typiskt sett observeras förhöjda bakgrundshalter i området kring Aitik och frågan om slutliga villkor för utsläppen av uran från den befintliga Aitikverksamheten är ännu inte avgjord.

I det långa tidsperspektivet är det därmed osäkert om bedömningsgrunden verkligen kommer att överskridas i recipientvattensystemet, eller om de modellerade halterna som redovisats till stor del utgörs av naturlig bakgrundshalt. Ur ett Natura 2000-perspektiv är det den biotillgängliga halten av uran som är intressant, eftersom det är den som riskerar att påverka de arter som skyddas genom regelverket. Det finns också en viss osäkerhet om vilka förekomstformer av uran som kan anses vara toxiska och därmed vad bedömningen av uranhalter ska grundas på.

Mot den bakgrunden anser domstolen att det faktum att det i underlaget bedöms tveksamt om bedömningsgrunden för uran, som den idag är uttryckt i föreskriften HVMFS 2019:25, troligen inte kommer att kunna innehållas i recipienterna ens på lång sikt, inte ensamt ska anses utgöra skäl att bedöma att ett framtida utsläpp är otillåtet.

De biotillgängliga framtida halterna av koppar och zink i Myllyjoki, Sakajärvi och Sakajoki bedöms, med något undantag initialt efter påbörjad bräddning beträffande kopparhalt i Sakajoki, understiga bedömningsgrunderna. Den ekologiska statusen i de berörda vattenförekomsterna är idag måttlig. För såväl vattendraget Myllyjoki som sjön Sakajärvi gäller miljökvalitetsnormen god ekologisk status 2021 med förslag om samma norm med tidsfrist till 2027.

Utifrån de underlag och de kompletteringar som redovisats bedömer domstolen sammantaget att utsläppen inte kommer att bidra till någon otillåten försämring av vattenmiljön i långtidsperspektivet och inte heller bidra till att miljökvalitetsnormerna inte kommer att kunna uppnås.

Skulle det mot förmodan ändå visa sig att halterna av metaller och andra belastande ämnen från det efterbehandlade dagbrottet innebär att vattnet inte bör få nå recipienten, kan vattnet, enligt vad bolaget uppger, ledas till Aitik för behandling till dess att det kan släppas till recipient. Något hinder mot verksamhetens tillåtlighet mot bakgrund av kraven enligt 5 kap. 4 § miljöbalken bedöms mot denna bakgrund inte föreligga.

Prövning av 3 och 4 kap. miljöbalken

Frågan om prövning av markanvändning vid gruvverksamhet behandlas i de flesta fall av Bergsstaten i samband med beviljande av bearbetningskoncession enligt minerallagen (1991:45). I detta fall finns en beviljad bearbetningskoncession för området Liikavaara K nr 1. Bolaget har också ansökt hos Bergsstaten om koncession för området Liikavaara K nr 2. Båda koncessionerna behövs för den sökta verksamheten. Bergsstaten har vilandeförklarat den senare ansökan i avvaktan på mark- och miljödomstolens prövning av Natura 2000-tillstånd för den sökta verksamheten. Det innebär att domstolen i detta mål även har att pröva lokaliseringen av verksamheten utifrån 3 och 4 kap. miljöbalken. Tillämpningen av 3 och 4 kap. miljöbalken är dock, som Boliden har påtalat, redan prövad såvitt avser området för den redan beviljade bearbetningskoncessionen.

Grundläggande vid denna prövning är att mark- och vattenområden ska användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde ska ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning (3 kap. 1 § miljöbalken).

En avgörande faktor för lokalisering av en gruva är tillgången till brytvärd mineral, vilket enligt Boliden endast finns vid den planerade lokaliseringen av dagbrottet. Några alternativa lokaliseringar av själva dagbrottet har därför inte utretts närmare. Boliden har däremot utrett och redovisat alternativa lokaliseringar avseende upplag för potentiellt syrabildande gråberg, miljögråberg, avbaningsmassor, industriområde och vägar (E10, truckväg och personbilväg).

Mark- och miljödomstolen finner att det sökta alternativet för lokaliseringen av dessa delar av verksamheten samt väg E10 i och för sig utgör det bästa ur ett markhushållningsperspektiv om tillstånd ges, men att detta först ska ställas mot konkurrerande riksintressen i området. Stora delar av de marker som berörs av verksamheten är utpekade som riksintresse för rennäringen enligt 3 kap. 5 § miljöbalken. Vidare är väg E10 och Gällivare flygplats utpekade som riksintressen för kommunikationer enligt 3 kap. 8 § miljöbalken, medan området där den aktuella fyndigheten finns är utpekad som riksintresse för värdefulla ämnen och material enligt 3 kap. 7 § miljöbalken.

Riksintressen

Avvägning mellan oförenliga riksintressen

Hur en avvägning mellan oförenliga riksintressen ska göras följer av 3 kap. 10 § miljöbalken. Av rättspraxis framgår att en sådan avvägning endast ska göras om ett område är av riksintresse för flera olika ändamål och en åtgärd befaras medföra påtaglig skada på något av dessa riksintressen. Det är alltså först om inverkan av den sökta verksamheten når upp till en sådan nivå som verksamheten kan sägas vara oförenlig med motstående riksintressen. I den situationen ska företräde ges till det eller de ändamål som på lämpligaste sätt främjar en långsiktig hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt. I första hand bör dock möjligheten att samtidigt utnyttja ett område för olika verksamheter, dvs. samexistens, undersökas.

Rennäring

Liikavaaraprojektet berör ett område som nyttjas av Gällivare skogssameby. Etableringsområdet för gruvverksamheten och en stor del av dess närområde ligger inom samebyns vinterbetesområde och är utpekad vara av riksintresse. Vidare berörs en flyttled, som förbinder samebyns vinterbetesmarker med åretruntmarkerna. Flyttleden som finns i anslutning till sjön Sakajärvi är också utpekad som riksintresse.

Bolidens bedömning är att den planerade verksamheten främst kommer att medföra konsekvenser för rennäringen i ett kortsiktigt perspektiv. Boliden har beskrivit både den direkta och indirekta påverkan samt barriäreffekter och kumulativa effekter.

Påverkan berör både nyckel- och kärnområden samt en flyttled vars funktion avsevärt kommer att försämrats. Verksamheten kommer att påverka en av betesgruppernas möjlighet att passera genom området och använda viktiga områden, vilket i sin tur medför en negativ påverkan på samebyn som helhet. Påverkan kommer bl.a. att innebära merarbete och ökade kostnader för renskötarna. Boliden har dock bedömt att den sökta verksamheten, med hänsyn till beskrivna effekter, skadelindrande åtgärder och konsekvenser, ändå inte påtagligt kommer att skada riksintresset för rennäring enligt 3 kap. 5 § miljöbalken. Boliden påpekar att den planerade verksamheten påverkar rennäringen under en begränsad tid och inte försvårar rennäringens bedrivande i ett längre tidsperspektiv. Boliden har även föreslagit kompensationsåtgärder, bl.a. i form av bränning av skog och försök med att påskynda etablering av lavar. Marken som tas i direkt anspråk för gruvverksamheten kommer även att efterbehandlas med fokus på att skapa värden för rennäring och biologisk mångfald. Själva dagbrottet innebär dock en permanent arealförlust av renbetesmark om cirka 50 ha.

Länsstyrelsen har anfört att den sökta verksamheten medför påtaglig skada på riksintresset för rennäringen. Länsstyrelsen har ansett det inte kan uteslutas att den sökta verksamheten påverkar grundläggande förutsättningar för rennäringens bedrivande i området, däribland säker tillgång till åretruntmarker och goda betesförhållanden, samt att verksamheten negativt påverkar funktionella samband mellan olika delområden för renskötsel, främst den flyttled som passerar området. Länsstyrelsen har angett att inverkan av den sökta verksamheten får anses nå upp till den nivå som kan bedömas oförenlig med riksintresset rennäring.

Sametinget har anfört bl.a. följande. Konsekvenserna för renskötseln och renskötarna befaras bli mer långtgående än vad bolaget har redovisat i sin ansökan. De kumulativa effekterna som uppstår av redan befintliga verksamheter, klimatförändringar och rovdjurstryck tillsammans med en ny gruvetablering i Liikavaara, får stora konsekvenser för berörd sameby och försvårar därmed påtagligt renskötselns bedrivande. Effekterna av de av bolaget föreslagna skadelindrande och

kompenserande åtgärderna är svåra att bedöma och bedöms inte kunna säkerställa att berörd sameby fortsatt kan bedriva traditionell naturbetesbaserad renskötsel.

Inför ansökan har berörd sameby deltagit i nio samrådsmöten och bidragit med eget material till rennäringsutredningen samt lämnat synpunkter på slutlig rapport. Samebyn har dock inte yttrat sig till domstolen och har inte medverkat på huvudförhandlingen. Den överenskommelse som träffats mellan Boliden och samebyn är för domstolen inte känd till sitt innehåll. Dessa förhållanden försvårar domstolens bedömning rörande påverkan på rennäringsenheten som ett allmänt intresse och avseende vilka villkor som kan behövas vid ett eventuellt tillstånd. Utredningen bedöms dock tillräcklig för en prövning.

Det villkor om försiktighetsåtgärder som bolaget föreslagit syftar bl.a. till att möjliggöra flytt av ren under Liikavaaradagbrottets drifttid och att säkerställa att ren inte tar sig in i korridoren längs väg E10. Även om flytt förbi gruvverksamheterna under drift försvåras och inte kan ske genom fri strövning så åtar sig bolaget att ordna så att flytten under denna period ändå ska kunna genomföras.

Mark- och miljödomstolens bedömning är att rennäringsenheten fortsatt kommer att kunna bedrivas såväl under drift som efter avslutning och återställning av gruvverksamheten trots de störningar som den sökta verksamheten uppenbarligen kommer att innebära. I denna bedömning har domstolen vägt in att drifttiden i sammanhanget är förhållandevis kort, 8–12 år, och de föreslagna skadelindrande åtgärderna som bolaget förbinder sig att vidta. Påverkan bedöms därmed inte nå upp till att utgöra en påtaglig skada i den bemärkelse som avses i 3 kap. 10 § miljöbalken. Den permanenta arealförlusten genom dagbrottet är begränsad och får accepteras. Mark- och miljödomstolen gör mot denna bakgrund den sammantagna bedömningen att rennäringsenheten och den sökta verksamheten trots vissa svårigheter kan samexistera på det sätt bolaget angett och att något hinder mot tillåtligheten inte föreligger i de delar som nu prövas i detta avseende.

Kommunikationer

Såväl väg E10 som Gällivare flygplats är utpekade som riksintressen för kommunikationer. Väg E10 är en statlig väg av riksintresse och utgör ett huvudstråk från Töre vid kusten och upp till Riksgränsen.

För att Liikavaaraprojektet ska kunna genomföras måste väg E10 flyttas. En vägplan för den föreslagna nya dragningen har upprättats men är ännu inte fastställd. Vidare har en miljökonsekvensbeskrivning, som har godkänts av länsstyrelsen, upprättats för flytten av vägen. Den dragning av vägen som har föreslagits i granskningshandlingen passerar relativt nära det planerade dagbrottet i Liikavaara, som närmast cirka 100–200 meter från dagbrottskanten. Vägen kommer att behöva stängas av en till två gånger i veckan vid sprängning.

Länsstyrelsen har anfört att det för närvarande inte står klart var den tänkta nya dragningen av väg E10 ska företas eller när detta ska ske. Den av bolaget föreslagna villkorsformuleringen om att vägplanen ska vinna laga kraft innan sprängning får ske innebär, enligt länsstyrelsen, att myndigheten ska ta ställning till och bedöma den sökta verksamhetens tillåtlighet gentemot det utpekade riksintresset kommunikation på ett oklart och hypotetiskt sätt. Länsstyrelsen har ännu inte tagit ställning till om den av Trafikverket redovisade vägkorridoren i alla relevanta avseenden är lämpligt lokaliserad i förhållande till den sökta verksamheten vid Liikavaara.

Länsstyrelsen har hänvisat till en skrivelse från den svenska regeringen till EU-kommisionen från år 2009 angående det svenska införlivandet av vissa artiklar i direktivet 96/82/EG om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga olyckshändelser där farliga ämnen ingår, där en av artiklarna avser bl.a. medlemsstaternas skyldighet att så långt det är möjligt upprätthålla lämpliga avstånd mellan s.k. Sevesoverksamheter och större transportvägar. Länsstyrelsen anför sammanfattningsvis att det inte kan bedömas om de planer som finns för vägens omdragning och avstängning som en konsekvens av den sökta verksamheten i tillräcklig utsträckning tillgodoser riksintresset kommunikationer.

Miljö-, bygg- och räddningsnämnden har bl.a. anfört att nämnden är kritisk till en avstängning av väg E10.

Boliden har redovisat den föreslagna nya dragningen av väg E10 och slutsatserna från Trafikverkets lokaliseringsutredning. Boliden har även redovisat förutsättningarna för att vid sprängningar i dagbrottet temporärt kunna stänga av vägen under 15–20 minuter och hur detta ska kunna genomföras på ett säkert sätt. Boliden har haft samråd med Gällivare kommun, Räddningstjänsten, Polisen, Ambulansen, SOS Alarm, Trafikverket och länsstyrelsen och utarbetat rutiner och checklistor. En mycket viktig fråga bedöms vara framkomligheten för utryckningsfordon. Boliden har även redovisat en riskanalys avseende s.k. blåljusverksamhet vid möjlig avstängning av väg E10. Riskanalysen belyser olika scenarier som kan inträffa, vilka specifika risker som bedöms finnas och vilka åtgärder som bör vidtas eller utredas vidare. Domstolen konstaterar att det framgår av underlaget rörande utryckning utan framförhållning, dvs. en utryckning som inte är känd mer än 15 minuter innan fordonet kommer till berörd sträcka, att om det just har sprängts kan berörd enhet påkalla uppmärksamhet och släppas förbi så snart färdväg i en riktning är säkrad, knappt fem minuter efter genomförd sprängning.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att en flytt av väg E10 är en förutsättning för att den sökta gruvverksamheten ska vara möjlig. Vägen har pekats ut som riksintresse för kommunikation men domstolens bedömning är att en flytt av vägen i sig inte behöver utgöra en påtaglig skada på riksintresset. Att vägplanen ännu inte har fastställts ändrar inte den bedömningen. Sett till de alternativ som utretts bedöms det föreslagna vägalternativet ha minst nackdelar bortsett från närheten till dagbrottet och behovet av avstängning. Frågan är därmed om de risker som finns för vägsador på grund av stenkast eller annan påverkan från verksamheten kan hanteras och accepteras samt om de risker och störningar som kommer att uppstå på grund av avstängning av vägen vid sprängningar är acceptabla. Mark- och miljödomstolens bedömning är att de rutiner och arbetssätt som Boliden har redovisat kommer att tillämpas vid sprängning är väl genomtänkta och tillräckliga. Domstolen bedömer därför att någon påtaglig skada på riksintresset kommunikation inte

anses föreligga. Det finns därmed inget hinder mot att verksamheten bedöms tillåtlig i det avseendet. Mark- och miljödomstolen betonar dock vikten av att de rutiner som har presenterats verkligen kommer att efterlevas, t.ex. kontakten mellan sprängarbas och blåljusverksamhet i direkt anslutning till sprängningstillfällena. Att sprängning som kan påverka väg E10 inte får utföras förrän den omdragna vägsträckan med tillhörande avstängningsanordningar tagits i drift bör dessutom regleras i villkor.

När det gäller det utpekade riksintresset Gällivare flygplats har länsstyrelsen bl.a. anfört att myndigheten inte kan avstå från skyldigheten att bevaka och tillvarata allmänna intressen och riksintressen till förmån för ”oklara civilrättsliga samverkansavtal” som det kan vara fråga om i detta fall. Länsstyrelsen har även framhållit att Gällivare flygplats ingår i det nationella nätverket av beredskapsflygplatser för samhällsviktiga transporter och att det därför är viktigt att det i förevarande mål kan visas hur det är säkerställt att den sökta verksamheten inte kommer att påverka influensområdet för flyghinder.

Boliden har bl.a. redovisat en utredning från Luftfartsverket rörande Aitik's påverkan på flygplatsen, inklusive den tillkommande verksamheten i Liikavaara. Utredningen är daterad den 14 oktober 2020 och bekräftar, enligt Boliden, att verksamheten i Liikavaara inte kommer att påverka hinderytor eller i övrigt innebära någon operativ begränsning för Gällivare flygplats. Utredningen visar också att en eventuell förlängning av befintlig landningsbana (600 meter närmare Liikavaara) inte kommer att hindras av den planerade verksamheten i Liikavaara. Den sökta verksamheten innebär alltså, enligt bolaget, inte någon påtaglig skada på riksintresset för kommunikation avseende Gällivare flygplats och innebär därutöver inte heller något hinder mot en eventuell framtida förlängning av landningsbanan. I samband med sprängning i Liikavaaradagbrottet kommer dessutom samma form av rutiner med avseende på flygsäkerhet att tillämpas som vid sprängning i befintliga dagbrott.

Mark- och miljödomstolen accepterar det underlag för bedömning som Luftfartsverkets utredning bidrar med och bedömer i denna del att någon påtaglig skada orsakad av den sökta verksamheten inte kommer att uppkomma på riksintresset för Gällivare flygplats eller för planerade ändringar av flygplatsen.

Värdefulla ämnen eller material

Boliden har angett att den planerade verksamheten i sin helhet ligger inom riksintresse för värdefulla ämnen eller material (3 kap. 7 § miljöbalken). Enligt bolaget bedöms området innehålla en sammantaget mycket stor och omfattande malmpotential och SGU har konstaterat att malmfyndigheterna i gruvfältet kring Aitik är mycket viktiga ur försörjningssynpunkt. Som framgår ovan har Bergsstaten beviljat bearbetningskoncession för Liikavaara K nr 1. Enligt bolaget är det därmed visat att kraven enligt 3 och 4 kap. miljöbalken är uppfyllda för detta område. Malmfyndigheten ligger till övervägande del inom Liikavaara K nr 1. Boliden anger att bolaget i och för sig skulle kunna ansöka om tillstånd att få bryta ut enbart denna del av fyndigheten. För att nå malmen inom Liikavaara K nr 1 skulle det dock vara nödvändigt att bryta ut en väsentlig mängd material även inom det område som omfattas av den sökta bearbetningskoncessionen Liikavaara K nr 2. Om sådan brytning skulle ske utan koncession, skulle följderna bli att materialet inte skulle kunna klassas som malm utan istället få hanteras som gråberg och inte kunna tillgodogöras. Boliden anser att ett sådant förfarande inte vore förenligt med en god hushållning med naturresurser (2 kap. 5 § miljöbalken).

Länsstyrelsen har bedömt att den sökta verksamheten vid Liikavaara, i kombination med befintlig verksamhet i Aitik, har en stor samhällsekonomisk betydelse sett utifrån ett enskilt kommunalt perspektiv och för regionen i dess helhet. Verksamheten ger arbetstillfällen och därigenom möjlighet till både försörjning och välfärd för många människor med sociala positiva aspekter. Länsstyrelsen konstaterar emellertid också att den planerade verksamheten vid Liikavaara redan nu har medfört en tydlig negativ påverkan ur ett socialt perspektiv för jämförelsevis många människor boende i de till Aitik närmast belägna byarna Sakajärvi, Liikavaara, Laurajärvi och Keskijärvi. Länsstyrelsen bedömer sammantaget att det på befintligt

underlag kan ifrågasättas om bolaget har visat tillräckliga skäl för att den sökta verksamheten, koncessionsområdet Liikavaara K nr 2 för dagbrottsgruvan med därtill hörande behov av mark för drifanläggningar, ska godkännas.

Mark- och miljödomstolen godtar bolagets uppgift om att Liikavaarafyndigheten bedöms vara av stor betydelse för den fortsatta Aitikverksamheten. Det är även av vikt att SGU, som påtalats ovan, utpekat fyndigheten som riksintresse för värdefulla ämnen och material. Närheten till den befintliga Aitikverksamheten och möjligheterna att nyttja anrikningsverk, upplag och vattenhanteringssystem som redan finns har stora fördelar jämfört med att anlägga en helt ny gruvverksamhet på annan plats utan dessa samordningsvinster. Nämnda förhållanden utgör också delvis skäl till att den totala brytningstiden vid Liikavaara skulle bli förhållandevis kort. Nyttan för samhället av en relativt stor och stabil kopparkopparproduktion i Sverige är stor och väger till viss del upp de olägenheter och den negativa påverkan som verksamheten orsakar. Trots att de verksamheter som redan finns i området idag i form av rennäring, flygplats och europaväg också är skyddade som riksintressen så bedömer domstolen således att möjligheten att nyttja Liikavaarafyndigheten bör tillåtas.

Sammanfattande bedömning – riksintressen m.m.

Länsstyrelsen har anfört att det av 3 kap. 3 och 5-8 §§ miljöbalken framgår att mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt, har betydelse för rennäringen, hyser naturvärden, värdefulla ämnen och mineral och/eller är särskilt lämpliga för kommunikationer, ska samtliga skyddas mot åtgärder som antingen kan påtagligt skada naturmiljön, näringarnas bedrivande, eller åtgärder som kan påtagligt försvåra utvinningen, respektive försvåra nyttjandet av kommunikationer. Länsstyrelsen har vidare anfört att frågan om oförenliga intressen måste bedömas enligt 3 kap. 10 § miljöbalken och att det kan ifrågasättas om bolaget har visat tillräckliga skäl för att den sökta verksamheten ska ges företräde framför riksintressena rennäring och kommunikation.

Bolidens uppfattning är att den sökta verksamheten, som möjliggör att fyndigheten vid Liikavaara kan utvinnas, inte är oförenlig med något annat motstående riksintresse och att intressena, med de skyddsåtgärder som Boliden har åtagit sig, är förenliga. Om mineralfyndigheten i Liikavaara kan brytas inom ramen för Bolidens redan pågående verksamhet kommer viktiga mineraler såsom koppar att kunna nyttiggöras på ett effektivt sätt, eftersom redan befintliga anläggningar kan användas och brytning av malm kan ske i en verksamhet med jämförelsevis begränsad miljöpåverkan. Den sökta verksamheten kommer att pågå under en begränsad tid medan övriga riksintressen kan fortleva och under alla omständigheter leder en intresseavvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken till att den sökta verksamheten ska ges företräde.

Mark- och miljödomstolen har i enlighet med vad som angetts i avsnitten ovan funnit att det är möjligt att meddela ett kompletterande Natura 2000-tillstånd, att verksamheten i sig inte kommer att äventyra möjligheten att uppnå miljö kvalitetsnormerna för berörda vattenförekomster och att den sökta verksamheten inte ska bedömas medföra påtaglig skada på vare sig riksintresset rennärings eller kommunikation. Den sökta verksamheten ska därmed bedömas tillåtlig i dessa avseenden. Någon intresseavvägning enligt 3 kap. 10 § miljöbalken behöver därmed inte göras.

Rådighet

För att få bedriva vattenverksamhet ska verksamhetsutövaren enligt 2 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet ha rådighet över vattnet inom det område där verksamheten ska bedrivas. Var och en råder över det vatten som finns inom hans eller hennes fastighet. Rådighet över en fastighets vatten kan någon också ha till följd av upplåtelse av fastighetsägaren, se 2 kap. 2 § samma lag. Enligt 9 kap. 1 § samma lag ska vid prövning av frågor om vattenverksamhet och vattenanläggningar bestämmelser om fastigheter gälla också gruvor.

Vad gäller rådighet vid bortledande av grundvatten har det i praxis ansetts tillräckligt att sökanden har rådighet vid bortledningpunkten (se rättsfallet NJA 2001 s. 828).

Den tilltänkta bortledningpunkten för länshållet vatten från dagbrottet ligger inom bearbetningskoncessionen Liikavaara K nr 1 – inom vilket område dagbrottets lågpunkt är belägen – och även inom mark som Boliden har blivit anvisad⁶ eller som ingår i fastigheten Gällivara Liikavaara 2:5, vilken Boliden äger.

Vad gäller rådighet för de andra vattenverksamheter som ansökan omfattar så har Boliden redovisat ett rådighetsmedgivande från Svenska Cellulosa Aktiebolaget avseende fastigheten Gällivare Sakajärvi 2:1.

Boliden har därmed erforderlig rådighet för sökt vattenverksamhet.

Överensstämmelse med planer

En översiktsplan för Gällivare kommun antogs år 2014 och en detaljplan som omfattar nuvarande gruvverksamhet i Aitik antogs år 2007. Av översiktsplanen framgår att den sökta verksamheten ligger inom ett område som är utpekad som riksintresse för värdefulla ämnen och material och att det också finns ett område som anges som vägutredningsområde för omdragning av väg E10 med hänvisning till Aitikverksamheten. Den nu gällande detaljplanen för Aitik omfattar dock inte det område där den sökta verksamheten planeras, däremot pågår en planprocess för en reviderad och utökad detaljplan som sträcker sig österut över det nu aktuella området. Vidare finns det en byggnadsplan för fritidsbebyggelse vid sjön Laurajärvi upprättad år 1973. Boliden har uppgett att kommunen avser att upphäva den byggnadsplanen i samband med antagande av den reviderade och utökade detaljplanen. Boliden har vidare uppgett att bolaget har löst in alla fritidshusfastigheter vid sjön Laurajärvi som ligger inom den av bolaget uppgivna störningszonen, 1 400 meter från Liikavaara dagbrott. Störningszonen definieras av gränsen för där störning

---

⁶ Beslut om markanvisning för Liikavaara, Gällivare, Norrbottens län, daterat 1936-09-23, dnr. 2010000104:R

genom vibrationer och luftstötar riskerar att överskrida gällande villkor. Boliden bedömer sammanfattningsvis att den sökta verksamheten inte strider mot någon detaljplan och att hinder mot tillåtligheten därmed inte föreligger, men att om domstolen finner det nödvändigt kan saken regleras i villkor.

Mark- och miljödomstolen delar bolagets uppfattning att den sökta verksamheten i sig inte strider mot någon detaljplan avseende markanvändningen och det direkta markanspråket för verksamhetsområdet. Något direkt hinder mot verksamhetens tillåtlighet finns således inte utifrån 2 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken. Oavsett det ger den ännu gällande byggnadsplanen byggrätt för det ändamål den är avsedd för så länge planen inte är upphävd, vilket är problematiskt eftersom boende inom störningszonen om 1 400 meter inte bör accepteras. Detta förhållande är dock en miljöskyddsaspekt som domstolen bedömer kan hanteras genom villkorsreglering på det sätt som bolaget tidigare föreslagit, se närmare avsnittet om villkor.

Säkerhetsrapport

Bolidens säkerhetsrapport för Aitikverksamheten har uppdaterats med avseende på den tillkommande verksamheten i Liikavaara och har redovisats i målet. Inga motparter eller remissinstanser har framfört krav eller synpunkter på rapportens innehåll. Mark- och miljödomstolen bedömer att säkerhetsrapporten kan ligga till grund för prövningen och att något hinder mot tillåtligheten i det avseendet inte föreligger.

Avfallshanteringsplan

Förordningen om utvinningsavfall innehåller en bestämmelse om att den som omfattas av förordningen ska, om tillstånd söks enligt 9 eller 11 kap. miljöbalken, informera tillståndsmyndigheten bl.a. om innehållet i den avfallshanteringsplan som krävs enligt förordningen, se 64 § förordningen (2013:319) om utvinningsavfall. Av 28 § samma förordning framgår att det i samband med en tillståndsprövning ska avgöras om avfallshanteringsplanen uppfyller förordningens krav. I miljöbalken finns dock inga bestämmelser om att en ansökan om tillstånd enligt miljöbalken ska innehålla en avfallshanteringsplan. Enligt domstolens mening innebär regleringen

inte att en godtagbar avfallshanteringsplan utgör en processförutsättning. Däremot är en godtagbar avfallshanteringsplan en förutsättning för att kunna meddela tillstånd för en sådan verksamhet där det krävs en avfallshanteringsplan. Boliden har redovisat en separat avfallshanteringsplan för Liikavaaraverksamheten som bl.a. anger hur efterbehandlingen av den planerade verksamheten ska ske. Bolaget avser att införliva planen med avfallshanteringsplanen för verksamheten vid Aitik när slutliga villkor för efterbehandlingen av potentiellt syrabildande gråberg och sandmagasinet har fastställts och vunnit laga kraft. Avfallshanteringsplanen bedöms utifrån dessa förutsättningar kunna ligga till grund för prövningen i detta mål.

Påverkan på hälsa och miljö

Såväl länsstyrelsen som flera av de boende i de mest berörda byarna Liikavaara och Sakajärvi har lyft den störningsproblematik som den befintliga gruvverksamheten i Aitik redan bedöms medföra och som den tillkommande verksamheten i Liikavaara kan förväntas ge upphov till. Det handlar främst om buller, vibrationer och luftstöt- vågor samt inte minst om damning och dålig luftkvalitet. Länsstyrelsen anser att speciellt damningssituationen är så allvarlig att tillåtligheten kan ifrågasättas. De boende, främst i byn Sakajärvi, har också anfört att störningarna redan idag är så besvärliga att det är olämpligt att bo i byn. Några av de enskilda har yrkat att nu gällande villkor avseende buller och luftkvalitet ska skärpas. Flera av de boende har också yrkat att villkor ska föreskrivas om att inlösen av berörda fastigheter ska ha genomförts innan ett tillstånd får tas i anspråk.

Boliden har redovisat och beskrivit dels vad som sker beträffande bolagets ambition och arbete för att kunna lösa in och erbjuda de boende som berörs alternativa boenden på annan plats, dels vad bolaget gör för att begränsa störningarna i de nämnda avseendena. Boliden har under huvudförhandlingen även gjort ett åtagande med innebörden att bolaget ska verka för att inlösen av bostadsfastigheter i Sakajärvi och Liikavaara sker i enlighet med det erbjudande som anges i åtagandet. Åtagandet omfattar kvarvarande icke inlösta fastigheter med permanentboende i de två byarna samt fastigheter med fritidsboende, sammantaget fem i Sakajärvi och sex

i Liikavaara. Mark- och miljödomstolen konstaterar att åtagandena inte omfattar fastigheter som är obebyggda.

Boliden har vidare redovisat att bolaget klarar de idag gällande villkoren för buller, vibrationer, luftstöt vågor och stofnedfall från den befintliga verksamheten och även miljö kvalitetsnormerna för PM10 och PM2,5. Bolaget har även påpekat att Aitik-verksamheten har förklarats tillåtlig av mark- och miljödomstolen, även efter prövning i Mark- och miljööverdomstolen år 2016, och att det därmed finns ett lagakraftvunnet tillstånd för befintlig verksamhet. Bolagets ambition är vidare att fortsätta arbeta för att minska verksamhetens negativa påverkan på omgivningen.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att det fortfarande bor kvar människor och att finns djur i de närmaste byarna Liikavaara och Sakajärvi. Boliden har dock kommit långt med inlösenprocesserna och bolaget har erbjudit alla boende i de två byarna och även boende vid sjön Laurajärvi att lösa in deras fastigheter. Många berörda fastigheter är redan inlösta. Lösningar med alternativ som har kunnat accepteras av de kvarvarande boende finns dock fortfarande inte för alla även om flera principöverenskommelser har slutits på senare tid. Om tillstånd till den sökta Liikavaaraverksamheten skulle ges nu så riskerar flera boende att få en förvärrad situation, sett till hälsa och miljö, jämfört med den nuvarande. Mark- och miljödomstolen bedömer mot den bakgrunden att det inte blir en acceptabel boendesituation för de boende i Sakajärvi oavsett om den berörda fastigheten ligger inom eller utanför den radie på 1 400 meter som bolaget angett som gräns för när störningarna från gruvverksamheten bör kunna accepteras. Att bo kvar i byn Liikavaara kommer inte heller att vara möjligt. De boende som yttrat sig i målet har i flera fall själva angett att de vill finna alternativa boendelösningar och inte längre bo kvar i byarna. Situationen har för många redan blivit så betungande att de har gett upp möjligheterna att på sikt bo kvar. Mot den bakgrunden har mark- och miljödomstolen att ta ställning till tillåtligheten för den ansökta tillkommande gruvverksamheten med ett nytt dagbrott i Liikavaara.

Mark- och miljödomstolens bedömning är att det inte finns något hinder mot tillåtlighet i det läge det inte längre bor kvar människor i byarna Liikavaara och Sakajärvi och under förutsättning att de fastigheter som ligger inom 1 400 meters avstånd från Liikavaaragruvan vid sjön Laurajärvi har lösts in. Bolaget har angett att man hela tiden strävat och fortfarande strävar efter att finna acceptabla lösningar för alla berörda och att genom avtal komma överens och dessutom att processen med inlösen kommer att gå vidare oavsett om tillstånd ges för Liikavaara. Detta är inte motsagt av de boende även om beskrivningen av hur själva inlösenprocessen har gått till skiljer sig åt mellan bolaget och de närboende. Det står dock klart för domstolen att situationen är och har varit mycket påfrestande för många och att lösningar och avtal ännu inte finns i samtliga fall trots att processen har pågått i många år.

Att genom villkor reglera att inlösen ska vara genomfört innan ett tillstånd får tas i anspråk är dock inte en möjlig lösning. Det skulle ge de enskilda fastighetsägarna ett slags vetorätt mot verksamhetsutövaren och är därför inte en acceptabel modell. Det åtagande som bolaget har gjort om inlösen är bra, men är utifrån givna förutsättningar inte tillräckligt för att verksamheten ska kunna ges ett tillstånd som kan nyttjas redan i dagsläget. Det kommer att ta ytterligare en tid innan bolaget och de kvarvarande fastighetsägarna har hittat acceptabla lösningar och de berörda bör därför ges en tidsfrist att hitta dessa lösningar. Att under givna omständigheter istället reglera när ett tillstånd tidigast får tas i anspråk bedömer domstolen vara ett bättre alternativ. Det skulle förskjuta tidpunkten för start i Liikavaaraprojektet men inte på ett för Boliden orimligt eller oproportionerligt sätt och det skulle ge en tidsfrist att genom avtal lösa flytt och boendesituation för de kvarvarande i byarna. Domstolen bedömer att en rimlig tid för detta bör vara ungefär ett år. En särskild föreskrift om att tillståndet inte får tas i anspråk förrän tidigast den 29 april 2022 bör därför meddelas. Även därefter, i en inledningfas av projektet Liikavaara, bedöms de tillkommande störningarna genom t.ex. buller och damning inte bli sådana att det blir oacceptabelt att bo kvar i byn Sakajärvi under ytterligare en tid om det skulle behövas. Till detta kommer att domstolen också föreskriver det villkor som Boliden föreslagit om att sprängning av berg i Liikavaaradagbrottet får

utföras först sedan boende inom riskområdet för stenkast har avflyttat (del av villkor 46) samt att avverkning inom verksamhetsområdet för det nya dagbrottet och transportvägen inte heller få ske under häckningsperioderna för vilda fåglar (villkor 50).

Tidigare regel om vattenverksamhet

Båtnadskravet, dvs. att en vattenverksamhet får bedrivas endast om dess fördelar från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna samt skadorna och olägenheterna av den, enligt den tidigare regleringen i 11 kap. 6 § miljöbalken har tagits bort fr.o.m. den 1 januari 2019. Regeln ska dock tillämpas i mål som har inletts före det datumet vilket är situationen i detta fall.

Boliden har anfört att investeringskostnaderna för den sökta verksamheten är marginella i förhållande till den ekonomiska nytta som den utökade brytningen medför. Skadorna till följd av vattenverksamheten är begränsade till fastigheter som bolaget äger samt ett mindre antal andra fastigheter.

Mark- och miljödomstolen gör bedömningen att fördelarna av vattenverksamheten från allmän och enskild synpunkt överväger kostnaderna och skadorna av dessa. Domstolen bedömer att kravet därmed är uppfyllt och att regeln inte utgör något hinder mot tillåtligheten.

Natura 2000 – Torne och Kalix älvsystem

Det krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön i ett Natura 2000-område, se 7 kap. 28 a § miljöbalken.

Boliden ansåg inledningsvis under handläggningen att något Natura 2000-tillstånd inte behövdes eftersom bolaget bedömde att den planerade verksamheten vid Liikavaara i sig inte riskerar att på ett betydande sätt påverka miljön i Natura 2000-området. Verksamheten bedömdes inte heller förändra förutsättningarna för Aitik-verksamhetens befintliga Natura 2000-tillstånd.

Länsstyrelsen invände mot detta och anförde att det var svårt att se att ändrings-tillstånd skulle kunna komma ifråga utan en Natura 2000-prövning för den tillkommande verksamheten.

Boliden valde då att komplettera ansökan med ett yrkande även om tillstånd enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken. Bolaget hänvisade till den bedömning av påverkan på Natura 2000-området som redovisats i ansökan och anförde att förutsättningarna för att meddela tillstånd enligt 7 kap. 28 b § miljöbalken är uppfyllda.

Mark- och miljödomstolen bedömer att den tillkommande verksamheten vid Liikavaara är av sådan omfattning och art att den typiskt sett kan påverka miljön inom berört Natura 2000-område varför en tillståndsprövning även enligt 7 kap. 28 a § miljöbalken krävs. Det som ska prövas omfattar dock bara den tillkommande verksamheten som ansökan om ändringstillstånd avser även om den samlade påverkan från hela Aitikverksamheten och andra verksamheters påverkan på Natura 2000-området ska vägas in i bedömningen. Någon omprövning av bolagets tidigare meddelade Natura 2000-tillstånd för den befintliga verksamheten aktualiseras således inte nu.

Förutsättningar för tillstånd i detta fall

Enligt bevarandeplanen för Torne och Kalix älvsystem är syftet med skyddet för Natura 2000-området att bidra till att upprätthålla gynnsam bevarandestatus för de utpekade naturtyperna och arterna på biogeografisk nivå (dvs. hela landet). Att upprätthålla gynnsam bevarandestatus innebär i korta drag att det i fortsättningen ska finnas strukturer och funktioner som är nödvändiga för bevarandet. En av de viktigaste funktionerna är ett naturligt fluktuerande vattenstånd. Även bevarandet av de naturliga stammarna av vildlax och havsvandrande öring är prioriterat.

Bolaget har i en Natura 2000-utredning tillsammans med efterföljande kompletteringar presenterat ett underlag för bedömning av eventuell påverkan på Natura 2000-områdets arter och naturtyper som sammanfattas nedan.

Dagbrottet vid Liikavaara planeras på en vattendelare och miljöeffekter kan, enligt bolagets utredning, spåras i två vattensystem. Miljöeffekterna har analyserats i Myllyjoki och vidare till Sakajärvi och Sakajoki (som inte är Natura 2000-områden) för att spåra eventuella effekter nedströms Sakajokis utlopp i Lina älv (som är Natura 2000-område). Miljöeffekterna har även analyserats i Laurajärvi samt i det vattendrag som mynnar i Laurajärvi och i Sakajänkänöja, Laurajärvis utlopp, som i alla delar ingår i Natura 2000-området Torne och Kalix älvsystem.

Av de arter som finns i Torne och Kalix älvsystem och som pekats ut i Natura 2000-området är det enbart lax, utter och flodpärlmussla som bedöms förekomma i det berörda området.

Lax har noterats uppströms Sakajokis utlopp i Lina älv och finns således även i Lina älv vid Sakajokis utlopp, men förekomsten är inte naturlig. Lax har inte påträffats under provfiske i Sakajoki, Sakajärvi eller Myllyjoki. Inte heller i Laurajärvi eller Sakajänkänöja, Laurajärvis utlopp, finns några uppgifter om att det ska ha fångats lax.

Spår av utter har observerats tillfälligt på och i närheten av bäcken Myllyjoki inne på Aitik's industriområde. Bäckens håller relativt gott om fisk och får anses utgöra lämplig livsmiljö för utter, även om det inte är klarlagt om det sker föryngringar i anslutning till bäcken. I landskapet runt Gällivare finns utter i Lina älv och i flera av dess biflöden samt i Råne älvs övre del, vilket framkommit genom flera observationer under en rad år i länsstyrelsens utterinventering. Utter har inte rapporterats från Laurajärvis in- eller utlopp och bäckarna bedöms utifrån dess ringa storlek och bedömt låga tätheter av fisk inte utgöra lämpliga miljöer för utter.

Vad gäller flodpärlmussla är bolagets bedömning att flodpärlmussla saknas i Myllyjoki. Det finns heller inga kända uppgifter om flodpärlmussla nedströms Sakajärvis utlopp i Lina älv. Det kan dock inte uteslutas att arten ändå finns där och Lina älv har därför behandlats som en lokal där flodpärlmussla kan finnas. Högre upp i

Linaälv finns flodpärlmusslor kvar, varför det sannolikt är så att flodpärlmussla funnits i det här området också en gång i tiden.

Av de naturtyper som är utpekade i art- och habitatdirektivet är det enbart naturtyperna mindre vattendrag med akvatiska mossor (kod 3260) och naturliga större vattendrag av fennoskandisk typ (kod 3210) som bedöms förekomma i närheten av Liikavaara.

Lina älv har inte tidigare karterats avseende naturtyp och bedöms ligga i gränzonen mellan att klassas som ett större och ett mindre vattendrag. Laurajärvis inlopp är starkt påverkat av dikning och uppfyller inte de krav som ställs på naturlighet för att klassas som en Natura 2000-naturtyp. Sakajänkänöja är ett litet vattendrag som är det enda utloppet från Laurajärvi. Bäckerna är så fysiskt påverkade att de inte bör klassas som en Natura 2000-naturtyp. Sammantaget kan det konstateras att varken Laurajärvis in- eller utlopp bör klassas som någon av de utpekade Natura 2000-naturtyperna i Natura 2000-området. Bäckarna kan inte heller klassas som någon annan Natura 2000-naturtyp. Sjön Laurajärvi kan inte klassas som någon av de utpekade Natura 2000-naturtyperna i Natura 2000-området. Laurajärvi kan heller inte klassas som någon annan Natura 2000-naturtyp. Varken Ävjestrandsjöar eller Myrsjöar finns således inom det analyserade området.

En sänkning av grundvattennivån lokalt kring dagbrottet i Liikavaara bedöms i begränsad utsträckning påverka vattenflödena i omkringliggande vattendrag och även ge en minskad tillrinning till sjön Sakajärvi. Förändringarna bedöms dock inte leda till någon betydande påverkan. Konsekvenserna på Lina älv bedöms bli obefintliga. Bevarandestatus för de utpekade arterna lax och utter, som finns i vattendraget, riskerar inte att påverkas. Flodpärlmussla, som skulle kunna finnas i Lina älv bedöms inte heller påverkas.

Boliden har sammantaget anfört att den planerade verksamheten i Liikavaara inte riskerar att på ett betydande sätt påverka miljön i berört Natura 2000-område. Påverkan av den sökta verksamheten bedöms inte kunna skada de livsmiljöer som

avses skyddas, eller medföra att de arter som avses skyddas utsätts för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av dem i området. Bedömningen innefattar den kumulativa belastning som bedöms uppstå med beaktande av såväl Aitikgruvans befintliga verksamhet som den tillkommande brytningen i Liikavaara och innefattar såväl påverkan under driftfasen som efter avslutad verksamhet (efterbehandlingsfasen).

Länsstyrelsen har bedömt att bolagets redovisning är för snävt avgränsad och att bolaget inte har visat, alternativt inte i tillräcklig utsträckning visat, hur det genom åtgärder eller villkor med föreskrifter om begränsningsvärden avseende utsläpp till berörda vatten, avser att säkerställa att skada eller betydande störningar på livsmiljöer och arter i området hindras eller uppkommer. Detta gäller framförallt efter stängning och avslutning av verksamheten vid Liikavaara i samband med bräddning av förorenat dränagevatten. Länsstyrelsen har anfört att tillståndsmyndigheten ska göra en samlad bedömning som är fullständig, exakt och slutlig.

Mark- och miljödomstolen bedömer att den sökta verksamheten under drift, med föreslagna skadeförebyggande och skadelindrande åtgärder, inte kommer att påverka Natura 2000-området på ett otillåtet sätt. För att säkerställa att allt förorenat vatten från verksamheten i Liikavaara under drift tas om hand på ett kontrollerat och godtagbart sätt finner mark- och miljödomstolen det lämpligt att i villkor reglera att sådant vatten ska överledas till Aitiks vattenhanteringssystem, i enlighet med bolagets åtagande. Även de skadelindrande åtgärder som planeras vid de kommande transportvägarnas passager över Myllyjoki bedöms lämpliga och bör föreskrivas i villkor i enlighet med Bolidens förslag. De mindre förändringar i vattenflödet i Myllyjoki som förväntas bedöms inte heller riskera att medföra någon skada eller störning av betydelse. Den minskade avrinningen från avrinningsområdet som brytningen kommer att medföra under drift beräknas inte ge någon märkbar påverkan på Lina älv.

Beträffade påverkan på Natura 2000-området i ett långsiktigt perspektiv kan följande noteras. Bedömningar av hur påverkan kan förväntas bli vid framtida

bräddning från den blivande dagbrottsjön kan knappast göras på något bättre sätt än genom modelleringar av dagbrottsvattenkemin och flöden. Dagbrottsjön bedöms vara uppfylld och bräddning påbörjas cirka 54 år efter det att läns-pumpning upphör. Hur fullständiga, exakta och slutliga dessa bedömningar är utifrån det långa tidsperspektiv det är fråga om vid gruvdrift kan naturligtvis ifrågasättas men mark- och miljödomstolens inställning är att underlagen ska godtas och utifrån dessa kan bedömningar av resulterande halter och påverkan i vattendragen göras i enlighet med vad bolaget redovisat. Det finns osäkerheter men domstolen utgår ifrån att det också finns möjligheter att vidta korrigerande åtgärder vid den framtida stängningen och efterbehandlingen av verksamheten i Liikavaara på samma sätt som det bedöms finns sådana möjligheter vid verksamheten i Aitik där drift planeras pågå under längre tid än vid Liikavaara. Mark- och miljödomstolen finner det inte meningsfullt att redan nu föreskriva villkor för det framtida utsläppet från dagbrottsjön som ligger långt fram i tiden. Det är inte heller, utifrån det tidsperspektiv det är fråga om, lämpligt att skjuta upp frågan om vilka haltbegränsningar som ska gälla under en provotid. Utifrån dessa förutsättningar och de slutsatser som ändå kan dras med stöd av utredningen i målet förutsätts utsläppen hamna inom de nivåer som behövs för att skada på Natura 2000-området inte ska uppstå. Verksamheten vid Aitik, inbegripet Liikavaara, kommer sannolikt att genomgå flera omprövningar innan det är dags för avslutning av hela den samlade verksamheten och det kommer därigenom att finnas möjligheter att ställa de ytterligare krav som kan behövas.

Sammantaget gör mark- och miljödomstolen bedömningen att den ansökta verksamheten vid Liikavaara på kort och lång sikt inte kommer att skada de livsmiljöer som avses skyddas eller medföra att de arter som avses skyddas kommer att utsättas för en störning som på ett betydande sätt kan försvåra bevarandet av arterna i området. Bestämmelserna om Natura 2000 utgör således inte något hinder mot tillåtligheten och tillstånd kan därför lämnas.

Artskydd

I en inlägga till domstolen den 29 mars 2021 (aktbilaga 290) efter huvudförhandlingen har Boliden angett att bolaget, mot bakgrund av EU-domstolens

avgörande nyligen avseende tolkningen av art- och habitatdirektivet (C-473/19 och C-474/19), har omvärderat sitt ställningstagande avseende hur den sökta verksamheten förhåller sig till artskyddsförordningen. Boliden har därför kompletterat underlaget för domstolens bedömning och yrkat att dispens ska meddelas från förbuden i 4, 6, 7, 8 och 9 §§ artskyddsförordningen för de skyddade arter som kan påverkas inom området för den verksamhet som avses med det sökta ändrings-tillståndet. Bolaget har preciserat ansökan med uppgift om vilka arter som berörs av respektive paragraf och även utvecklat skälen för varför dispens bör meddelas.

Vad gäller 4 § artskyddsförordningen bedöms enligt Boliden dispens behövas för åkergroda och bred gulbrämad dykare, men inte för fåglar. För det fall mark- och miljödomstolen skulle anse att dispens behövs för någon fågelart, har bolaget reservationsvis yrkat att sådan dispens ska meddelas.

Boliden anger att genom 4 § första stycket punkten 4 införlivas artikel 12.1 d i art- och habitatdirektivet som innebär ett förbud mot att skada eller förstöra parningsplatser eller rastplatser. Något motsvarande skydd av livsmiljöer finns dock inte enligt fågeldirektivet. Även om de bakomliggande EU-direktiven således skiljer sig åt görs det i förbudsbestämmelsen i 4 § i den svenska artskyddsförordningen ingen skillnad mellan vilda fåglar och andra djurarter.

I svensk praxis har 4 § artskyddsförordningen tillämpats så att förbuden inte omfattar sådana åtgärder där syftet med åtgärden uppenbarligen var ett annat än att orsaka någon av de följder som avses med bestämmelsen, såvida inte åtgärden innebär risk för påverkan på den skyddade artens bevarandestatus i området. EU-domstolen har i det aktuella avgörandet konstaterat att de förbud som anges i artikel 5 fågeldirektivet ska omfatta alla vilda fåglar som naturligt förekommer inom en medlemsstats territorium. Det innebär att medlemsländernas tillämpning av nationell rätt måste ske så att de förbud som anges i artikel 5 i fågeldirektivet ska tillämpas på alla vilda fåglar.

Eftersom EU-domstolen uttryckligen begränsade sin prövning till nationell tillämpning av förbuden i art- och habitatdirektivet kan, enligt bolaget, några slutsatser av domen inte dras såvitt avser tillämpning och tolkning av 4 § artskyddsförordningen utifrån fågeldirektivet, utöver att alla vilda fåglar ska omfattas. EU-domstolens dom utgör därför, enligt Boliden, inte skäl att frångå tidigare svensk praxis på området såvitt gäller vilda fåglar.

Förbudet mot att avsiktligt störa fåglar enligt artikel 5 d i fågeldirektivet gäller enbart i den mån störningarna inte saknar betydelse för att uppnå direktivets syfte. Boliden har även av det skälet bedömt att den tidigare svenska tolkningen av bestämmelsen fortsatt är relevant såvitt avser vilda fåglar. Boliden har redovisat sin bedömning att den sökta verksamheten inte påverkar bevarandestatusen för någon art av de vilda fåglar som förekommer eller kan förekomma i närområdet.

Boliden har vidare redovisat att anläggningsarbetena för det nya dagbrottet och transportvägen som en skyddsåtgärd kommer att inledas utanför fåglarnas häckningsperiod. Boliden har även angett att bolaget inte har någonting emot att detta föreskrivs som villkor för tillståndet om mark- och miljödomstolen skulle finna det nödvändigt.

Därefter har Boliden i underlaget för dispensansökan beskrivit förutsättningarna för de två arter, åkergroda och bred gulbrämad dykare, som bedöms kunna förekomma inom området och som skyddas av 4 § artskyddsförordningen. En dispens bedöms sammanfattningsvis inte försvåra upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus för någon av arterna i dess naturliga utbredningsområde vilket, enligt bolaget, innebär att dispens enligt 14 § artskyddsförordningen kan ges.

När det gäller grod- och kräldjur som skyddas enligt 6 § artskyddsförordningen, enligt Bolidens utredning i detta fall huggorm, skogsödla, vanlig groda och vanlig padda, så är bolagets bedömning också sammanfattningsvis att en dispens inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos dessa grod- och

kräldjurs bestånd i deras naturliga utbredningsområden, vilket, enligt bolaget, innebär att dispens enligt 15 § artskyddsförordningen kan ges.

Lappranunkel har vid en riktad inventering påträffats vid två växtplatser inom det planerade verksamhetsområdet, båda längs den planerade transportvägen mellan det nya dagbrottet och Aitik. Lappranunkel är skyddad enligt 7 § artskyddsförordningen. Att två växtplatser tas i anspråk bedöms, enligt bolaget, inte påverka artens bevarandestatus varken lokalt, regionalt eller nationellt. Detta innebär att en dispens inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus för lappranunkel i dess naturliga utbredningsområde, vilket enligt bolaget innebär att dispens enligt 14 § artskyddsförordningen kan ges.

Vad gäller växter skyddade enligt 8 § artskyddsförordningen så har, enligt Bolidens underlag, orkidén brudsporre påträffats vid inventeringarna. Orkidéerna fläcknycklar, knärot, korallrot, spindelblomster och ängsnycklar har med stor sannolikhet förekommer i området. Arterna har omfattande populationer i Norrbottens län och förekommer spritt i trakten kring Gällivare. Exemplar av dessa växtarter som växer inom det område som tas i anspråk av den sökta verksamheten kommer att, i förekommande fall, förstöras. Eftersom det rör sig om mindre växtplatser med få exemplar bedöms en dispens inte försvåra upprätthållandet av bevarandestatusen för någon av dessa arter. Två växtplatser av höstlåsbräken som har dokumenterats i Liikavaara by vid inventeringarna kommer att tas i anspråk för den sökta verksamheten. Höstlåsbräken har en relativt stor utbredning i Norrbotten och anses i Norrbottens flora vara vanlig och jämnt spridd i landskapet. Ytterligare växtplatser finns inom områden som inte kommer att tas i anspråk i Liikavaara by. Att två växtplatser försvinner bedöms därmed inte påverka artens bevarandestatus. Enligt Boliden innebär det anförda att en dispens inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos dessa växters bestånd i deras naturliga utbredningsområden, vilket i sin tur innebär att dispens enligt 15 § artskyddsförordningen kan ges.

De växter som anges förekomma eller kunna förekomma inom utredningsområdet och som skyddas av 9 § artskyddsförordningen är mattlumner, plattlumner, revlumner och lopplumner. Dessa lumnerarter förekommer alla mycket talrikt både i Norrbottens län och lokalt runt Gällivare. Det finns därför, enligt bolaget ingen risk för påverkan på arternas bevarandestatus genom att mark där exemplar förekommer eller kan förekomma tas i anspråk för den sökta verksamheten. Det innebär, enligt bolaget, att en dispens inte försvårar upprätthållandet av en gynnsam bevarandestatus hos dessa växters bestånd i deras naturliga utbredningsområden, vilket i sin tur innebär att dispens enligt 15 § artskyddsförordningen kan ges.

Boliden har i sin dispensansökan också påmint om de kompensationsåtgärder som bolaget har åtagit sig att genomföra. Som framgår av kompensationsplanen kommer lappranunkel och orkidéer som påträffas inom det område som tas i anspråk att flyttas till ett utvalt område av motsvarande naturvärdeskvalitet.

Naturvårdsverket har yttrat sig i fråga om yrkad artskyddsdispens och anfört bl.a. att förutsättningarna för hur artskyddet ska bedömas enligt svensk rätt har ändrats efter EU-domstolens avgörande i mars 2021. Naturvårdsverket har framhållit att dispenskravet på ett allt överskuggande samhällsintresse ska tolkas restriktivt och att kraven på ett sådant intresse måste sättas högt. Enligt vad Naturvårdsverket erfarit utgör brytning av koppar inte ett sådant skäl för dispens.

Länsstyrelsen har inte yttrat sig över yrkandet om artskyddsdispens.

Mark- och miljödomstolen gör inledningsvis bedömningen att den utredning som Boliden har redovisat avseende artskyddet är tillräcklig för att avgöra om den ansökta verksamheten är tillåtlig utifrån denna aspekt. Den kan också ligga till grund för den bedömning som ska göras avseende dispens från förbuden i artskyddsförordningen. Någon ytterligare komplettering behöver således inte göras.

Dispens från förbuden i 6, 8, och 9 §§ artskyddsförordningen får enligt 15 § ges om det inte finns någon annan lämplig lösning och dispensen inte försvårar upprätt-

hållandet av en gynnsam bevarandestatus hos artens bestånd i dess naturliga utbredningsområde. En mineralförekomst finns där den finns och bolaget har genomfört en lokaliseringsutredning avseende placeringen av de kringverksamheter som är nödvändiga. Mark- och miljödomstolen har funnit att det valda alternativet kan godtas och att det finns många fördelar med att kunna utnyttja närheten till Aitikverksamheten och de anläggningar som finns där. Bolaget anser att man i sin artskyddsutredning visat att inga arter riskerar att få en försämrad bevarandestatus till följd av inlämnandet av det aktuella området. Domstolen accepterar bolagets bedömning i detta avseende.

Enligt 14 § artskyddsförordningen krävs för dispens från förbuden i 4, 5, och 7 §§ dessutom i detta fall att dispensen behövs av tvingande skäl som har ett allt över-skuggande allmänintresse. Bolaget har bl.a. hänvisat till att den planerade verksamheten i sin helhet ligger inom riksintresse för värdefulla ämnen och material och att SGU har konstaterat att malmfyndigheterna i gruvfältet kring Aitik är mycket viktiga ur försörjningssynpunkt. Boliden hänvisar också till vad bolaget anförde avseende frågan inom ramen för 2014 års tillståndsprövning av verksamheten i Aitik – att utvinningen av koppar och andra mineraler i området är ett erkänt och angeläget allmänt intresse, att brytningen är central för tillgången på kopparråvara nationellt och av stor betydelse även i ett europeiskt perspektiv och att verksamheten har stor indirekt betydelse för den lokala ekonomin som i stor utsträckning är inriktad mot gruvnäring. Liikavaaraverksamheten kan och bör ses som en tillkommande integrerad del av Aitikverksamheten och mark- och miljödomstolen gör, trots Naturvårdsverkets invändningar, samma bedömning i detta mål som vid föregående prövning av Aitikverksamheten, dvs. att förutsättningarna för att meddela dispens är uppfyllda även i detta avseende.

Dispens bör därmed sammanfattningsvis meddelas för samtliga av bolaget angivna djur- och växtarter i enlighet med vad som framgår av domslutet.

Beträffande vilda fåglar gör mark- och miljödomstolen följande bedömning. Ett nytt villkor till skydd för vilda fåglar (villkor 50), liknande det villkor 30 som finns i

grundtillståndet för Aitikverksamheten och som Boliden hänvisat till, bör lämpligen föreskrivas omfattande avverkning och anläggningsarbeten även vid den tillkommande verksamheten i Liikavaara. Genom att avverkning inte får ske under fåglarnas häckningsperioder och att anläggningsarbeten inte får inledas under häckningsperioderna minimeras risken för att fåglar, ägg eller bon ska förolyckas eller förstöras. Därmed bedöms verksamheten inte strida mot bestämmelserna i 4 § p. 1–3 artskyddsförordningen avseende fåglar. Eftersom den svenska implementeringen av fågeldirektivet genom artskyddsförordningens 4 § p. 4 är strängare än själva direktivet bedömer mark- och miljödomstolen vidare att hittills gällande praxis avseende nödvändigheten av att söka artskyddsdispens fortsatt bör tillämpas avseende vilda fåglar. Domstolen accepterar bolagets bedömning att den sökta verksamheten inte kommer att påverka bevarandestatusen för någon art av vilda fåglar som förekommer eller kan förekomma i närområdet och domstolen delar därmed Bolidens inställning att dispens från förbuden i 4 § artskyddsförordningen avseende vilda fåglar inte är nödvändig.

Sammanfattande bedömning av tillåtlighet m.m.

Mark- och miljödomstolen har sammanfattningsvis funnit att den verksamhet vid Liikavaara som omfattas av ansökan om ändringstillstånd är tillåtlig och att tillstånd enligt miljöbalken kan meddelas. Tillståndet bör förenas med en skyldighet för Boliden att genomföra kompensationsåtgärder enligt nedan och i övrigt med de villkor som anges i det följande.

Kompensation

Av 16 kap. 9 § miljöbalken framgår att tillstånd eller dispens och upphävande av tillstånd eller dispens får förenas med skyldighet att utföra eller bekosta (1.) särskild undersökning av berört område, (2.) särskilda åtgärder för att bevara berört område och (3.) särskilda åtgärder för att kompensera det intrång i allmänna intressen som verksamheten medför. Kompensation enligt första stycket tredje punkten kan avse intrång i t.ex. naturvårdsintressen, men även i andra allmänna intressen som t.ex. rennäring.

Boliden har i en kompensationsutredning och kompensationsplan för Liikavaara föreslagit flera olika åtgärder för att minimera och mildra den påverkan som gruvverksamheten kommer att innebära för naturvärden och rennäring, bl.a. en ekologisk efterbehandling av själva verksamhetsområdet samt förstärkning av naturvärden inom det område som berörs indirekt av verksamheten. Boliden betonar att föreslagna kompensationsåtgärder inte har vägts in i bolagets bedömning av tillåtligheten. Naturvärden och andra värden som är av betydelse för rennäringen i området är de allmänna intressen som bedöms påverkas av en så pass stor kvarstående skada att ekologisk kompensation är motiverat.

För naturvärden består, enligt bolaget, den kvarstående skadan främst av den direkta påverkan som innebär en total förlust av naturvärden. Delar av förlusten kan med en tidsfördröjning mildras genom ekologisk efterbehandling. Den kvarstående skadan bedöms kunna kompenseras, med en viss säkerhetsmarginal, genom de åtgärder som föreslagits i kompensationsutredningen.

För rennäringen uppstår påverkan främst under drifttiden, med en kvarstående skada tills dess att efterbehandlingsåtgärderna börjar leverera värden för rennäringen. Själva dagbrottet kommer att medföra en kvarstående skada även på lång sikt. Kompensationsåtgärderna som föreslås i utredningen bedöms på sikt i hög grad kunna kompensera för påverkan på rennäringen. En ekonomisk kompensation bedöms dock, enligt bolaget, vara nödvändig för den kvarstående skadan under drifttiden.

De förstahandsalternativ för åtgärder som Boliden har planerat att genomföra är våtmarksrestaurering av området Kojjukaivos Norra, ett våtmarksområde på över 200 ha, utplacering av fridlysta växter och död ved i ett annat våtmarksområde, Myllyjoki Södra, samt kompensation för rennäringen genom bl.a. bränning av tallungskog för att på sikt förbättra renlavsbete (Kaartukielinen), främja hänglavsbärande skog i området Kojjukaivos Norra samt åtgärder för att underlätta flytt mellan vinterbetesmark och kalvningsland söder om Aitik.

Bolidens värdering av kompensationens tillräcklighet har redovisats enligt följande. Enligt den värderingsmodell som har använts i kompensationsutredningen blir påverkansvärdet av Liikavaaragruvan (inklusive direkt och indirekt påverkan) 284 habitathektar (hh).

Kompensationsvärdet har beräknats till totalt 325 hh fördelat enligt följande:

- Våtmarksrestaurering: 268 hh
- Utplacering av fridlysta växter och död ved: 25 hh
- Bränning: 32 hh

Utgångspunkten är, enligt bolaget, att kompensationsåtgärderna ska inledas snarast i samband med att verksamheten får tillåtlighet, för att få avsedd verkan i så nära anslutning som möjligt till tidpunkten för påverkan. Vissa förberedande åtgärder inleds därför tidigare, t.ex. frågor om markåtkomst och eventuella tillstånd för åtgärder. Den befintliga bäck som rinner genom det tänkta kompensationsområdet Kojukaivos Norra är en del av Vassara älvs avrinningsområde, och därigenom en del av Natura 2000 området Torne- och Kalix älv. Innan några kompensationsåtgärder påbörjas ska alla erforderliga tillstånd för påverkan på Natura 2000-området sökas. Detsamma gäller även övriga erforderliga tillstånd, så som anmälan eller ansökan om vattenverksamhet.

Boliden avser att köpa in hela kompensationsområdet vid Kojukaivos Norra och skydda det med ett 50-årigt naturvårdsavtal. För de marker där kompensationsåtgärder genomförs på annans mark kommer Boliden att sluta 50-åriga naturvårdsavtal med markägarna för att långsiktigt säkerställa åtgärdernas effekt.

Länsstyrelsen har ifrågasatt vad föreslagen kompensation kan säkerställa och hur en sådan kompensation kan väga upp mot den nettoförlust av kärnområden och avskuren renflyttningsled m.m. som verksamheten innebär. Länsstyrelsen har ansett bolagets redovisning inte är tillräckligt tydlig och överblickbar för att ligga till grund för beslut om villkor eller andra föreskrifter som skulle kunna väga upp för de direkta och indirekta skador, olägenheter och effekter som den sökta verk-

samheten ger upphov till. Länsstyrelsen har vidare anfört att det är oklart vad det är fråga om för anläggningar som bolaget avser att uppföra för att möjliggöra samlad flytt av renar längs flyttleden och samlingshagar på lämpliga platser. Det är även oklart hur flytt av renar med bil under gruvans livstid kan gå till. Likaså vad ekologisk efterbehandling närmare bestämt är, i jämförelse med sådan efterbehandling som hittills har genomförts vid ett flertal stängda gruvor.

Länsstyrelsen har i och för sig inte haft någon erinran mot att bolaget kompenserar den enskilda samebyn för att väga upp mot eventuella förluster. Länsstyrelsen har dock en skyldighet att bevaka och tillvarata det allmänna rennäringens intresset och riksintresset oavsett om det finns civilrättsliga avtal om åtgärder och kompensation mellan verksamhetsutövare och sameby.

Mark- och miljödomstolen har i avsnittet om tillåtlighet redovisat bedömningen att den sökta verksamheten i Liikavaara med föreskrivna villkor bedöms vara tillåtlig och att rennäringen som allmänt intresse inte kommer att påtagligt försvåras med beaktande av de skyddsåtgärder som föreskrivs. Med den utgångspunkten bedömer mark- och miljödomstolen att det är befogat och lämpligt att Boliden kompenserar för den påverkan på naturvärden och andra värden av betydelse för rennäringen som ändå blir en effekt av den sökta verksamheten. Det gäller såväl den direkta påverkan till följd av inanspråktagandet av mark, som den indirekta påverkan som den planerade instängslingen innebär. Domstolen bedömer vidare att föreslagna åtgärder och kompensationsområden är lämpligt utformade och kan accepteras under förutsättning att de specifika tillstånd och de prövningar som åtgärderna förutsätter medger detta.

Mark- och miljödomstolen finner det vidare lämpligt att föreskriva det villkor som Boliden har presenterat under huvudförhandlingen om att bolaget ska genomföra kompensationsåtgärder i huvudsaklig överensstämmelse med vad som redovisats i den reviderade kompensationsutredningen och kompensationsplanen. Domstolen anser dock att det bör förtydligas att åtgärderna ska vara av minst den omfattning som redovisats och att kompensationsåtgärderna ska inledas så snart som möjligt

efter det att detta tillstånd har vunnit laga kraft (villkor 49). Om något av de första-handalternativ som bolaget redovisat visar sig vara omöjligt att genomföra så ska det ersättas av annat eller andra alternativ av minst samma omfattning.

I grundtillståndet för verksamheten vid Aitik har en delegation till tillsynsmyndigheten knutits till den i det målet föreskrivna compensationen. En motsvarande delegation som kopplas till villkoret om compensation i detta mål bör också ges (delegation D13).

VILLKOR M.M.

Befintliga och tillkommande villkor

Följande villkorsgenomgång sker med utgångspunkt i att detta är ett ändringstillstånd till den tillståndsgivna verksamheten i Aitik och att anrikning av malm och hantering av syrabildande gråberg och anrikningssand kommer att ske i Aitik inom ramen för nu gällande tillstånd. Även vattenhanteringen kommer att, under drifttiden för verksamheten i Liikavaara, ske inom ramen för den befintliga verksamheten i Aitik och utsläppen till vatten i huvudsak regleras av de villkor som redan gäller eller kommer att fastställas i mål nr M 3093-12.

Bolidens förslag till vilka villkor i grundtillståndet som ska föreskrivas att gälla oförändrade även för den tillkommande verksamheten är enligt mark- och miljödomstolen välgrundat. Dessa villkor bör således fastställas i enlighet med bolagets förslag. Det avser villkoren 1–2, 7, 13, 16–22 och 41 i gällande tillstånd.

Utöver detta bör villkoren 4–5, 11, 14–15 och 24 i grundtillståndet justeras för att anpassas till den tillkommande verksamheten i Liikavaara.

Boliden har vidare föreslagit ett antal nya villkor med anledning av den tillkommande verksamheten, villkoren 42–49. Slutligen har mark- och miljödomstolen funnit att ytterligare två villkor bör läggas till; villkor 50 angående skydd för fåglar och villkor 51 angående överledning av förorenat vatten till Aitik's vattenhanteringssystem.

Skälen för villkoren har i vissa fall berörts tidigare i domskälen och framgår även i angiven omfattning nedan.

Utsläpp till luft

Såväl närboende som länsstyrelsen har påtalat problem med damning från den befintliga verksamheten som periodvis uppges vara mycket störande. Invändningar har även rests mot att befintligt villkor 2, om att bolaget ska vidta åtgärder för att motverka störande damning, inte är tillräckligt. Länsstyrelsen har ansett att damningens påverkan på de närboendes hälsa är en tillåtlighetsfråga, vilket har kommenterats tidigare i domskälen.

Mark- och miljödomstolen har förståelse för de olägenheter som damningen vid vissa tillfällen kan medföra, särskilt vid ogynnsamma väderleksförhållanden.

Domstolen bedömer trots det att bolaget har visat att de arbetar aktivt för att både förebygga och minska damningsproblemen och har ambitionen att fortsätta utveckla det arbetet. Tillsynsmyndigheten har dessutom en delegation i gällande tillstånd att meddela de villkor och föreskrifter som kan behövas beträffande sådana åtgärder. Domstolen anser att de möjligheterna vid behov kan utnyttjas. Den tillkommande verksamheten bedöms därmed inte utgöra skäl att ändra villkor 2.

Bolaget har föreslagit vissa justeringar när det gäller villkoren om mätning av PM10 och PM2,5 samt stoftnedfall. I villkor 4 har Boliden föreslagit att villkoret ska ändras på så sätt att mätningarna av PM10 och PM2,5 i byarna Sakajärvi och Liikavaara ska fortsätta så länge det finns boende i byarna. Bolaget har också efter önskemål åtagit sig att behålla en mätpunkt i Sakajärvi (S10) även om det inte finns boende kvar i byn. Från och med när brytning inleds i Liikavaaradagbrottet föreslås mätning av PM10 och PM2,5 ske även i byarna Laurajärvi och Keskijärvi. Boliden har redovisat hur resultaten av de mätningar som har genomförs förhåller sig till gällande miljö kvalitetsnormer för PM10 och PM2,5 och att de klarar normerna med relativt få överskridandedygn av PM10 i förhållande till normen. Mark- och miljödomstolen finner mot den bakgrunden det inte befogat att skärpa villkor 4 i förhållande till gällande normer. Domstolen bedömer vidare att bolagets förslag till just-

ering av villkoret är lämpligt utformat och bör föreskrivas. Det bedöms vidare tillräckligt att det åtagande Boliden har gjort om fortsatt mätning i byn Sakajärvi omfattas av det allmänna villkoret.

Beträffande villkor 5 så har Boliden på motsvarande sätt föreslagit att regleringen av maximalt stofnedfall vid de hittills föreskrivna mätpunkterna S10–S15 bara ska gälla så länge det finns boende i de byar där dessa mätpunkter finns. Från och med när den tillkommande verksamheten i Liikavaara inleds föreslås motsvarande reglering införas vid mätpunkt 26 i Keskijärvi och i Leipojärvi. Mark- och miljödomstolen accepterar bolagets förslag men bedömer i likhet med vad som angetts ovan om fortsatt mätning av partiklar att det är lämpligt att någon eller några mätpunkter, förslagsvis S10 och S13, behålls för fortsatt uppföljning inom ramen för egenkontrollen. Villkoret kan därmed fastställas i enlighet med Bolidens förslag (villkor 5).

Utsläpp till vatten

Boliden har bedömt att det inte behövs något utsläppsvillkor rörande vatten från den tillkommande verksamheten. Detta grundas på att länshållningsvattnet från dagbrottet i Liikavaara och potentiellt förorenat vatten från uppsamlingsdiken runt gråbergssupplaget och industriområdet under verksamhetens drift kommer att överledas till vattenhanteringssystemet i Aitik. Boliden har vidare angett att gällande villkor, och de villkor som kommer att tillkomma från pågående provotider rörande utsläpp till vatten i grundtillståndet, kommer att innehållas. Den enda förändringen som förväntas är att något mer vatten än tidigare kan komma att behöva bräddas från klarningsmagasinet. Ingen justering av utsläppsvillkoren har därmed föreslagits, utan endast att villkor 7 i grundtillståndet ska föreskrivas gälla även för verksamheten i Liikavaara. Villkoret anger att nya avskärmande diken som mynnar i naturliga vattendrag ska utföras med utrymme för sedimentering före utloppet.

Länsstyrelsen har haft invändningar mot bolagets underlag beträffande påverkan på berörda recipienter, vilket har framgått under avsnitten om miljö kvalitetsnormer och

Natura 2000. Myndigheten har bl.a. bedömt att bolaget inte har redovisat en tillräcklig beskrivning av vilken osäkerhet som finns i bolagets beräkningar och bedömningar av påverkan och effekter från utsläpp till vatten av den sökta verksamheten. Länsstyrelsen har vidare anfört att om domstolen skulle bedöma sökt verksamhet tillåtlig enligt 5 kap. 4 § miljöbalken så bör ett tillstånd förenas med villkor om begränsningsvärden avseende utsläpp till vatten av ett antal ämnen till Sakajokisystemet. Villkoren bör avse utsläpp dels vid mätpunkt 529, dels vid den framtida utsläppspunkten för bräddvatten från Liikavaaradagbrottet till Myllyjoki vid inloppet till sjön Sakajärvi. Begränsningsvärdena bör, enligt länsstyrelsen, motsvara Havs- och vattenmyndighetens föreskrifter för särskilt förorenande ämnen (SFÄ).

Mark- och miljödomstolen hänvisar i denna del till vad domstolen har angett i domskälen ovan angående dels hanteringen av utsläppen från sedimentationsbassängen vid Aitik i den befintliga verksamheten, dels angående avsaknaden av nytta med att nu reglera det utsläpp som förväntas ske vid bräddning av vatten från den framtida dagbrottssjön om över 60 år. Mark- och miljödomstolen har bedömt att det inte är meningsfullt att nu besluta om villkor för det framtida utsläppet.

Gällande villkor om hur nya avskärmande diken ska anläggas bör, i enlighet med bolagets förslag, fastställas även för den tillkommande verksamheten (villkor 7). Mark- och miljödomstolen finner dock skäl att påpeka att avskärmande diken anläggs för att hålla i princip opåverkat vatten utanför verksamhetens anläggningsdelar. Vatten som förorenats av verksamheten bör istället tas om hand i uppsamlade diken och tas in i vattenhanteringssystemet.

För att betona betydelsen av att allt förorenat vatten från den sökta verksamheten, dvs. länshållningsvattnet från dagbrottet och allt vatten från uppsamlingsdikena runt miljögråbergssupplaget och industriområdet, ska överföras till Aitiks befintliga system för hantering av påverkat vatten bör detta regleras i villkor. Mark- och miljödomstolen föreskriver därför ett villkor som anger att så ska ske (villkor 51).

Buller

Inför föregående prövning av verksamheten i Aitik åren 2012–2014 hade Boliden utrett och redovisat möjliga åtgärder för att så långt möjligt begränsa störningar på grund av höga bullernivåer vid närliggande bebyggelse för bostäder. Det bullervillkor som då föreskrevs hade yrkats av Naturvårdsverket och anger de nivåer som bedömdes möjliga att innehålla med rimliga åtgärder från bolagets sida. I villkoret görs undantag från den generella kravnivån beträffande ljudnivån nattetid i byarna Sakajärvi och Liikavaara med 5 respektive 2 dB(A).

I bolagets förslag till ändring av villkor 11 begärs undantag även för ljudnivån nattetid vid bostäder i Laurajärvi med ett påslag på maximalt 5 dB(A). I övrigt föreslås villkoret gälla oförändrat. Boliden har redovisat en bullerutredning för den tillkommande verksamheten. Av bullerutredningen framgår att de ekvivalenta ljudnivåerna nattetid utomhus vid bostäder i Laurajärvi bedöms uppgå till upp till 40 dB(A) men bolaget anser att det behövs en viss marginal i villkoret. De berörda bostäderna utgörs av fritidsbostäder.

Närboende har vid huvudförhandlingen ifrågasatt hur domstolen kan acceptera högre ljudnivåer för de som bor nära gruvverksamheten.

Mark- och miljödomstolen bedömer, på samma sätt som vid tidigare prövning, att de nivåer som fastställdes då och som nu fastställs att gälla även för verksamheten i Liikavaara, och med tillkommande undantag för kvarvarande fritidsboende i Laurajärvi, är en rimlig avvägning av kravnivån i enlighet med 2 kap. 7 § miljöbalken. Den moränvall som bolaget avser att anlägga som bullerskydd österut mot byn Laurajärvi bedöms vara en lämplig och viktig skyddsåtgärd. Villkor 11 bör därmed fastställas i enlighet med bolagets förslag.

Det villkor som i föregående dom fastställdes om att Boliden skulle utreda alternativ till regelmässig tutning nattetid från lastmaskiner (villkor 12 i tillståndet för den befintliga verksamheten) synes till slut ha gett resultat. Boliden testar för närvarande ett system kallat ”Silent horn”. Metoden kommer att utvärderas under

våren 2021. Domstolen bedömer fortfarande att det måste gå att finna ett sätt att undvika tutning nattetid. Om systemet fungerar förutsätter mark- och miljödomstolen att det vid behov tillämpas även vid verksamheten i Liikavaara.

Vibrationer och luftstöt vågor

Boliden har redovisat ett underlag för bedömning avseende vibrationer, luftstöt vågor och stenkast. Slutsatserna i den utredning som genomförts visar att för att uppfylla villkoren i grundtillståndet för Aitikverksamheten avseende såväl vibrationer som luftstöt vågor så rekommenderas ett avstånd från brytningsområdet i Liikavaara på minst 1 400 meter till närmaste bostäder. Gränsen för risk för teknisk skada på bostäder bedöms vara 975 meter. Som säkerhetsavstånd för stenkast har angetts 1000 meter. Bolidens slutsats av detta anges vara att inga bostäder kan finnas inom riskområdet 1 000 meter och att det inte är en lämplig boendemiljö inom ett avstånd om 1 400 meter från brytningsområdet. Dessutom kan ingen trafik förekomma på väg E10 under sprängning och vägen måste stängas av.

Bolidens förslag till villkor om vibrationer och luftstöt vågor är att villkor 13 i tillståndet för den befintliga verksamheten ska gälla oförändrat även för tillkommande verksamhet i Liikavaara. För villkoren 14 och 15 föreslås justeringar avseende var och när kontroller ska utföras. Bolaget anser att kontroll ska ske i minst en bostad vardera i byarna Sakajärvi och Liikavaara vid varje sprängtillfälle så länge byarna är bebodda. Från och med när den tillkommande verksamheten i Liikavaaradagbrottet påbörjas ska likadan kontroll ske även i minst en bostad i Laurajärvi och pågå så länge det finns boende i den byn.

Länsstyrelsen och även närboende har haft synpunkter angående mätningarnas tillförlitlighet och även angående de besiktningar av byggnader som sker. Bakgrunden till de boendes synpunkter är naturligtvis den störning och det obehag som återkommande sprängningar innebär i livsmiljön.

Mark- och miljödomstolen har stor förståelse för de närboendes synpunkter och domstolens bedömning är att boendemiljön så nära en stor gruvverksamhet med

återkommande sprängningar, som t.ex. de boende i Sakajärvi har, inte är långsiktigt lämplig oavsett om man bor innanför eller strax utanför zonen 1 400 meter. Mark- och miljödomstolen bedömer trots det att de villkor som redan gäller för verksamheten i Aitik, med föreslagna justeringar angående kontroller, är rimliga och bör fastställas att gälla även för den tillkommande verksamheten i Liikavaara (villkor 13–15).

Avfallshanteringsplan och efterbehandling

Boliden har i den separata avfallshanteringsplan som upprättats för den planerade verksamheten i Liikavaara bl.a. redovisat karakteriseringen och hanteringen av de utvinningsavfall som uppkommer i verksamheten samt den efterbehandling av verksamheten som planeras efter stängning. De utvinningsavfall som uppkommer utgörs av potentiellt syrabildande gråberg och ej syrabildande gråberg samt anrikningssand som uppkommer när malmen anrikas i Aitiks anrikningsverk. Hanteringen av anrikningssanden och det potentiellt syrabildande gråberget regleras genom Aitiks befintliga miljötillstånd och befintliga avfallshanteringsplan.

Avrymningsmassor (morän och avbaningsmassor) som uppkommer i de markförberedande arbeten som föregår brytningen i dagbrottet utgör, enligt bolaget, en resurs som ska användas vid efterbehandlingen och är därför inte att betrakta som ett utvinningsavfall.

Av karakteriseringsresultaten framgår att majoriteten (85–88 %) av allt gråberg inte har potentiellt syrabildande egenskaper. Boliden har emellertid valt att tillämpa Aitiks platsspecifika kriterier för bestämning/urskiljning av miljögråberg från potentiellt syrabildande gråberg. Denna tillämpning innebär att cirka 68 %, eller cirka 40 miljoner ton, av allt gråberg ska hanteras som potentiellt syrabildande genom deponering på befintliga upplag för ändamålet invid Aitikgruvan. Enligt bolaget kommer det gråberg som ska deponeras på miljögråbergsupplaget vid Liikavaara med säkerhet endast att utgöras av berg som inte har syrabildande egenskaper. Detta minimerar miljöeffekterna från hanteringen av gråberget vid Liikavaara. Det potentiellt syrabildande gråberget som förs till befintliga upplag vid

Aitik har enligt Bolidens utredning relativt god buffrande förmåga, lågt svavelinnehåll och begränsad utlakning. Hanteringen av gråberget från Liikavaara bedöms därmed vara helt oproblematiskt ur ett Aitikperspektiv.

Mark- och miljödomstolen bedömer att Bolidens underlag i dessa delar och den redovisning av rutiner för hantering utvinningsavfallen som bolaget redogjort för sammantaget kan godtas. Att slutliga villkor för efterbehandlingen av gråbergsupplag med potentiellt syrabildande gråberg och för sandmagasinet vid den befintliga Aitikverksamheten ännu inte har fastställts ändrar, vilket tidigare nämnts, inte på den bedömningen.

Mark- och miljödomstolen bedömer även att den beskrivning av planerad efterbehandling med tillhörande plan för ekologisk efterbehandling som redovisats för verksamheten vid Liikavaara kan godtas och att de villkor om efterbehandling m.m. som har fastställts för verksamheten i Aitik, villkoren 16–21 i gällande tillstånd, i enlighet med Bolidens förslag, bör fastställas även för den tillkommande verksamheten.

Mark- och miljödomstolen bedömer sammantaget att den separata avfallshanteringsplan som redovisats för den tillkommande verksamheten i Liikavaara kan anses uppfylla kraven i förordningen (2013:319) om utvinningsavfall.

Ekonomisk säkerhet

Mark- och miljödomstolen anser att tillståndet ska förenas med en skyldighet för Boliden att ställa ekonomisk säkerhet såväl för fullgörandet av de skyldigheter som gäller för deponeringsverksamheten (15 kap. 35 § miljöbalken) som för kostnader för de efterbehandlingsåtgärder som kan bli aktuella för verksamheten i sin helhet (16 kap. 3 § miljöbalken).

Den ekonomiska säkerheten är avsedd att säkerställa att den efterbehandling som krävs för hela området kan komma till utförande även om verksamhetsutövare inte har tillräckliga ekonomiska resurser att genomföra åtgärderna. Samhället ska alltså

skyddas från risken att stå kostnaden för efterbehandling i situationer där den ansvariga verksamhetsutövaren exempelvis har gått i konkurs, eller av andra orsaker inte fullföljer sina åligganden enligt gällande rätt.

Boliden har redovisat ett underlag för bedömningen av de totala efterbehandlingskostnaderna och bolaget har vidare låtit Golder Associates AB (Golder) genomföra en granskning och utvärdering av de av Boliden beräknade kostnaderna. Granskningen gjordes mot bakgrund av att länsstyrelsen hade ifrågasatt den ursprungliga kostnadsberäkningens riktighet. Golders bedömning var att Bolidens beräkning innefattar samtliga åtgärder som kan förväntas komma att genomföras och att det inte finns någon kunskap som indikerar att behandling av dagbrottssjön kommer att behöva utföras. Beräkningen angav en total kostnad om drygt 46 miljoner kronor och Bolidens slutliga förslag till belopp för den ekonomiska säkerheten är 47 miljoner kronor. Den föreslagna säkerheten ställs utöver vad som redan är föreskrivet respektive under prövning avseende den befintliga verksamheten vid Aitik.

Länsstyrelsen har anfört att frågan om ställande av en betryggande säkerhet är central i samband med alla tillståndsprövningar i vilka betydande mängder utvinningsavfall ska hanteras och deponeras. Länsstyrelsen har även angett att man har erfarenhet av obeståndssituationer och hur sådana har påverkat arbetet med att möjliggöra stängning av utvinningsavfallsanläggningar med allt vad det innebär. Länsstyrelsen har vidare angett att det faktum att något slutligt villkor för den ekonomiska säkerheten för efterbehandlingen av Aitikverksamheten ännu inte har fastställts utgör ett problem.

I enlighet med vad som bland annat föreskrivs genom 64 § punkten 4 i förordningen (2013:319) om utvinningsavfall ska ett förslag till säkerhet ha genomgått en oberoende kvalificerad bedömning och även ta hänsyn till en eventuell oplanerad eller tidigare lagd stängning av anläggningen. Mark- och miljödomstolen bedömer i detta fall att den granskning som Boliden låtit Golder genomföra kan accepteras som en oberoende granskning men att Boliden med den föreslagna säkerheten ändå

inte fullt ut har tagit höjd för de osäkerheter som trots allt finns beträffande sådana extra åtgärder som kan komma att behövas för att säkerställa en godtagbar efterbehandling. Domstolen anser dock inte att det finns något hinder mot att fastställa en separat säkerhet för den tillkommande verksamheten i Liikavaara trots att prövningen i den delen inte är avslutad för Aitikverksamheten.

Den redovisning som Boliden presenterat innehåller alternativa kostnadsuppgifter för olika delposter som härstammar från Golders granskning utifrån deras erfarenheter och inhämtade kostnadsuppgifter i tidigare efterbehandlingsprojekt. Bolidens uppgifter anges vara platsspecifika. Mark- och miljödomstolens erfarenhet är att det är mycket vanligt att de verkliga kostnaderna underskattas och särskilt tydligt kan detta bli om åtgärder ska genomföras av någon annan part, vilket bör få större genomslag i posten oförutsedda utgifter än vad bolaget räknat med. Säkerhetsbeloppen bör också beräknas med en betryggande marginal. Mark- och miljödomstolen väljer att mot denna bakgrund höja det belopp som ska ställas som säkerhet till 60 miljoner kronor vilket framgår av det nya villkoret 43 och därmed innebär en ändring av Bolidens förslag. Höjningen baseras på något högre enhetspriser än vad bolaget angett och även att posten oförutsedda utgifter bör utgöra 20 % påslag istället för 10 %.

Kontroll

Boliden har angett att den tillkommande verksamheten vid Liikavaara kommer att ingå i och följas upp av bolagets egenkontroll för Aitik. I samband med att tillstånd meddelas kommer befintligt kontrollprogram att revideras. Bolaget har därför föreslagit att det befintliga villkoret 22 ska omfatta även verksamheten i Liikavaara. Inga invändningar har framförts mot detta och även mark- och miljödomstolen bedömer att det är lämpligt. Villkor 22 i grundtillståndet om kontroll av verksamheten bör därmed föreskrivas i enlighet med bolagets förslag.

Villkor 24 i tillståndet för verksamheten i Aitik anger att Boliden skulle anmäla till tillsynsmyndigheten och mark- och miljödomstolen när det tillståndet togs i anspråk. Den situationen kan sägas vara överspelad men mark- och miljödomstolen

anser att det är befogat att motsvarande villkor ska gälla även för det tillstånd som nu ges. Eftersom inga provotider föreskrivs räcker det dock med att anmälan sker till tillsynsmyndigheten. Villkor 24 i grundtillståndet bör därför ändras i enlighet med detta och föreskrivas att gälla för den tillkommande verksamheten i Liikavaara.

Energi

Vissa frågor om bolagets energianvändning har ställts av såväl närboende som länsstyrelsen. Bl.a. har möjligheten att anlägga bandtransportörer och system för eltrollej för gruvtruckar för transporterna från Liikavaara till Aitik diskuterats, men även energianvändningen vid den befintliga verksamheten i Aitik. Boliden anser dock inte att bandtransportörer eller eltrollej är rimliga investeringar för verksamheten i Liikavaara främst på grund av den korta drifttiden. Boliden anser inte heller att något nytt villkor om energibesparing är motiverat utan har föreslagit att det i grundtillståndet relativt nyligen fastställda villkoret om åtgärder avseende energibesparing med tillhörande delegation till tillsynsmyndigheten ska fastställas att även omfatta den tillkommande verksamheten i Liikavaara.

Även mark- och miljödomstolen anser att det befintliga villkoret bör omfatta verksamheten i Liikavaara och att villkor 41 med tillhörande delegation D12 därför bör föreskrivas.

Naturmiljö

Två nya transportvägar kommer att anläggas mellan Liikavaaradagbrottet och Aitik, en för truckar och en för persontransporter. Vägarna kommer att korsas Myllyjoki på sammantaget tre ställen. Även ett mindre dike i anslutning till Myllyjoki kommer att korsas. Boliden har beskrivit hur dessa passager avses att utformas och även föreslagit ett villkor som bolaget bedömer ska säkerställa att korsandet av vattendragen inte skadar naturmiljön och att passagera inte utgör vandringshinder för fiskar och andra vattenlevande organismer. Även säker djurpassage för t.ex. utterska anordnas. Om möjligt kommer en konstruktion av typen valvbro att väljas där det går att utföra istället för en vanlig rörbro.

Mark- och miljödomstolen bedömer att det föreslagna villkoret är lämpligt utformat och kan föreskrivas i enlighet med bolagets förslag (villkor 42). Inga invändningar har heller rests i den delen.

Boliden har vidare angett att risken för grundvattenpåverkan på grund av verksamheten bedöms vara begränsad och att något villkor avseende påverkan på grundvatten därför inte är påkallat. Mark- och miljödomstolen accepterar den bedömningen men påminner om bolagets ansvar för de beräkningar som gjorts i det avseendet och bolagets ansvar att vidta skadeförebyggande åtgärder om det visar sig behövas.

Rennäring

Boliden redovisade, på uppmaning från mark- och miljödomstolen och länsstyrelsen, i komplettering förtydligade åtaganden avseende skadelindrande åtgärder och kompensation avseende verksamhetens påverkan på rennäringen. Boliden föreslog senare även att vissa av dessa åtgärder skulle föreskrivas som villkor. De föreslagna försiktighetsåtgärderna som omfattas av bolagets villkorsförslag avser att säkerställa att det finns ett skrämssystem för ren på plats för att motverka att renar tar sig in i korridoren längs väg E10 innan verksamhetsområdet stängs in, att i samråd med samebyn utforma skyddsstängslingen kring verksamhetsområdet, att genomföra åtgärder för att möjliggöra flytt av renar under verksamhetens drifttid och att även i övrigt samråda med samebyn.

Länsstyrelsen har ansett att påverkan på rennäringen som allmänt intresse är av sådan omfattning att det ska anses påtagligt försvåra rennäringens bedrivande. Länsstyrelsen har också anfört att de förebyggande åtgärder och försiktighetsmått som bolaget åtagit sig att genomföra har ett oklart värde.

Mark- och miljödomstolen har bedömt att verksamheten inte ska bedömas medföra påtaglig skada på riksintresset rennäring. Domstolen bedömer att verksamheterna, med de föreslagna skadelindrande åtgärderna som bolaget förbundet sig att vidta, kan samexistera. Trots att den överenskommelse som träffats mellan Boliden och

samebyn inte är känd till sitt innehåll och att det försvårar domstolens bedömning avseende vilka villkor som kan behövas bedömer mark- och miljödomstolen att det villkorsförslag som bolaget föreslagit bör föreskrivas. De åtgärder som regleras genom villkoret bedöms viktiga både för den enskilda samebyn och för att i viss mån minska påverkan på det allmänna intresset rennäring. Domstolen finner därmed att villkor 44 bör föreskrivas i enlighet med Bolidens förslag.

Sprängning i förhållande till väg E10

Boliden har föreslagit ett villkor som anger att sprängning av berg i Liikavaaradagbrottet som kan påverka väg E10 ska få utföras först sedan vägplanen för omledning av vägen har vunnit laga kraft och den nya sträckningen har tagits i drift.

Mark- och miljödomstolen delar bolagets uppfattning att ett sådant villkor är befogat men bedömer att det räcker med att det i villkoret anges att den nya sträckningen av vägen måste ha tagits i drift innan sprängning får utföras. Det förutsätter naturligtvis att det först finns en lagakraftvunnen vägplan för omledningen av vägen. Villkoret utformas i enlighet med detta (villkor 45).

Sprängning i förhållande till boende och byggnadsplan

Enligt den utredning avseende vibrationer, luftstöt vågor och stenkast som Boliden redovisat bör riskområdet för stenkast från sprängning i Liikavaaradagbrottet vara 1 000 meter. Avståndet till bostäder för att klara villkoren om vibrationer och luftstöt vågor bör dock vara 1 400 meter. Boliden har föreslagit ett villkor med innebörden att sprängning ska få utföras först sedan boende inom riskområdet för stenkast (1 000 meter från dagbrottets kant) har avflyttat.

Mark- och miljödomstolen bedömer att ett villkor med innebörden att det inte ska få finnas boende kvar inom riskområdet för stenkast när sprängningar inleds i dagbrottet är befogat och bör föreskrivas (del av villkor 46). Domstolen konstaterar dock att även villkoren om vibrationer och luftstöt vågor (villkor 14 och 15) gäller vid sprängningar och att även dessa villkor naturligtvis måste efterlevas.

Boliden hade tidigare föreslagit att villkor 46 istället skulle knyta tillåten start för sprängning till upphävandet av byggnadsplanen för Laurajärvi eller att en ny detaljplan hade vunnit laga kraft. I och med att bolaget har löst in alla berörda fastigheter i Laurajärvi ansåg dock Boliden att något sådant villkor inte var nödvändigt. Bolaget accepterade vid huvudförhandlingen ändå att ett villkor med det innehållet föreskrivs, för det fall domstolen skulle anse att det behövs.

Mark- och miljödomstolen anser att villkoret i den delen bör föreskrivas och i huvudsak ha den utformning som tidigare föreslogs av bolaget. Så länge byggnadsplanen finns kvar ger den byggrätt och att möjligheten att bygga bostäder finns kvar inom det område som kommer att påverkas så uppenbart av gruvverksamheten är inte lämpligt. Villkor 46 bör därför ha även detta förbehåll kvar och får därmed sammantaget det innehåll som framgår av domslutet.

Skyddsåtgärder vid avstängning av väg E10 m.m.

MSB framförde tidigt under prövningen att de skyddsåtgärder som behövs vid avstängning av väg E10 bör regleras i villkor. Boliden hade ingen erinran mot det och föreslog att två nya slutliga villkor skulle föreskrivas. Villkorsförslagen har därefter tillstyrkts av MSB.

Det första av villkoren avser att Boliden dels ska sträva efter att ha regelbundna tider för sprängningar i dagbrottet och om möjligt ha fasta skjuttider, dels att skyddsåtgärder med avstängning av väg E10 m.fl. åtgärder ska vidtas om väg E10 ligger inom säkerhetszonen för sprängningarna. Nämnden har framfört att man är kritisk till att vägen behöver stängas av men mark- och miljödomstolen ser ingen annan säker lösning på problemet och finner att det föreslagna villkoret är välgrundat. Villkor 47 bör därmed föreskrivas i huvudsak i enlighet med Bolidens förslag, domstolen gör endast en mindre justering av första meningen.

Det andra föreslagna nya villkoret med koppling till avstängning av väg E10 avser

att rutiner ska fastställas att gälla vid sådana sprängningar som medför hinder mot trafik på vägen. Rutinerna ska tas fram i samverkan med Trafikverket, Gällivare kommun och SOS Alarm i god tid innan sprängningar utförs.

Boliden avser att genomföra sprängningar en till två gånger per vecka och företrädesvis på kvällen när trafikintensiteten är låg. Att väl utarbetade rutiner tas fram och fastställs bedöms av mark- och miljödomstolen vara mycket viktigt. Rutiner planeras och behövs bl.a. för att framkomligheten för utryckningsfordon ska påverkas så lite som möjligt. Att sprängarbasen vid Liikavaara kan ha en fungerande och säker kontaktlinje med SOS Alarm inför, under och efter sprängning är ett exempel på en mycket viktig funktion som måste säkerställas. Mark- och miljödomstolen bedömer att Boliden med det underlag som redovisats, inklusive genomförd riskanalys, och de rutiner som ska fastställas har kunnat visa att avstängning av väg E10 kommer att kunna genomföras på ett säkert sätt. Villkor 48 bör därmed fastställas i enlighet med bolagets förslag.

Kompensation

Under tidigare avsnitt i domskälen om kompensation har bolagets förslag till kompensationsåtgärder bedömts och mark- och miljödomstolens bedömning är att förslaget är välgrundat och lämpligt utformat. Domstolen har även i det avsnittet tagit ställning till det villkorsförslag om kompensation som Boliden lämnat under huvudförhandlingen och domstolen har bedömt att vissa tillägg till villkoret bör göras. Mark- och miljödomstolen hänvisar därför till det som redogjorts för i ovanstående avsnitt om kompensation. Villkor 49 såsom domstolen har formulerat villkoret med tillhörande delegation till tillsynsmyndigheten (delegation D13) bör därmed föreskrivas.

Delegation

Mark- och miljödomstolen får enligt 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken överlåta åt en tillsynsmyndighet att besluta villkor av mindre betydelse. Bolaget har föreslagit att flertalet av de delegationer som gäller enligt grundtillståndet också ska gälla för verksamheten i Liikavaara. Flera av dessa har omnämnts i domskälen ovan.

De delegationer i grundtillståndet som nu föreskrivs gälla även för tillståndet till verksamheten i Liikavaara och som inte har kommenterats ovan i domskälen kopplar främst till de villkor i grundtillståndet som föreskrivs gälla oförändrade.

Den enda tillkommande delegationen i detta tillstånd (delegation D13) innebär att tillsynsmyndigheten bemyndigas att meddela de villkor och föreskrifter om försiktighetsmått som kan behövas avseende slutlig utformning och genomförande m.m. av de kompensationsåtgärder som Boliden enligt villkor 49 ska genomföra.

Igångsättningstid och arbetstid

Boliden yrkade ursprungligen på att tiden för igångsättning av den miljöfarliga verksamheten och arbetstiden för den tillkommande vattenverksamheten skulle bestämmas till 10 år från dagen för verkställbar tillståndsdom. Boliden justerade senare, mot bakgrund av synpunkter på ansökan i kompletteringsfasen, sina yrkanden så att tiderna istället följer de tidsbegränsningar som gäller för verksamheten vid Aitik vilket innebär att tiderna bör löpa till och med den 19 februari 2026. Datumet infaller tio år efter att Mark- och miljööverdomstolens dom avseende tillståndet till den verksamheten vann laga kraft.

Mark- och miljödomstolen finner att den anpassningen är befogad och lämplig och att igångsättningstiden för den miljöfarliga verksamheten och arbetstiden för den tillståndsgivna vattenverksamheten bör samordnas med de tider som gäller för grundtillståndet. Bolagets ändrade förslag bör därför godtas.

Oförutsedd skada

Om de vattenverksamheter som avses med tillståndet medför skador som mark- och miljödomstolen inte har förutsett får den skadelidande framställa anspråk på ersättning. Boliden har föreslagit att den tiden ska bestämmas till fem år räknat från utgången av arbetstiden. Mot bakgrund av att arbetstiden bestäms till en kortare tid än vad bolaget ursprungligen avsåg bedömer mark- och miljödomstolen att tiden för att framställa anspråk på ersättning för skada istället bör bestämmas till tio år från

utgången av den i domen bestämda arbetstiden, dvs. tiden bör löpa till och med den 19 februari 2036.

Verkställighet

Boliden har yrkat att tillståndet ska få tas i anspråk omedelbart även om domen inte har vunnit laga kraft. Bolaget har angett att dagbrottet i Liikavaara innebär ett viktigt bidrag till utbyggnad och effektivisering av bolagets befintliga verksamhet. För att Boliden ska kunna påbörja en rationell hantering av verksamheten som helhet är det, enligt bolaget, angeläget att inledande arbeten påbörjas så snart tillstånd har meddelats.

Mark- och miljödomstolen bedömer inte att Bolidens skäl för verkställighet väger tyngre än skälen för att huvudregeln ska tillämpas i detta mål, dvs. att ett tillstånd ska vinna laga kraft innan det får tas i anspråk. Domstolen avslår därför bolagets begäran om verkställighetsförordnande.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen finner inte skäl att ändra vad som genom beslut den 16 november 2018 har bestämts om prövningsavgift i målet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-01)

Överklagande senast den 20 maj 2021.

Katarina Brodin

Erik Olauson

I domstolens avgörande har deltagit tf. chefsrådmannen Katarina Brodin och tekniska rådet Erik Olauson samt de särskilda ledamöterna Tore Forsberg och Robert Erixon.

■ Planerat verksamhetsområde och nya vägar

----- Stängsel

Figur 1 Lokalisering av det planerade dagbrottet i Liikavaara (från miljökonsekvensbeskrivningen).

Hur man överklagar

Dom i mark- och miljödomstol som första instans

MMD-01

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid, har den andra parten också rätt att överklaga även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.
Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.